T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE

EKONOMİSİ BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

ŞANLIURFA'DA GÖREVLİ OKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİN İKİNCİ ÜNİVERSİTE OKUMA NEDENLERİ

Muhammet Fatih HANPOLAT

ŞANLIURFA – 2020

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

ŞANLIURFA'DA GÖREVLİ OKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİN İKİNCİ ÜNİVERSİTE OKUMA NEDENLERİ

Muhammet Fatih HANPOLAT

Danışman:

Doç. Dr. Mustafa ÖZMUSUL

ŞANLIURFA- 2020

TEZ ONAY TUTANAĞI

T. C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı 185215002 numaralı Muhammet Fatih HANPOLAT'ın hazırladığı "**Şanlıurfa'da Görevli Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin İkinci Üniversite Okuma Nedenleri"** konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması, 25/09/2020 tarihinde, saat 10.00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

28/09/2020

Sınav Jürisi	**Unvan, Adı Soyadı**	**Kanaati**	**İmzası**
Danışman	Doç.Dr. Mustafa ÖZMUSUL	KABUL	
Üye	Doç.Dr. Ahmet KAYA	KABUL	
Üye	Dr. Öğrt. Üyesi Ahmet GÖÇEN	KABUL	

Bu tezin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında yapıldığını ve Enstitümüz kurallarına göre düzenlendiğini onaylarım.

……/…../…..

Prof. Dr. Şevket ÖKTEN

Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek □Almıştır ■Almamıştır.

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

ELEKTRONİK ORTAMDA YAPILAN YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMASINA ÜNİVERSİTEMİZ DIŞINDAN KATILAN ÖĞRETİM ÜYESİ TUTANAĞI

Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **185215002** numaralı **Muhammet Fatih HANPOLAT**' ın hazırlamış olduğu "**ŞANLIURFA'DA GÖREVLİ OKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİN İKİNCİ ÜNİVERSİTE OKUMA NEDENLERİ**" adlı tezi 25/09/2020 tarihinde, saat 10.00'da elektronik ortamda yapılan savunma sonucunda;

X KABUL EDİLMESİNE

☐ DÜZELTİLMESİNE*

☐ REDDEDİLMESİNE**

Kanaatine varılmıştır.

Doç. Dr. Ahmet KAYA

Jüri Üyesi

* Öğrenciye tezindeki düzeltme ve tamamlamaları yapması için üç (3) ay ek süre verilmesi önerilmektedir.

** Reddedilmesi halinde, jüri üyesi kişisel raporunun sınav tutanağına eklenecektir.

Not: Üniversitemiz dışından tez savunmasına katılan öğretim üyesinin bu tutanağı imzaladıktan sonra ilgili danışman öğretim üyesine tarayıcıdan tarayarak mail adresine gönderecektir.

Anabilim dalı başkanlığınca tez savunmasını izleyen üç gün içinde Enstitüye tutanaklar bir üst yazı ile EBYS üzerinden bildirilir.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORİJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ
Adı-Soyadı: Muhammet Fatih HANPOLAT
Öğrenci Numarası: 185215002
Enstitü Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Eğitim Yönetimi ve Denetimi
Başlık (Türkçe): Şanlıurfa'da Görevli Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin İkinci Üniversite Okuma Nedenleri

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 143 sayfalık kısmına ilişkin, 12/10/2020 tarihinde danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 9'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
2- Kaynakça hariç
3- Alıntılar hariç/dâhil
4- Kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi,

Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

12/10/2020
Muhammet Fatih HANPOLAT

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 12/10/2020

Doç. Dr. Mustafa ÖZMUSUL

ÖZET

ŞANLIURFA'DA GÖREVLİ OKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİN İKİNCİ ÜNİVERSİTE OKUMA NEDENLERİ

HANPOLAT, Muhammet Fatih

Yüksek Lisans

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa ÖZMUSUL

Eylül, 2020, 143 sayfa

Bu araştırmada, "Şanlıurfa'daki okullarda görev yapan yönetici ve öğretmenler ile yönetici veya öğretmen olarak çalışırken okudukları ikinci üniversite sonrasında meslek değiştirenlerin, ikinci üniversite okuma konusundaki görüşleri nasıldır?" sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırma deseni olarak, nitel araştırma yöntemlerinden olan olgubilim (fenomenoloji) deseni seçilmiştir. Araştırmanın örneklemi, Şanlıurfa ilinin üç merkez ilçesi olan Karaköprü, Haliliye ve Eyyübiye'de bulunan tüm okullardaki ikinci üniversite okuyan okul yöneticileri ve öğretmenler arasından değişik yaş, kıdem, branş ve görevlerde bulunan 30 kişiden (10 okul yöneticisi ve 20 öğretmen) oluşmaktadır. Bu araştırmanın örneklemi, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal (amaçlı) örneklemenin ölçüt örnekleme yaklaşımına göre seçilmiştir. Araştırmacı tarafından çalışma grubundan veri toplayabilmek maksadıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu düzenlenmiştir. Toplanan veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Araştırma bulgularına göre, okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversiteyi tercih etme nedenleri arasında, açık öğretim programlarının sağladığı avantajlar, meslek seçimi süreci nedeniyle mesleği beğenmeme, mesleki itibar kaybı ve mesleğin doğasından kaynaklanan zorluklar, meslek değiştirme ve kişisel gelişim gibi gerekçeler öne çıkmıştır. Bu gerekçelere ek olarak, katılımcılar tarafından ikinci üniversite okumak için tercih edilen bölüme duyulan merak, çevrenin etkisi, atanabilme kaygısı gibi hususların da dile getirildiği görülmüştür.

Katılımcı okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerine etki eden etmenleri; meslek/alan değiştirerek bu yolda ilerlemek, daha faydalı olacaklarına inandıkları alana yönelmek, kişisel gelişimlerine katkı sağlamak ve mesleklerinde yeterliliklerini arttırmak şeklinde sıralamışlardır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ilgili oldukları tema başlıkları altında tartışılmış ve bu bulgular ışığında bazı önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İkinci üniversite, okul yöneticileri ve öğretmenler, uzaktan eğitim, açık öğretim, mesleki itibar

ABSTRACT

THE REASONS FOR SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS IN ŞANLIURFA STUDYING GETTING A SECOND BACHELOR'S DEGREE

HANPOLAT, Muhammet Fatih

Master's Thesis

Department of Educational Sciences

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa ÖZMUSUL

September, 2020, 143 pages

In this study, the answer to the question "What are the opinions of administrators and teachers working in schools in Sanliurfa and those who changed their profession after their second university while working as administrators or teachers?" was searched.

Qualitative research method was used in the research. The phenomenology pattern, one of the qualitative research methods, was chosen as the research design. The sample of the study consists of 30 people (10 school administrators and 20 teachers) from among the school administrators and teachers of different ages, seniority, branches, and positions in all schools in Karaköprü, Haliliye, and Eyyübiye, which are three central districts of Şanlıurfa. The sample of this study was chosen according to the purposeful sampling approach, one of the non-random sampling methods. A semi-structured interview form was prepared by the researcher in order to collect data from the study group. The collected data were analyzed by descriptive analysis method.

According to the findings of the study, among the reasons for school administrators and teachers to choose to earn a Second Bachelor's Degree, the advantages of open education programs, dislike of the profession due to the process of choosing a profession, loss of professional reputation and difficulties arising from the nature of the profession, profession change, and personal development came to the fore. In addition to these reasons, it was seen that the participants expressed the

curiosity towards the department preferred to study at the second university, the influence of the environment, and anxiety about being appointed.

The factors affecting school administrators and teachers' Second Bachelor's Degree choices: They have listed it as moving on this path by changing profession / field, turning to the field they believe will be more beneficial, contributing to their personal development and increasing their proficiency in their profession. The findings obtained as a result of the research were discussed under the topics they are related to, and some suggestions were given in the light of these findings.

Keywords: Second Bachelor's Degree, school administrators and teachers, distance education, open education, professional esteem

ŞANLIURFA'DA GÖREVLİ OKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİN İKİNCİ ÜNİVERSİTE OKUMA NEDENLERİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY TUTANAĞI III

ORİJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ IV

ÖZET V

ABSTRACT VII

İÇİNDEKİLER IX

TABLOLAR LİSTESİ XIII

EKLER LİSTESİ XIV

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

1.1. PROBLEM DURUMU 4

1.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEM CÜMLESİ 6

1.2.1. Alt Problemler 6

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ 6

1.4. SINIRLILIKLAR 7

1.5. TANIMLAR 7

İKİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. TEMEL KAVRAMLAR 9

2.1.1. Meslek 9

2.1.2. Mesleki Rehberlik 11

2.1.3. Meslek Seçimi 16
2.1.3.1. Meslek Seçimini İzah Eden Kuramlar 19
2.1.3.1.1. Özellik Faktör Kuramı 19
2.1.3.1.2. Super'in Benlik Kuramı 20
2.1.3.1.3. Holland'ın Tipoloji (Kişilik) Kuramı 22
2.1.3.1.4. İhtiyaç Kuramı (Roe ve arkadaşları) 23
2.1.4. İkinci Üniversite Kavramı 24
2.1.4.1. Uzaktan Eğitim 25
2.1.4.2. Açık Öğretim 30
2.1.5. Örgün Eğitim 33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YÖNTEM

3.1. ÖRNEKLEM 35
3.2. ARAŞTIRMA SORULARI 38
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI 38
3.4. VERİLERİN ANALİZİ 40
3.5. GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK 40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR

4.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR 44
4.1.1. Meslek Seçimi Süreci ve Okunan Bölümün İstenen Bölüm Olmaması 45
4.1.2. Mesleki İtibar ve Öğretmenlik Mesleğinin Zorlukları 49
4.1.3. Tercih Edilen İkinci Üniversite Programına Duyulan İlgi ve Kişisel Gelişim. 53
4.1.4. Meslek veya Alan Değiştirmek 58
4.1.5. İkinci Üniversite/Açık Öğretim Programlarının Sağladığı Avantajlar 60
4.1.6. Çalışma Arkadaşları ve Sosyal Çevrenin Etkisi 69
4.1.7. Diğer Katılımcı Görüşleri 72

4.2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR 74
4.2.1. Alan/Meslek Değiştirip, Yeni Alanda İlerlemek 75
4.2.2. Yaparken Daha Mutlu Olacağı veya Daha Rahat Bir Mesaiye Sahip Olabileceği Alanı/Mesleği Seçmek. 82
4.2.3. Mesleğinde Derinleşmek ve Kişisel Gelişimi Arttırmak 86
4.2.4. Yaşanmışlıklar ve Aile/Arkadaş Etkisi 88
4.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR 92
4.3.1. İkinci Üniversite Eğitimi Sonrası Alan/Meslek Değiştirmek 92
4.3.2. Öğretmenlik Mesleğinin İlerleyen Yıllarında veya Emeklilik Sonrası Alan/Meslek Değiştirmek 97
4.3.3. İkinci Üniversite Eğitimini Tamamladıktan Sonra Öğretmenlik Mesleğine Devam Etmek 100
4.4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR 102
4.4.1. Öğretmenlik Mesleğinden Memnuniyetsizlik veya Alan/Meslek Değiştirmek. 103
4.4.2. Kişisel Gelişim veya Kariyer 111
4.5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR 116
4.6. ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR 118
4.7. İKİNCİ ÜNİVERSİTE OKUMAYI TAVSİYE ETME HUSUSUNDAKİ KATILIMCI GÖRÜŞLERİ 120

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR 125
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar 125
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar 126
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar 128
5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar 129
5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar 129
5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar 130

5.2. ÖNERİLER 130

KAYNAKÇA 133

EKLER

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcılara ait demografik bilgiler 37

Tablo 2: Birinci alt temaya ilişkin tablo 44

Tablo 3: İkinci alt temaya ilişkin tablo 74

Tablo 4: Üçüncü alt temaya ilişkin tablo 92

Tablo 5: Dördüncü alt temaya ilişkin tablo 103

Tablo 6: Beşinci alt temaya ilişkin tablo 116

Tablo 7: Altıncı alt temaya ilişkin tablo 118

EKLER LİSTESİ

EK-1: Gönüllü katılım formu ek s.1

EK-2: Yarı yapılandırılmış görüşme formu ek s.2

EK-3: Ses kayıt izin belgesi ek s.4

EK-4: Etik Kurulu onay belgesi ek s.5

EK-5: İl Milli Eğitim Müdürlüğü izin belgesi ek s.6

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyıl, bilgiye sahip olup onu kullanmaktan çok, bilgiyi üretme ve bilgiyle hükmetmenin muteber olduğu bir çağ. Bu çağda, toplum tarafından rol model olarak mana yüklenen öğretmenlik mesleğinin, "Z kuşağından" McCrindle'nin ifadesiyle (Sterbenz, 2015) "Alfa kuşağına" doğru evrilen öğrencilerle öğretim ortamındaki ilişkilerinin nasıl olacağı üzerinde düşünülmesi gerektiği açıktır. Böylesi bir eğitim öğretim ortamında öğretmenden, mesleğinin doğasından kaynaklanan zorluklarının yanında, geçim sıkıntısını, toplumsal beklentilerin ağır yükünü, varsa çalışma ortamlarından kaynaklanan kısıtlılıkları bir kenara bırakarak; öğrencilerine ahlaki, sosyal, kültürel değerler bağlamında rol model olmaya devam etmesi beklenir. Bunun yanında öğretmen, bilgi çağının baş döndüren hızına en az öğrencileri kadar ayak uydurabilmelidir. Öğrencilerini düzensiz bilgi bombardımanının yıkıcı etkilerinden uzak tutup ihtiyaçları olan bilgiye, doğru yoldan ulaşabilecekleri bir disiplin kazandırarak onları yönlendirebilmelidir.

Öğrencileri hayata hazırlama, medeniyet kodlarını benimseyerek yaşadıkları topluma faydalı bireyler olarak yetiştirme görevinin öğretmenlere ait olduğu kabul edilir. Eğitim sistemi içerisinde, sorumluluk alma bilinci gelişmiş dimağları, küresel dünyanın imkânlarından faydalanan ama istilasına karşı da yerel dinamiklerini muhafaza eden kişiler olarak mezun etme noktasında öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Eğitim sisteminin öğrenciler için tasarlanan ve devamında modellenen programlarının başarıyla uygulanabilmesi için yukarıda sıralanan sorumlulukları itibariyle öğretmenlerin, bu sistemin en temel yapı taşı olarak görülmesi gerektiği söylenebilir. Toplumun tüm kesimlerini doğrudan veya dolaylı şekilde etkileyen bu sürecin en önemli aktörlerinden olan öğretmenlerin meslek seçimlerinin de bu sorumluluğun bilincinde olarak yapılması elzemdir.

Kişilerin ilgi ve yeteneklerine göre bir mesleğe yönelmeleri her meslek açısından çok önemli bir başlıktır. Ancak öğretmenlik mesleği için düşünüldüğünde doğru meslek seçimi neredeyse bir zorunluluğa dönüşmektedir. Çünkü okul öncesi

eğitim sürecinden başlayarak ortaöğretimin sonuna kadar, devamında yükseköğretim kademesinden yaygın eğitim aracılığıyla tüm yaşam boyu, neredeyse her yaşta, öğrenci grubu ile öğretmenler iç içe bir hayat yaşamaktadırlar. Toplumun bütün katmanlarını eğitim öğretim süreci ile yetiştirme, dönüştürme ve inşa etme gücüne sahip olan öğretmenlik mesleğini tercih eden bireylerin bu yükü taşıyabilecekler arasından seçilmesi isabetli olacaktır. Bu minvalde, sadece öğretmenlik mesleğinin seçimi aşamasında değil, öğretmen yetiştiren yükseköğretim programları, öğretmen istihdamında tercih edilmesi gereken yöntemler, göreve başlayan öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri ve hizmet içi eğitimlerle desteklenmeleri hayati konular haline gelmektedir.

Günümüzde gerek mesleğin seçimi sırasındaki plansızlık gerekse de mesleğe başladıktan sonra yaşanan çeşitli olumsuzluklar sebebiyle öğretmenler başka mesleklere yönelebilmektedirler. Aynı şekilde öğretmenlerin iş doyumu ve örgütsel bağlılıklarının ne düzeyde olduğu, öğretmenler arasında da duyulan tükenmişlik sendromu gibi sair mevzular üzerinde hassasiyetle durulması önem arz etmektedir. Öğretmenlerin görevli bulundukları okul veya kurumlarda yaşadıkları olumsuzlukların nereden kaynaklandığını tespit etmek ve akabinde bu olumsuzlukların giderilebilmesi için çaba sarf etmek gerekmektedir. Millî Eğitim Bakanlığının yaşanan bu olumsuzlukları minimize etmenin yanında, öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini arttırmaya dönük çalışmaları da olmalıdır.

Günümüz dünyasında bilişim teknolojilerinin geldiği nokta, on yıl önceyle kıyaslandığında dudak uçuklatacak seviyelere ulaşmıştır. Bugün helikopterle havadan çekim yapmanın demode olduğu bir çağı yaşıyoruz. İnsansız hava araçlarının öğrenciler tarafından rahatlıkla kumanda edilebildiği, havadan her türlü çekimin yapılabildiği bir eğitim ortamındayız. Bilim ve teknolojinin içine doğan bu neslin eğiticileri olacak öğretmenlerin bu dünyadan uzak kalmaları düşünülemez. Bu nedenle, bir taraftan mesleki zorlukların üstesinden gelmenin yollarını ararken, diğer taraftan mesleği zamanın ruhuna uygun bir forma dönüştürmek gerekmektedir. Bu ihtiyacı karşılayabilmek adına Millî Eğitim Bakanlığı taşrada veya merkezi olarak hizmet içi eğitimler planlamaktadır. Yönetici ve öğretmenlerin bu hizmet içi eğitim faaliyetlerinden hangi oranda istifade ettikleri başka bir araştırmanın konusudur. Hizmet içi eğitim programlarının yanında, yönetici ve öğretmenlerin de bilişim

teknolojilerinin sağladığı imkânlardan yararlanabilecekleri uzaktan eğitim programları, çok çeşitli alternatifler sunmaktadır. Bu tezin konusunu, yönetici ve öğretmenlerin uzaktan eğitim programları aracılığıyla okudukları ikinci üniversitelere başvuru gerekçeleri oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM
ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

1.1. PROBLEM DURUMU

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesi öğretmenlik mesleğini "Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir." şeklinde tarif etmektedir. Bu tanım gereği, öğretmenlik mesleğinin Bakanlık yetkilileri tarafından uzmanlık gerektiren bir meslek olarak görüldüğü aşikârdır. O halde, bu uzmanlık mesleğinin iş başında da desteklenmesi ve değişikliklere açık, yeniliğe direnmeyen bir hüviyete bürünmesi gereklidir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenler ve okul/kurum yöneticileri için açılan hizmet içi eğitim faaliyetlerinin, yönetici ve öğretmenlerin yeterliliklerinin arttırılması, mesleki gelişimlerine katkı sağlanması amacına dönük bir çalışma olduğu yordanabilir. Bununla beraber, bazı yönetici ve öğretmenlerin alanlarında ilerleyebilmek için yüksek lisans/doktora eğitimi aldıkları, bağımsız bazı eğitim derneklerinin açmış oldukları kurs/seminerlere katıldıkları da bilinmektedir. Son zamanlarda gerek bu ihtiyacın karşılanması gerekse değişik bazı diğer sebeplerden ötürü herhangi bir işte çalışan veya çalışmayan vatandaşlarla birlikte, tüm kamu görevlilerinde olduğu gibi, Millî Eğitim Bakanlığı personeli arasında da uzaktan eğitim, açık öğretim ve yaygın eğitim programlarına teveccühün arttığı müşahede edilmektedir. Özellikle sağladığı zaman ve mekân rahatlığının yanında, bilişim teknolojilerinin eğitim materyallerine ulaşmada sunduğu kolaylık sayesinde, ikinci üniversite programlarının, okul yöneticileri ile öğretmenler arasında rağbet gördüğü düşünülmektedir.

Özbek'in (2014) hazırlamış olduğu bir makalede, 21.yüzyılda insanların yenilenerek gelişmeye, global ölçekte varlığını sürdürüp iddia sahibi olabilmek için bilgilerin daima güncellenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Özbek'e (2014) göre, Herhangi bir alanda, çalışma hayatı içinde bulunanların örgün eğitim aracılığıyla bu ihtiyaçlarını karşılamaları, mesai benzeri kısıtlılıklar sebebiyle mümkün olamamakta,

bundan dolayı çalışan yetişkin bireyler hızla uzaktan eğitim programlarına yönelmektedirler.

Mutlu, Özöğüt Erorta, Kayabaş ve Kip'in (2007) yaptıkları başka bir araştırmada üniversitelerin herhangi bir bölümünde öğrenim gören ya da bu bölümlerden mezun olmuş, bir işte çalışan bireylerin bir açık öğretim programına kaydolma imkânı veren ikinci üniversite uygulamasına kayıt durumları incelenmiştir. Adı geçen araştırmaya göre, ikinci üniversite programlarına sayıları 50 bine yaklaşan öğrencinin kayıt yaptırmış olması ve yalnızca 2007 yılında 20 bine yakın öğrencinin yeni kayıt yaptırması, bu programlara duyulan ilginin hangi boyutlara ulaştığını göstermektedir.

Üniversitelerin farklı bölümlerinden mezun olup iş yaşamına henüz atılamamış gençlerin, farklı bir bölüm sertifikasına daha sahip olarak iş bulma ihtimalini arttırabileceği öngörüsü/beklentisi, açık öğretim programlarını cazip hale getirebilmektedir. Bu minvalde iş hayatına başlama fırsatını yakalamış olanlar arasından, meslek değiştirmek için bu sertifika/diploma programlarını tercih edenlerin sayılarında da artış yaşanması muhtemeldir. Aynı şekilde belirli bir meslek grubunda çalışıyor iken mesleki yeterliliğini arttırmak isteyen kamu veya özel sektör çalışanlarının da bu programlara sıcak bakacağı yordanabilir. Herhangi bir kamu kurumunda devlet memuru olarak çalışanlar arasında da (eğitim çalışanları, sağlık çalışanları ve emniyet çalışanları vs.) bulunduğu meslekte kariyer basamaklarını arttırmak veya kadro derecesini yükseltmek için açık öğretim programları önemli bir alternatif olacaktır.

Yapılan alan yazın taramasında, Millî Eğitim Bakanlığında görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, ikinci üniversite okumalarına gerekçe olarak gösterdikleri etmenlerin neler olabileceği üzerine herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu araştırma, Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, ikinci üniversite okuma nedenlerinin neler olduğunu belirlemek ve araştırmanın çıktılarından hareketle öneriler sunmak amacıyla yapılmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEM CÜMLESİ

Bu araştırmanın problem cümlesi şu şekildedir:

"Şanlıurfa'daki okullarda görev yapan yönetici ve öğretmenler ile yönetici veya öğretmen olarak çalışırken okudukları ikinci üniversite sonrasında meslek değiştirenlerin, ikinci üniversite okuma konusundaki görüşleri nasıldır?"

1.2.1. Alt Problemler

Bu araştırmanın alt problemleri şu şekildedir:

1. Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?
2. Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?
3. Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, okudukları ikinci üniversite programından mezun olduktan sonra mesleklerinde/alanlarında herhangi bir değişiklik yapma planları var mı?
4. Katılımcıların kendileri dışında, çevrelerinde ikinci üniversite okuyanların okuma nedenlerine dair görüşleri nelerdir?
5. İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra meslek değiştiren okul yöneticisi ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihi yaparken meslek değiştirmeyi planlamışlar mıdır?
6. İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra meslek değiştiren okul yöneticisi ve öğretmenlerin yeni meslekleri ile ilgili görüşleri nelerdir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yapılan alan yazın taramasında, açık öğretim ve uzaktan eğitim programlarına başvuru yapan bireylerin, hangi gerekçelerle kayıt yaptırdıkları hususunda bazı çalışmalara rastlanmıştır (Taşocak, Kaya, Şenyuva, Işık ve Bodur, 2011; Gümüş ve Fırat, 2016).

Ancak, okul yöneticileri ve öğretmenlerin, ikinci üniversite okumalarına neden olan faktörlerin neler olduğu konusunda, herhangi bir çalışmaya rastlanılamadığından, bu çalışmanın mevcut boşluğu, bir ölçüde doldurabilmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, okul yöneticileri ve öğretmenlerin, hangi gerekçelerle ikinci üniversite okumak istedikleri ile ilgili sorulan sorulara verecekleri cevapların, Eğitim Fakülteleri'nin öğretmen adaylarını yetiştirme stratejilerine sorunlar ve çözüm önerileri bağlamında yarar sağlayabilecektir. Millî Eğitim Bakanlığının ise, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanması, iş tatmini, örgütsel bağlılık ve mutluluk düzeylerinin arttırılması konularının yanında, ortaöğretim düzeyinde yapılan mesleki yöneltme çalışmalarına gerekli özenin gösterilmesi hususunda katkı sağlaması beklenmektedir. Özellikle ikinci üniversite programlarından, kendi alanı dışındaki bir programa kayıt yaptıran ve okudukları yeni bölüm sonrası meslek değiştiren öğretmenlerin verecekleri cevaplar, bu açıdan önem arz edecektir.

1.4. SINIRLILIKLAR

Katılımcılardan bazıları ses kayıt cihazıyla görüşmenin yapılmasını uygun görmediklerinden ötürü görüşme notları yazılı olarak alınmıştır. Bazı katılımcılar ise, birtakım özel sebepler dolayısıyla sorulara çok kısa yanıtlar vermişlerdir. Yanıtlarının çok kısa olması sebebiyle araştırmaya katkı sunamayacağı anlaşılan bir katılımcının görüşmeleri araştırmaya alınmamış, bu katılımcının yerine yeni bir katılımcı ile görüşülmüştür.

Bu araştırma, Şanlıurfa genelinde okul yöneticisi veya öğretmen olarak görev yapıp ikinci üniversite okuyan, ayrıca bu görevlerde bulunurken okuduğu ikinci üniversite eğitimi sonrası meslek değiştirenler arasından seçilmiş 30 (otuz) kişiyle sınırlıdır.

1.5. TANIMLAR

Okul yöneticileri: "Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği'ne göre, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her derece ve

türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında müdür ve müdür yardımcısı görevlerini yürütenleri"

Müdür: "21 Haziran 2018 tarih ve 30455 sayılı "Millî Eğitim Bakanlığı Okul Yöneticileri Görevlendirme Yönetmeliği'ne göre, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında müdürlük görevini ikinci görev kapsamında yürütenleri"

Müdür yardımcısı: Adı geçen yönetmeliğe göre, "Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında müdür yardımcılığı görevini ikinci görev kapsamında yürütenleri"

Öğretmen: "Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında 657 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (A) ve (B) bentleri kapsamında eğitim ve öğretim hizmeti yürütenleri" ifade etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. TEMEL KAVRAMLAR

Araştırmanın konusu, okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite okuma sebeplerini belirlemek olduğundan, öncelikle bir meslek olarak öğretmenliğin incelenmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. Bu minvalde, öğretmenliğin nasıl bir meslek olduğu, öğretmenlerin meslek seçim süreçleri, öğretmenlik mesleğini icra edenlerin mesleğe ilişkin görüşlerine ilişkin değerlendirme yapılabilmesi için bazı kavramların açıklanması gerekmektedir. Bu çerçevede; meslek, mesleki rehberlik, meslek seçimi ve kuramları, ikinci üniversite, uzaktan öğretim, açık öğretim, örgün öğretim kavramları açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1.1. Meslek

Meslek, belirli bir öğrenme süreci ve deneyim sonucunda kazanılan bilgi ve beceriler aracılığıyla, önceden belirlenmiş kaidelere uyularak yapılan çalışmalar şeklinde ifade edilebilir. Sanayi gibi alanlarda dar bir çevrede, oldukça kısa sürelerde öğrenilen çalışmalara meslek yerine uğraş demek daha doğru olur (Ertekin, 1987). Meslek, Ulusoy ve Görgülü'ye (1995) göre, uzun ve üst düzey bir öğrenim gerektiren, kendine has hukuki ve etik kuralları bulunan ve kişilerin geçinmelerini sağlayan meşguliyet olarak da ifade edilebilir. Erdoğmuş da (2011) benzer bir ifadeyle, bireylere faydalı, mal veya hizmet üretmek ve sonucunda para kazanmak için yapılan, belirli bir eğitimle elde edilen, disiplinli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplum tarafından ortaya konmuş sistemli etkinlikler olarak tanımlamıştır. Yine Demirdöven (2011), bir mesleğin meslek olabilmesi için değişmeleri mümkün olmayan yapısal öğelerinin amaç, bilgi ve uygulama olduğunu söylemiştir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda öğretmenliğin, eğitim ve öğretimin yanında, yönetim görevini de üstlenen özel bir ihtisas mesleği olarak tanımlandığını bu çalışmanın başında ifade edilmişti. Bu tanımdan hareketle, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde okul yöneticiliğinin (müdür ve müdür yardımcılığı) ayrı bir meslek olarak ifade edilmediği, bu görevlerin öğretmenler marifetiyle

yürütülecek ikinci görevler olduğu görülmektedir. Aynı şekilde, 21 Haziran 2018 tarihli "Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği" nin (Resmî Gazete- 30415, 2018) tanımlar bölümünde de müdür ve müdür yardımcılığı, ikinci görev olarak ifade edilmiştir. Adı geçen kanun ve yönetmelik beraber değerlendirildiğinde, okul ve Halk Eğitimi Merkezi gibi kurumlarda eğitim, öğretim ve yönetim görevlerini üstlenen kişilerin öğretmenler olduğu görülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı, okul yöneticiliği için öğretmenlikten bağımsız bir kadro tanımı yapmamıştır. Eğitim öğretim sınıfına dâhil olan öğretmenler, bu görevlerinin yanında ikinci görev olarak isterlerse yöneticilik yapabilmektedirler. Dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okul ve kurumlarda yönetici olarak çalışan müdür ve müdür yardımcıları için ayrıca bir meslek tanımı yapmaya gerek duyulmamıştır. Bu nedenle, Millî Eğitim Bakanlığının teşkilat yapısı içerisinde "Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfı" na dâhil olan öğretmenler için yapılacak meslek tanımının, aynı zamanda Bakanlık bünyesinde görev yapan okul yöneticileri için de geçerli olacağı anlaşılmaktadır.

Esasında Millî Eğitim Bakanlığı teşkilat yapısı incelendiğinde "Genel İdare Hizmetleri Sınıfı" diye bir sınıfın olduğu görülmektedir. Ancak bu sınıfa dâhil olanlar, okul ve kurumlarda yönetici olarak çalışanlar dışında kalan şef, şube müdürü, il müdür yardımcısı, ilçe müdürü gibi yöneticilerdir. Öğretmenlerin okullarda yönetici olarak yaptıkları görevlerin, ikinci görev kapsamında değil de genel idare hizmetleri sınıfı içerisinde değerlendirilmesi, dolayısıyla ayrı bir idari kadro şeklinde ihdas edilmesi gerektiği üzerine yapılan tartışmalar, eğitim camiasının kadim tartışmaları arasındadır. Bu hususun, olumlu olumsuz yanları hakkında ayrıntılı bir çalışma yapılarak tartışmalara bilimsel katkı sunmak adına farklı bir araştırma yapılabilir. Ancak bu tartışma, tezimizin konusu değildir.

Bir meslek sahibi olabilmek için eğitim öğretimin gerekli olduğu, birçok meslek tanımının ortak noktası konumundadır. İş yapmak bireyin doğasıyla ilgilidir. Çoğunlukla iş yapabilmek için herhangi bir eğitim ve öğretim icap etmemektedir. Ancak, meslek devamlı bir eğitim ve öğretim sonucunda sahip olunabilecek bir şeydir (Telman, 2002). Bir mesleğin başarıyla icra edilmesi, meslek adamının (mensubunun) o mesleği yapabilme gücü ile yakın ilişkilidir. Meslek mensubu, bu gücü ancak, mesleğin kazanılması için gerekli olan bilgi bütünlüğü içerisinde

bulabilir. Mesleği elde etmek için alınan eğitim sırasında yüklenen bilgilerin gerekleri ve alınması gereken sorumluluklar, mesleğin icrası sırasında meslek mensubundan beklenir (Demirdöven, 2011).

Öğretmen adaylarının, öğretmenlik eğitimi sırasında mesleklerine dönük almış oldukları öğrenim etkinlikleri, ilerde mesleğe atandıkları zaman öğretmenliğe yönelik algılayışlarına etki etmektedir. Dolayısıyla bu eğitim sırasında mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmeye yönelik bir program uygulanmalıdır. Bunun başarılması halinde, öğretmenler görevlerini ifa ederken kusur bırakmazlar, öğrencileriyle hemhal olur, onlara karşı müsamahakâr davranırlar. Dolayısıyla mesleklerine sevgiyle bağlandıklarından öğretmenliğin sorumluluklarını en ideal şekilde yerine getirirler (Çeliköz ve Çetin, 2004).

Kişilerin icra ettikleri mesleklerde başarılı olmaları, üretkenliklerini korumaları, yeniliğe açık olmaları ve sonucunda mesleki gelişim gösterebilmeleri açısından mesleklerini severek ve isteyerek yapmaları kuşkusuz çok önemlidir. Özellikle öğretmenliğin, uzmanlık gerektiren bir meslek olduğu, belirli bir eğitim ve beraberinde uygulama süreçlerini, mesleğin gerektirdiği birtakım kurallar bütünlüğü içerisinde barındırdığı düşünüldüğünde, öğretmenlik mesleği açısından konu daha önemli hale gelmektedir. Öğretmenlik mesleğinin ihtisaslaşmayı önceleyen bir meslek olması, öğretmen yetiştiren kurumların tercih edilme şekillerini de önemli hale getirmektedir. Bu minvalde, öğretmenlik açısından meslek seçiminin gelecek nesillere yön verme potansiyeli göz önüne alındığında, mesleki rehberliğin hayatiyeti ön plana çıkmaktadır.

2.1.2. Mesleki Rehberlik

İnsanların ilgi ve yeteneklerine uygun, icra ettikleri zaman mutlu olacakları bir meslek sahibi olmaları, meslek seçimi ve mesleki rehberliği önemli hale getirmektedir. Türkiye'de, liselere geçiş öncesi 2003 tarih 2552 sayılı "İlköğretimde Yöneltme Yönergesi" hükümlerine göre yönlendirme yapılmıştır. Mesleki ve teknik öğretim okulu öğrenci ve mezunları için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan "Mesleğim Hayatım Portalı" (**https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/**) ile de öğrencilere mesleki yönlendirme yapılmaktadır. Öğrencilerin yöneltme

faaliyetlerinden ne derecede istifade ettikleri ve bir mesleğe yönelirken kararlarını etkileyen unsurların neler olduğu hususları değişkenlik göstermektedir. Bu konu ile ilgili Özyürek ve Kılıç-Atıcı'nın (2002) yapmış oldukları bir araştırmaya göre, üniversiteye yerleşen öğrencilerin okul veya özel öğretim kurumlarındaki öğretmenlerinden etkilenerek, anne baba teşvikiyle, mesleki rehberlik hususunda da okuldaki öğretmenlerinden çok dershanedeki (özel öğretim kursu) rehberlik faaliyetlerinden yararlanarak üniversite tercihlerini yaptıkları belirlenmiştir. Özyürek ve Kılıç-Atıcı'nın (2002) araştırmasından hareketle, bu teşvik ve yönlendirmelerin yanında, Türkiye'de sıklıkla değişikliğe uğrasa da uygulanmaya devam edegelen üniversitelere öğrenci seçme sınavlarında, istenen bölüme yerleşebilmek için yeterli puan alma zorunluluğunun olduğu unutulmamalıdır. Bu hususların tamamı, birçok öğrenci açısından ilgi ve yeteneklerine uygun bir meslek tercihini zorlaştırabilmektedir.

Kuzgun' a (2003) göre, kişinin bireysel yeterliliklerinin farkına varması ve bu yeterliliklerine uygun seçim yapması oldukça karmaşık bir süreçtir. Kişinin bireysel yeterliliklerine uygun tercihte bulunma davranışının oluşması ve gelişim göstermesinde, kişinin yeteneği, ilgi alanları, değerler, gereksinimler gibi ruhsal, sosyoekonomik seviye ve eşeysel rol algısı gibi toplumsal etmenler etkili olmaktadır.

Üniversite tercihinde bulunacak gençlerin okumak istedikleri bölümleri, kendi ilgi, yetenek ve karakterlerine, dünyaya bakış açılarına uygun olmasına dikkat ederek seçmeleri, üniversite sonrası mesleğin icrası sırasındaki mutluluğu beraberinde getirecektir. Aksi durumda, mesleğe başladıktan sonra mesleğinden memnuniyetsizlik görülebilecek ve farklı arayışlar içine girerek meslek değiştirme isteği oluşabilecektir. Bu nedenle, Türkiye'de farklı sebeplerle henüz istenen seviyelerde olmasa da meslek seçimi noktasında, mesleki rehberlik faaliyetleri ortaöğretim kurumlarının ana gövdesini oluşturmaktadır.

Kepçeoğlu'na (2004) göre mesleki rehberlik, farklı meslekleri tanımaları ve kendi niteliklerine münasip meslekleri tercih etmeleri, mesleklere hazırlanmaları ve mesleki gelişimleri maksadıyla bireylere sunulan ruhsal yardımlardır. Çakır'a (2006) göre de mesleki rehberlik; kişinin bireysel özellikleri ve mesleklerle ilgili bilgiye sahip olmalarını sağlayarak, kişiliğine uygun bir mesleği belirleyip bu alanda

yürümesine yardımcı olma sürecidir. Bu tanımlardan anlaşıldığı üzere mesleki rehberlik bireyin kendini tanımasıyla başlayan kendisine uygun mesleğe karar verebilme, seçtiği meslekte gelişim sağlayabilme gibi adımları barındıran bir sürece işaret etmektedir. Bu nedenle, öğrencinin kendini tanıyabilmesi için verilecek rehberlik faaliyetlerinin erken yaşlardan başlaması gerektiği muhakkaktır. Erken yaşlarda başlayan bu rehberlik faaliyetlerinin kesintiye uğramadan devam etmesi de hem bireyin kendini tanıma sürecinde boşluğa düşmesini engelleyecek, hem de ortaöğretimin sonlarına doğru meslek seçimi yapacağı yaşlarda olgunluk düzeyi seçim yapmaya hazır hale gelecektir. Bu çerçevede Tan (1992), rehberlik faaliyetlerini, kişiye dönük sistematik, uzmanlık gerektiren ve devamlı bir yardım şeklinde ifade etmektedir. Kuru ve Uzun'un (2008) ifade ettiğine göre, Türkiye'de 1954 yılındaki uygulamaya bakıldığında mesleğe yönlendirme daha ilköğretim seviyesinden başlamaktaydı. Bu yönlendirme çok aşamalı ve seçme mantığına dayalı olarak İlköğretmen Okulu'na aday öğrenci belirleme şeklindeydi. Esas amacı öğretmen yetiştirmek olan Öğretmen Liseleri de erken yaşlarda meslek belirleme imkânı tanıyan okullardandı. Yalnız mevcut durumda öğretmen seçimi, sadece üniversite eğitimi alanlar arasından, alan bazında KPSS puanı üstünlüğüne göre seçilen adaylara uygulanan mülakatlar sonucunda yapılmaktadır.

Mesleki rehberlik sürecinde, meslek seçme ve karar verme hakkının kişiye bırakılması gerektiği hiçbir zaman unutulmamalıdır (Kepçeoğlu, 2004). Birey mesleğini seçerken, bireyin doğru yönlendirmelerle mesleğine kendisinin karar vermesine yardımcı olma önemli bir husustur. Dolayısıyla yapılacak rehberlik seçici değil, yönlendirici olacaktır. Çocuğun veya gencin yerine, mesleğine karar verip onun için en uygun meslek seçimini yetişkin bireyin kendi önceliklerine göre yapması, her zaman memnuniyetle sonuçlanmamaktadır.

Mesleğe karar verecek yaşlardaki gençlerin, meslek seçme konusundaki olgunluk düzeyleri göz önünde bulundurularak, kişinin kendi özelliklerine uygun, mesleğin icrası sırasında memnuniyet üretme ihtimali yüksek bir mesleğe yönlendirme, mesleki rehberliğin en önemli aşamalarından biridir. Bu aşamada, ebeveyn telkini veya baskısı, öğretmenlerin meslek seçmesi, toplumsal baskı, özel öğretim kurumlarında yapılan seçimler belirleyici oldukça, meslekteki memnuniyet azalacaktır. Bireylerin küçük yaşlarda genellikle telkin ve model aldıkları kişilerden

kaynaklı meslek seçimlerinin, ilerleyen yaşlarda genelde değişiklik göstermesi muhtemeldir. Dolayısıyla, meslek seçme aşamasında gençlerin bir bölümü yapmak istedikleri mesleğe doğru karar verememiş olabilirler. Olgunluk düzeyi bu açıdan önem arz etmektedir. İşte mesleki rehberlik, bir bakıma gençlerin mesleğe karar verme aşamasında olgunluk düzeylerini arttırmaya dönük bir hedefi de barındırmaktadır. Okullarda mesleki rehberlik faaliyetlerinin sistemli bir şekilde devam etmesi, eğitim öğretimin zorunlu olduğu Türkiye'de insan kaynağının doğru yönlendirilmesi açısından da eğitim ekonomisine yarar sağlayacaktır. Eğitim sistemine dâhil olmuş insan kaynağının, mesleki rehberlik sayesinde bilinçli meslek seçimine yönlendirilmesiyle işsizlik sorununa dolaylı yoldan katkı sağlanacağı öngörülebilir. Günbayı ve Yassıkaya'ya (2011) göre de iktisadın temel yapı taşlarından olan insan kaynağının, bilgi ve beceri ile güçlendirilerek kurumların ve organizasyonların vasıflı istihdam ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için mesleki eğitimin önemsenmesi gerekir.

Güncel eğitim uygulamalarına göre, 12 yıllık zorunlu eğitimin ardından, özellikle ortaöğretim düzeyinde etkili bir mesleki rehberlik faaliyeti yapılmadığı zaman azımsanmayacak oranda insan kaynağının ilerde nedamet duyacakları meslekleri tercih etmeleri söz konusu olacaktır. Bu durum, eğitim sürecinin planlanamamasının sonucu olarak, yükseköğrenim sırasında harcanan zaman ve maliyet noktasında kayıplara yol açabilecektir. Dolayısıyla mesleki rehberlik sayesinde, doğru bir eğitim planlamasıyla insan kaynağının heba edilmeden yönlendirilmesi mümkün olacaktır. Acar (2003) da insanın, kişilik vasıflarına elverişli bir mesleği icra etmesi durumunda, işinde başarıyı elde edip üretken olabileceğini, dolayısıyla insan gücü sermayesinin, verimli ve akla uygun değerlendirilmiş olacağını söylemektedir.

Bireylerin ileride yapmayı düşündükleri, meslekler açısından eğitim, öğretim ve yönlendirme basamaklarının iç içe geçmiş bir şekilde verilmesine imkân tanıyan öğretmenlik mesleği, bu özelliği ile meslekler arasında ayrı bir öneme sahiptir. Öğrencilerimizin gelecek planlarının sağlıklı bir yönlendirme süreciyle yapılması, eğitim sonrası yaşamlarının memnuniyet verici seviyelere yükselmesine katkı sağlayacaktır. Bu durum, öğretmenlik mesleğinin seçimi noktasında, ne kadar hassas olunması gerektiğini göstermektedir. Öğretmenlik mesleğine karar verecek gençlerin,

mesleği severek, isteyerek, ilgi ve yeteneklerine uygun bulduklarından, mesleğin icrası sırasında karşılaşmaları muhtemel sıkıntıları göze alarak bir seçim yapmaları gerekmektedir.

Eğitim Fakültesi öğrencileri olan öğretmen adayları arasında, Ekinci'nin (2017) yaptığı bir araştırmada da öğrencilere öğretmenlik mesleğini seçmelerine sebep olan etmenlerin neler olduğu sorulmuştur. Bu araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmenlik mesleğinin tercih edilme sebepleri arasında, kontrolün bireyin kendisinde olması, öğretmenliğin çok yönlü bir meslek olması, toplumdaki karşılığı, çocuklarla zaman geçirme arzusu gibi içsel faktörlerin daha çok etkili olduğu görülmüştür. Çalışma saatlerinin serbest çalışmaya da imkân tanıması ve iş güvencesi gibi kontrolün bireyde olmadığı dışsal faktörlerin de etkili olduğu raporlanmıştır.

Öğretmenlik mesleğinin tercih edilme nedeni, meslekte memnuniyeti ve meslekte kalıcı olmayı yakından ilgilendirmektedir. İlişkili olduğu kesimin bütün toplumu kapsadığı göz önünde bulundurulursa, öğretmenlik mesleğinin isteyerek, severek icra edilmemesinin ağır sonuçları olabilecektir. Kendi ilgi, yetenek ve istekleri dışında öğretmenlik mesleğini tercih etmiş bireylerin, sonradan ikinci bir üniversite okumaya yönelerek meslek veya alan değiştirmeye meylettikleri görülmektedir. Bu durum, son yıllarda okul yöneticileri ve öğretmenlerin, meslek veya alan değiştirmek için üniversite yerleştirme sınavlarına girerek veya Açık Öğretim Fakültelerinin "İkinci Üniversite" programlarına sınavsız geçiş imkânı ile açıktan okuyarak yeni bir diploma sahibi olmak istemelerinin gerekçeleri arasında gösterilebilir.

Gençlerin kendilerine uygun bir mesleği seçebilmeleri için yürütülen faaliyetlerinin tamamı, meslek seçiminin isabetli yapılabilmesi amacına yöneliktir. Ancak gençlerin ilgi, istek ve kabiliyetlerine uygun bir mesleki yönlendirme yapıldıktan sonra, meslek seçimi aşamasında da bireylerin yalnız bırakılmaması gerekir. Gençlerin mesleklerine karar verme süreçlerinde, özellikle üniversite sınavları önemli bir aşamadır. Üniversite sınavlarına girdikten sonra tercih yapacak gençler, ilgi ve yeteneklerinin olduğu alana yönelebilecekleri gibi, üniversite

sınavlarında aldıkları puana göre veya üniversite eğitimi sonrası geçimlerini sağlayabilecekleri alanlara yönelmeleri mümkündür.

2.1.3. Meslek Seçimi

İlk çağlarlarda meslek seçimi, bugün olduğu gibi karmaşık, çok alternatifli, çok değişkenli değildi. Çünkü kişinin hangi ailede doğduğu, cinsiyeti, soy veya sosyal tabakası, kişilerin mesleğini belirlemek için yeterli olabiliyordu. Örneğin, çocuk dünyaya geldiği zaman bir hasırın üzerine yatırılıyor ve etrafına farklı mesleklere ait eşyalar konuluyordu. Çocuk hangisine elini uzatırsa o mesleğe yönlendirme yapılıyordu (Razon, 1983). Buna benzer gelenekler esasında Anadolu'da da yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Küçük yaştaki çocuğun önüne bırakılan nesnelerden; makas alırsa berber, kalem alırsa öğretmen, iğne(enjektör) alırsa doktor olacağının varsayılması gibi. Ancak, bu uygulama sadece nostaljik, aile içi bir tören şekline bürünmüştür. İlkel çağlara nazaran teknolojinin ulaştığı nokta, insanoğlunun ussal devrimi olarak nitelendirilebilir. İnsanlar yaşamlarını kolaylaştırmak için sürekli üretmiş, ürettikçe gelişmiş, geliştikçe yeni arayışların içine girmiştir. Bu nedenle meslek seçiminin ilkel çağlara göre daha karmaşık olması anlaşılabilir bir durumdur.

21. yüzyıl insanının meslek seçerken bir taraftan kendi ilgi, istek ve kabiliyetleri doğrultusunda başarılı ve mutlu olabilecekleri, diğer taraftan geleceklerini garanti altına alabilecekleri bir mesleği tercih etmeleri beklenir. Bu manada mesleki rehberlik, meslek seçimi ve mesleğe karar verme süreçleri birbirlerini yakından ilgilendiren süreçlerdir. Ancak, meslek seçiminin çeşitli sebeplerle istenen seviyede gerçekleşip gerçekleşmediği tartışmaya açım bin konudur. Meslek seçimi aşamasına gelmiş bireyler, iyi bir mesleki rehberlik sürecinden geçmiş olsalar dahi, seçim ile geçim ikileminde kalabilmektedirler. Bu ikilemin geçim tarafının, toplumsal baskının da katalizör görevi görmesiyle öne çıkabildiği tercihler mevcuttur.

Meslek seçimi sırasında, bireylerin kararlarını şekillendirecek değişkenlerin çok olması, karar verme sürecine de tesir etmektedir. Vurucu' ya (2010) göre, bir insanın yapacağı mesleğe karar vermesiyle, yaşamının pek çok alanı bu kararı

neticesinde etkilenmektedir. Mesleğin sağlayacağı maddi imkân, muhatap olunacak çevre, bazen hayatını birleştireceği eş, çalışma şartları, saygınlık vb. birçok husus mesleğe göre değişebilmektedir. Hal böyleyken, kişinin kalan yaşamını şekillendirecek mesleği seçerken çok hassas davranmalıdır. Mesleğe karar verdikten sonra bundan vazgeçmek, ciddi bir zaman israfına sebep olacaktır. Hatta bazı durumlarda bu karardan dönmek mümkün olamayacaktır.

Meslek seçimi, yalnızca mevcut işler arasında en uygununa karar vermekle sınırlandırılamaz. Kişinin mazisi ve temelleri, örnek aldığı kişiler, tecrübeleri, ilgileri ve şahsiyeti meslek seçiminde etkili olan en önemli faktörlerdir (Onur, 2004). Bu saptamaya göre meslek seçimi aşamasında "…kişinin mazisi ve temelleri…" bir değişkense o zaman kişilere mesleki rehberlik faaliyetinde bulunurken, konuya ilgili kişi bağlamında tarihsel yaklaşılması gerekecektir. Kişinin geçmişinde neler yaşadığı, nasıl bir ailede ve ortamda yetiştiği ve eğitim, öğretim sürecini nasıl bir ortamda geçirdiği konuları da önem kazanmaktadır. Çünkü bireyin meslek seçimi, sonuçları itibariyle sadece kendisini ilgilendiren bir tercih değildir.

Bir toplumda insanların ilgi ve yeteneklerine uygun meslekleri seçmeleri bir taraftan toplum için, diğer taraftan meslek seçiminde bulunacakların psikolojik doyumları için önem arz etmektedir. Toplum açısından, toplumun gelişimi için temel olma özelliğine sahip insan gücünün koordinesinde görülmektedir. Birey açısından ise kimi psikolojik ve içtimai ihtiyaçlarını gidermesinde meslek seçimi önemlidir (Akdemir, 1991).

Gençlerin geleceğe dair tasalarının, yaşama dair planlarını yapmalarına engel olduğu, dolayısıyla meslek seçimine tesir ettiği, tercih ettikleri alanlardan memnuniyet duymadıkları ve bu memnun olmama halinin okul bittikten sonra da süregeldiği müşahede edilmektedir (Sarıkaya ve Khorshid, 2009). Nitekim Polis Meslek Yüksekokullarında okuyan öğrencilerin lise yıllarında ideallerindeki mesleklere ilişkin sorulan sorulara verdikleri cevaplar arasında, öğretmenlik ilk sırada yer almıştır. Öğrencilerin %88,7'sinin ideallerinin farklı meslekler olduğu saptanmıştır (Can ve Yazılıtaş, 2006). Bu durum, tüm zorluklarına rağmen öğretmenliğin halen meslekler arasında tercih edilme noktasında cazipliğini

koruduğunu göstermenin yanında, bu gençlerin önemli bir kısmının aslında ilgi duydukları alana yönelmediklerini göstermektedir.

Eğitimciler Birliği Sendikası'nın (Eğitim-Bir-Sen) (2004), (2008) ve (2016) yıllarında yaptığı araştırmaların ortak bulgularına göre öğretmenler, mesleklerini çoğunlukla bilerek ve isteyerek seçmişlerdir. Öğretmenliği istekleri doğrultusunda seçtiklerini ifade eden öğretmenler dışındaki diğer öğretmenler tercih sebepleri olarak sırasıyla; "topluma ve çocuğa faydalı olma", "iş garantili olduğu için" , "öğretmenliği çok sevdiği için", "öğretmenliği saygın bir meslek olarak gördüğü için" cevaplarını işaretlemişlerdir.

Meslek seçimi bir kişinin yaşamının hemen hemen tamamını ilgilendiren bir yere sahiptir. Kişi yaptığı bu seçimle; yaşamını idame ettireceği işi, hayat tarzını, sosyal çevresini, seçmiş olduğu mesleğin kendisine sunacağı olumlu olumsuz her şeyi belirlemiş olur (Çınar, 2011). Bu nedenle, yapılan seçim kişinin yaşamının her aşamasını etkileyeceğine göre, karar verme sürecinde oldukça hassas olunması gerekmektedir. Eğitimin en önemli fonksiyonlarından biri de kişiyi meslek sahibi yapmaktır. Toplumun önemli bir kesimi tarafından, üniversitelerin meslek sahibi olabilmenin yegâne yolu olarak görülmesi, meslek seçimi sürecini puan ve kontenjanlar ölçeğinde sınırlandırmaktadır. Aytekin'e (2005) göre yükseköğretim kurumlarının temel işlevleri, meslek kazandırmak olmasa da Türkiye'de üniversitelerimiz bu görevi üstlenmişlerdir. Üniversitelere sınavlı yerleşmenin uygulandığı Türkiye'de, üniversite sınavları meslek edinme sürecinin önemli dönemeçlerinden biri sayılmaktadır.

Çok kapsamlı bir alt yapı gerektiren öğretmen seçme ve yetiştirme mevzusunda, Türkiye'de hali hazırda uygulanan yöntem, çoktan seçmeli imtihanlardır. Yalnız bu sistem seçim yapmaktan ziyade, bir eliminasyon hüviyetindedir. Eleme amaçlı yapılan bu sınavlarda, puan ve kontenjan şartlarına bağlı olarak gençlerin sadece bazı yönleri ölçülebilmektedir. Bir meslek olarak öğretmenliğe uygun karakterde olan kişileri seçmek için bir sınav yapılmamaktadır (Kuru ve Uzun, 2008). Dolayısıyla öğretmenlik mesleğine seçim yönteminin, sadece üniversite sınavlarına giren öğrencilerin yeterli puanı alarak yerleşip okuyabilecekleri bir bölümü okuyup öğretmen adayı olmaktan ziyade, belki de sınav

şartına dayalı ancak karakter itibariyle öğretmenlik mesleğini yapabilme becerisine sahip bireylerin seçilebileceği iki aşamalı bir yerleştirme politikası gerektirebilir.

Mesleki Rehberlik, 1909 yılında hayat bulmuş ve bugüne gelinceye kadar mesleki seçim süreci, herkesin kabul edebileceği şekilde izah edilememiştir. Bunun sonucu olarak birbirlerine benzer veya farklı kuramlar ortaya atılmıştır. Bu kuramların halen geçerli olduğu söylenebilir (Yeşilyaprak, 2016). Meslek seçimi sürecinin genel geçer bir şekilde tarif edilememesinden kaynaklı ortaya atılan bu kuramlar, bireylerin meslek seçimine etki eden faktörlerden birinin veya birkaçının öne çıkmasından hareketle çeşitlenmişlerdir.

2.1.3.1. Meslek Seçimini İzah Eden Kuramlar

Bir insanın yaşamında mesleğe karar verme, meslek seçme aşamasının ne kadar önemli olduğundan daha önce bahsedilmişti. İnsanların mesleğe karar vermelerini etkileyen, hangi mesleği, niçin seçeceklerine dair iç dünyalarında ve çevrelerinde yaşadıkları bir süreç vardır. İnsanların yaşadıkları bu sürecin aşamaları bazen birbirine benzer olabilmekte, bazen de farklılaşabilmektedir. Bu konu ile ilgili, literatürde, kişilerin mesleki gelişimlerini ve meslek seçimlerini etkileyen hususlara yönelik birçok kurama ulaşmak mümkündür. Bu araştırmada ilgili kuramlardan belli başlı olanlar paylaşılmıştır.

2.1.3.1.1. Özellik Faktör Kuramı

Bu görüş, mesleki rehberlik kuramlarının en eskisi olma özelliğine sahiptir. Bu kurama göre; her insan kendine özgü birtakım niteliklere sahiptir. Diğer taraftan, mesleklerin de iş sahalarına özgü faktörlere sahip olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, insanların mesleklerinde başarılı olmaları, kendilerine has şahsiyetleri ile seçecekleri meslek için gerekli olan özelliklerin tam bir uyumla eşleşip eşleşmediğine bağlıdır (Miller, 1974, Isaacson, 1986, akt. Yeşilyaprak, 2016). Bu görüşe göre, insanların mesleklerini seçerken kendi ilgi ve kabiliyetleri ile seçecekleri mesleğin gerektirdiği özelliklerin uyumlu olması o meslekte başarılı olmayı getirecektir. Dolayısıyla bu iki

hususun uyumlu olmadığı durumlarda, başarı göstermek mümkün olamayacağı için ileride meslekten memnuniyetsizlikler görülebilecektir.

Özellik faktör kuramı, ortaya atıldığı dönemde, mesleklere, işlere en uygun personelin bulunması ve yetiştirilmesi amacıyla geliştirilmiş olsa da daha sonra, öğrenci özelliklerine göre eğitim programları oluşturularak öğrenci başarısını arttırmak konusunu da kapsamına almıştır (Hepkul, 2014).

Kuram, öğretmenlik mesleği açısından incelendiğinde, öğretmenlik mesleğinin de kendine has özellikler barındırdığı ve dolayısıyla öğretmen adaylarında bu mesleği yapabilecek kişilik özelliklerinin bulunması gerektiği bu araştırmanın belli bölümlerinde ifade edilmişti. Öğretmen adaylarının kişilik özellikleri ile öğretmenlik mesleğinin niteliklerinin uyuştuğu durumlarda mesleğin icrasının eğitim öğretim ortamını verimli hale getireceği yordanabilir. Ancak, öğretmenlik mesleğinin icra edilebilmesi için gerekli olan kişilik özelliklerinin neler olduğu ile ilgili belirli kriterlerin olmaması hususu bir sınırlılık olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca, ilk aşamada seçeceği mesleğin nitelikleri kendisinde bulunmayan kişilerin, daha sonradan çeşitli eğitim faaliyetleri ile bu niteliklere sahip olabilme durumu bu kuram çerçevesinde incelenmelidir.

2.1.3.1.2. Super'in Benlik Kuramı

Meslek seçimi ve mesleki gelişim ile ilgili benlik kavramını ortaya atan Super'e (1963) göre, insan davranışlarının temelinde benlik kavramı yatmaktadır. Benliğin, meslek seçiminin de ana kaynağı olduğunu ileri süren Super, kuramını "Benlik Kavramı Kuramı" veya "Rol Kuramı" olarak isimlendirmiştir. Super, benlik kavramının olgunlaşmaya dayalı olduğunu ve benliğin şekillenmesinde birbiriyle sıralı bir ilişki içinde olan keşif, benliğin ayrımlaşması, özdeş duruma gelme, rol oynama ve hakikatin denenmesi aşamalarının etkili olduğunu söylemiştir (Super, 1963).

Bireyler, mesleklerini benliklerinin yansıtıcısı olarak görür ve meslek seçimlerini buna göre yaparlar. Kişi, seçtiği meslekte kendini görebilmelidir. Meslek seçimi üzerinde belirleyici olan benliğin dizaynı yaşamının ilk anlarından başlayarak

şekil almaya başlar. Bireyin benliğinin şekillenmesinde çevrenin de etkisi vardır ve bu süreç devamlılık gösterir. Meslek de bireyin benliğini yansıtmak için bir araçtır (Karagülle, 2007).

Yukarıdaki açıklamaların ışığında, Super'in benlik kuramına göre insanlar, mesleklerini benliklerinin birer aynası olarak görmektedirler. Dolayısıyla, yaşamları boyunca şekillenen benliklerinin vücut bulmuş halini mesleklerinde görürler ve seçimlerini de buna göre yaparlar. Kişilerin şahsiyet kalıbı içerisinde, kendi karakterlerine uygun mesleklere yönelmelerinin hayatiyeti bu araştırmada da vurgulanan hususlardan biridir. Ancak, insanların meslek tercihlerini her zaman benlikleri çerçevesinde yapıp yapamadığı konusu araştırmaya muhtaçtır.

Super, kişilerin mesleki gelişiminin yaşamları süresince beş aşamada hayat bulduğunu ve sürdüğünü söylediğini ifade eder. Bu beş aşama; büyüme, araştırma, oluşturma, koruma ve düşüş aşamalarıdır (Yeşilyaprak, 2016).

Büyüme aşaması, bireyin doğumuyla başlayıp 14 yaşına kadar devam eden bir gelişim dönemine işaret eder. Çalışkan'a (2015) göre, çocuk bu evrede çevresindeki büyüklerini izleyerek ve birtakım hayaller kurarak mesleklere ilgi duymaya başlar. Yetişkinlerin de yönlendirmeleriyle oluşan bu meslek isteğine ulaşıp ulaşamama mevzusu bu evrede çok önemli değildir. İlerleyen yaşlarda yaşanmışlıkların da etkisiyle meslek tercihi olgunlaşmaya başlayacaktır.

Araştırma aşaması, 14 ile 24 yaşları arasını kapsamaktadır. Bu yaş aralığı çocukluktan ergenliğe geçişin de yaşandığı aralık olduğu için meslek seçimi ile ilgili erken dönemlerde başlayan hayal dünyası yerini realize edilmiş mesleki alternatiflere bırakacaktır. Kuzgun (2000), Super'in Gelişim Kuramına göre, meslek seçimi için karar vermeye en uygun yaşın, Türkiye'de lise sonrasına karşılık gelen 18'li yaşlar olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla gençlerin mesleklerine karar verdikleri ve mesleğe ilk adımlarını atmaya hazırlandıkları evre bu aşamaya denk gelmektedir.

Oluşturma aşaması, 25 ile 44 yaş aralığını ifade etmektedir. Bu yaş aralığı artık genç bireyin karar vermiş olduğu mesleği icra etmeye başladığı yıllardır. Çalışkan'a (2015) göre, bu evre deneme davranışlarının azaldığı ve mesleğe bağlılık sürecinin başladığı evredir. Birey bu evrenin başlarında bazı dileklerinden cayabilir,

bazılarında ise değişiklikler yapmak isteyebilir. Evlilik yapma ve düzenli bir hayata karar verme eğiliminin gösterildiği evre yine bu evredir.

Koruma aşaması, bu evre elde edilen mesleği ve düzenli yaşamı muhafaza etmeye odaklanmış bir evredir ve 45 ile 64 yaş aralığını kapsar.

Düşüş aşaması, 65 yaş sonrasına işaret eder. Kuzgun'a (2000) göre, bu evre, fiziksel olarak bedenin zayıfladığı ve zihinsel aktivitenin gerilediği ihtiyarlık yıllarına denk gelir. Artık birey yeni arayışlar yerine, tecrübelerinden yararlanmanın imkânlarını yaratmaya çalışır.

2.1.3.1.3. Holland'ın Tipoloji (Kişilik) Kuramı

Holland'ın tipoloji kuramına göre, insanların kişilik özellikleriyle seçtikleri meslekler arasında bir bağ vardır. Kuram, bu minvalde kişilik ile mesleklerin yürütüldüğü ortam arasında veya mesleklerin icrası için gerekli olan aktiviteler arasındaki ilişkiye dayanır (Çakır, 2003). Holland, mesleklerle insanların kişiliği arasında kurduğu bağı, altı kişilik tipi üzerinden izah etmiştir. Holland'a göre insanlar altı tip kişilik özelliği gösterirler ve mesleklerini de bu kişilikleri çerçevesinde seçerler (Holland, 1973, akt. Yeşilyaprak, 2016).

Holland'ın tanımladığı altı kişilik tipi ve bu kişilik tiplerine uygun altı çeşit mesleki çevre şunlardır;

1. Gerçekçi,
2. Araştırıcı,
3. Sosyal,
4. Girişimci,
5. Geleneksel,
6. Sanatçı (Çakır, 2003).

Holland, özellikle küçük yaşlardan itibaren bireylerin yetiştikleri çevrenin bireyler üzerinde bıraktıkları izlenimlerin meslek seçimlerinde rol oynadığını vurgulamaktadır. Kuzgun'a (2014) göre, babası çiftçilik yapan bir çocuk, babasına

yardımcı olma maksadıyla çalışırken realist bir çevreyi tecrübe ediyor demektir. Aynı şekilde babası avukatlık yapan bir diğer çocuk da babasına ait büroda zaman geçirirken girişimciliği tecrübe etmiş olur. Bu ve buna benzer özel deneyimler çocukların ileride meslek seçmelerine olumlu veya olumsuz bir etki yaratabilir.

2.1.3.1.4. İhtiyaç Kuramı (Roe ve arkadaşları)

Roe'un ihtiyaç kuramı, bireyin çocukken yaşadıkları, gereksinimleri ve kişilik seyri ile meslek seçimi arasında bir ilişki bulunduğu hipotezine dayanır. Roe'ya göre, bireylerin küçük yaşlardaki yaşanmışlıkları, ileriki dönemlerinde sergileyecekleri davranışların belirleyicisidir. Bu küçük yaşlardaki gereksinimlerin karşılanıp karşılanmaması bireyin meslek seçimini etkileyecektir. Mesela; ebeveyn sevgisi görmeyen bir çocuk meslek seçerken insan yoğunluklu bir meslek yerine, nesne yoğunluklu bir mesleğe yönelecektir (Erdoğmuş, 2003).

Roe, meslekleri iki temel argüman üzerinden gruplandırır. Ona göre meslekler, "insana yönelik" ve "insana yönelik olmayan" şeklinde iki temel gruba ayrılır ve bu gruplardan hangisine yönelim olacağı, insanların çocukluk yıllarındaki yaşanmışlıklarından kaynaklanan ruhsal ihtiyaçlarına göre değişir (Yeşilyaprak, 2016).

Roe'un bu kuramı, öne sürdüğü aile- çocuk etkileşiminin meslek seçimine etki ettiği hipotezinin kanıtlanmasının oldukça güç olması nedeniyle eleştirilir. Kanıtlanmasının önündeki güçlükler şunlardır:

1- Aile kurumu içerisindeki bireylerin kurdukları ilişkiler ve iletişimler birden çok değişkeni barındırdığından deneysel olarak bu değişkenleri kontrol altında tutmak oldukça zordur.

2- Ebeveynlerden anne ile babanın dahi tutum ve davranışları değişken bir yapıdadır.

3- Bu kuramın kanıtlanabilmesi için bireylerin uzun zaman zarfında takip edilmesi çok güçtür (Isaacson 1985, Zunker, 1990, akt.Yeşilyaprak, 2016).

Meslek seçimini etkileyen değişkenlere dair kuramlar bu araştırmada bahsedilen kuramlarla sınırlı değildir. Bu kuramların dışında; Ginzberg ve

arkadaşlarının “Süreç Kuramı”, “İşe Uyum Kuramı” ve “Psikanalitik Kuram” gibi kuramlara literatürde ulaşmak mümkündür. Mesleki gelişim kuramları veya meslek seçimine etki eden faktörler üzerine yapılacak bir araştırmada bu kuramlar ayrıntılı bir şekilde ele alınabilir.

2.1.4. İkinci Üniversite Kavramı

İkinci üniversite kavramı, herhangi bir örgün eğitim ön lisans veya lisans programını okuyan/bu programlardan mezun olanlar tarafından açık öğretim ya da uzaktan eğitim yoluyla diplomalı yeni bir bölümün okunması anlamına gelmektedir. Esasında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) aynı anda iki örgün programın okunmasına hali hazırda izin vermemektedir. Ancak, YÖK Eğitim Öğretim Dairesi Başkanlığının 12.02.2016 tarih ve 7927 sayılı yazısı ile Yükseköğretim Yürütme Kurulu tarafından, herhangi bir örgün programa kayıtlı iken aynı düzeyde açık öğretim veya uzaktan öğretim programlarına aynı anda kayıt imkânı getirilmiştir. Aynı zamanda ikinci üniversite programlarına sınavsız tercih yapılabilmesine olanak sağlanması, ikinci, hatta üçüncü bir programda diploma sahibi olmak isteyenler açısından önemli bir avantaj sağlamıştır. Millî Eğitim Bakanlığı kadrolarında okul yöneticisi veya öğretmen olarak çalışanlardan örgün ya da açıktan okuma tercihleriyle ikinci, bazen de üçüncü diplomayı alanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Özellikle açık öğretim ve uzaktan eğitim programlarının çalışma mesaisinden etkilenmeme, devam zorunluğunun olmaması gibi sağladığı birtakım kolaylıkların okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversiteye olan ilgilerini cezbedeceği söylenebilir.

Açık öğretim fakültelerine merkezi sınavla öğrenci alınmaya başlanması üzerine, bu fakültelere kayıt yaptıran öğrenci sayılarındaki değişiklikleri incelemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaya göre, açık öğretim programlarını tercih edebilecek öğrenciler için 2015 ile 2018 yılları arasında alınacak öğrenci sayılarının azaltılması, yerleştirmelerin puan türüne göre yapılması, sınavsız yerleştirmenin uygulanmaması gibi pek çok durumun meydana geldiği tespit edilmiştir. Tercih işlemlerinde kontenjanların dolmamasına karşın, açık öğretim programlarına yeni kayıt yaptıran öğrenci sayılarındaki artışın sınavsız kayıt imkânı tanıyan ikinci üniversite tercihlerine bağlı olabileceği belirtilmiştir (Okur, 2019).

İkinci üniversite programlarının tercih edilmelerinde önemli bir paya sahip olduğu düşünülen bilişim teknolojilerinin eğitim aracı olarak kullanılmasıyla ilgili de alan yazın taramasında Bozkurt'un (2013) araştırmasına ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim ile Web 2.0 ve sosyal ağ korelasyonunu ele alan Bozkurt (2013), uzaktan öğretim usulüyle faaliyet gösteren açık öğretim programlarında ders materyali olarak Web 2.0 araçlarının ne şekilde kullanıldığı ve hayat boyu öğrenme kapsamında öğrencilerin adı geçen araçlardan hangi şekilde faydalandığını bulmaya çalışmıştır.

İkinci üniversite programlarına kayıt yaptıranlar arasında çalışanların sayısının çalışmayanlara oranla daha yüksek çıktığı sonucuna da alan yazın taraması sırasında incelenen bazı araştırma sonuçlarından ulaşmak mümkün olmuştur. Öztürk, Kara, Özkeskin, ve Uça Güneş (2017) tarafından yapılan bir araştırmada öğrenenlerin çalışma durumlarına göre en fazla oranın %72,4 ile bir işle iştigal edenlere, %16'lık ikinci en yüksek oranın ise halen başka bir eğitim kurumunda öğrenim görenlere ait olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Gümüş ve Fırat'ın (2016) açık öğretim programlarında okuyan öğrencilerin açıktan öğrenmeyi neden tercih ettiklerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırma kapsamında, araştırmaya dâhil edilenlerin yalnızca %20'sinin herhangi bir işte çalışmadığı, diğerlerinin çalışanlardan müteşekkil olduğu tespit edilmiştir. Yine açık öğretim programlarına kayıtlı öğrenenler arasında ikinci üniversiteyi tercih edenlerin oranına bakıldığında da yapılan bir araştırmada açık öğretim programlarına yeni kaydolan öğrencilerin kayıt türleri bazında %35,4 ile ikinci üniversiteye kaydolma oranı en yüksek çıkmıştır (Öztürk vd., 2017).

Millî Eğitim Bakanlığında görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, mesleklerini icra ederlerken kayıt yaptırmak istedikleri ikinci üniversite programları, örgün eğitim, uzaktan eğitim ve açık öğretim şeklinde farklı alternatiflerinden birini tercih etmeleri ile mümkün olmaktadır.

2.1.4.1. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim, genel hatları itibariyle öğretim faaliyetinin tarafları olan öğreten ve öğrenenlerin aynı fiziki ortamda bulunma zorunluluğunu ortadan kaldıran bir eğitim yöntemidir. İşman' a (1998) göre, uzaktan eğitim, değişik mekânlarda

bulunan öğrenci ve öğretim mensuplarının, öğrenim etkinliklerini, iletişim araçları ve posta aracılığı ile organize ettikleri bir modeldir.

Uzaktan eğitimde öğreten ve öğrenenlerin aynı mekânda olmaları zorunluluğunun bulunmaması, örgün eğitimden çeşitli sebeplerle yararlanamayanlar açısından önemli fırsatlar doğurmuştur. Dolayısıyla, uzaktan eğitim aracılığıyla eğitim olanaklarına erişim noktasında çoğunlukla çalışan bireyler açısından geçerli olan zorluklar giderilmiş olmaktadır. Toker Gökçe'ye (2008) göre, bulundukları ülkelerde geleneksel eğitim için gerekli imtihan şartlarını geçemeyen kişiler, mali imkânları ölçüsünde, uzaktan eğitim aracılığı ile ülkesi dışındaki eğitim kurumlarından ya da yaşadıkları ülkedeki kimi programlardan faydalanabilmektedirler. Bununla beraber, bir işte çalışmak durumunda olanlar açısından örgün eğitimin süreklilik engeline takılanlar için de uzaktan eğitim bir seçenektir.

Devlet okullarında okuyan öğrencilerle özel okul öğrencilerini fırsat eşitliği bağlamında karşılaştıran Altuncı, Salman ve Doğan (2009), bu okullarda okuyan öğrenciler arasında sınıftaki öğrenci sayısından, kullanılan materyallere kadar birçok etkenin öğrenciler arasında haksız rekabete neden olduğunu söylemişlerdir. İşman (2011) da bununla ilgili olarak, devletlerin eğitim ihtiyaçlarını karşılama noktasında harcadıkları çabaların çoğunlukla yetmediğini, olanakların kısıtlı olması sebebiyle her bireye eşit fırsatlar sunulamadığını belirterek, uzaktan eğitimin bu baskıyı karşılamak üzere dönemin teknolojilerini kullanarak fırsat eşitliğinin sağlanmasına aracı olduğunu söylemiştir.

Zaman içerisinde öğrenen sayısının öğretici sayısına göre artış göstermesi, öğrenenlerin eğitimden eşit seviyede faydalanamaması gibi örgün eğitimde karşılaşılabilen bazı sorunların uzaktan eğitim ile giderilebilecek olması, bu manada uzaktan eğitime duyulan gereksinimin artmasına sebebiyet vermektedir (Taşocak, Kaya, Şenyuva, Işık ve Bodur, 2011). Özellikle eğitim veren müesseselerin fiziki ortamlarının yeterli olmaması uzaktan eğitimin uygulama alanlarını genişletmiştir. Uzaktan eğitim zaman içerisinde yükseköğretim dâhil eğitimin bütün kademelerinde tercih edilerek yürütülmeye başlanmıştır (Kırık, 2014). Uzaktan eğitim, örgün eğitime kıyasla daha fazla öğrenci potansiyeli bulunan ve eğitim görmek isteyenlerin

isteklerini hızlıca karşılayabilen, teknolojik araçlarla sanal sınıf meydana getirebilen, öğrenim süreçlerinde aktüel bilgiden yararlanılan yeniliklere açık bir modeldir (Boz, 2019).

Türkiye'de uzaktan eğitim ilk kez, 1956 yılında "Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü" bünyesinde uygulamaya girmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı teşkilatı içerisinde, 1958 yılında kurulan "Mektupla Öğretim Merkezi" örgün eğitim dışında mezun olmak isteyenlere mektupla kurs verilen ilk uzaktan eğitim programı olmuştur. Yükseköğretim alanında ilk uzaktan eğitim uygulaması 1974 yılında kurulan "Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi" ile başlamıştır. Bu merkezi, sırasıyla "Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu" ve "Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu" (YAYKUR) takip etmiştir. Nihayet, 1981 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası ile "Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi" kurulmuştur. Şartların zorlaması ile uzaktan eğitim 1992 yılı sonlarına doğru ortaöğretim kademesine girmiş ve lise düzeyinde eğitim veren "Açık öğretim Lisesi" kurulmuştur (MEB Resmî Sitesi). Hâlihazırda Türkiye'de, Eskişehir Anadolu Üniversitesi dışında, 2010 yılında alınan Bakanlar Kurulu kararlarının, 27565 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanmasıyla İstanbul Üniversitesi ve 27599 sayılı Resmî Gazete' de yayınlanmasıyla da Erzurum Atatürk Üniversite'si uzaktan eğitim bölümlerine öğrenci almaya başlamışlardır.

Bozkurt'a (2017) göre ise Türkiye'de uzaktan eğitim uygulamaları dört evrede incelenmelidir:

- Birinci evre, uzaktan eğitimin kurumsal olarak tartışıldığı ve bu konuda dünyadaki örneklerin incelenerek öneriler sunulduğu bir evredir. (1923-1955 yılları arası)

- İkinci evre, bir yazışma yöntemi olarak mektuplaşmayla uzaktan eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi. (1956-1975 yılları arası)

- Üçüncü evre, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçları yardımıyla yapılan ve mektuplaşmaya oranla daha hızlı ve daha yaygın olarak kullanılabilen evre. (1976-1995 yılları arası)

- Dördüncü ve son evre ise, web araçları yardımıyla yapılan bilişim tabanlı uzaktan eğitim. Bu eğitim modeli internet araçlarının yaygınlaşması ve çeşitlenmesiyle ile doğru orantılı olarak hızla gelişmektedir. (1996 - ……)

Ders içerikleri ve sunumu ile değerlendirme aşamalarının çeşitli araçlar yardımıyla gerçekleştirildiği uzaktan eğitim modeli, sağladığı avantajlar bakımından, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışan okul yöneticileri ve öğretmenler açısından da öncelikli tercihler arasında bulunmaktadır. Dünya genelinde ve Türkiye'de, teknolojinin yaşamın merkezine oturmasıyla uzaktan eğitim, zaman içerisinde iletişim araçları çeşitliliğini arttırmıştır. Mektupla, posta yoluyla yapılan uzaktan eğitim zamanla yerini, radyo aracılığıyla yapılan derslere bırakmış, televizyonun yaygınlaşması ile de yapılan bazı televizyon programları vasıtasıyla uzaktan eğitim hizmeti verilmeye başlanmıştır. Düzakın ve Yalçınkaya'ya (2008) göre uzaktan eğitim, faydalanılan eğitim materyali ile beraber değerlendirilmelidir. Mektup, televizyon, radyo gibi araçlar aracılığıyla yapılan uzaktan eğitim faaliyetleri ile internet tabanlı uzaktan eğitim faaliyetlerini aynı değerlendirmek doğru olmaz. İnternet aracılığıyla yapılan uzaktan eğitim, diğer uzaktan eğitim modellerinde bulunmayan bir etkileşim olanağı verir.

Bugün birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de eğitim, sağlık, kültür gibi alanlardaki kamusal hizmetlerin önemli bir kısmı internet ortamına aktarılmış durumdadır. Böylelikle insanlar, televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçlarındaki pasif rollerinden sıyrılarak, kendi seçimlerini yapabilecekleri ve eğitim sürecine aktif olarak katılabilecekleri ortamlara kavuşmuş durumdalar (Selvi, 2012). İnternetin günlük hayatımızda yaygınlaşmasıyla birçok alanda olduğu gibi uzaktan eğitim alanında da ders içerikleri zenginleşmiş, tek yönlü yapılan eğitim faaliyetleri, çift yönlü olarak da yapılmaya başlanmıştır.

Tek yönlü iletişimde; öğrenim sürecinde öğreten – öğrenen, öğrenen – öğrenen kümeleri arasında geçen iletişim tek yönlü olarak gerçekleşmektedir. Öğrenenler derslerini duyarak, seyrederek, internet araçları aracılığıyla alırlar ve karşılıklı bir iletişim kurabilme imkânına sahip değillerdir (İşman, 1998). Mektup, radyo, televizyon, kayıtlı ders videolarını izleme yöntemleri tek yönlü iletişimin geçerli olduğu uzaktan eğitim yöntemlerindendir. Bu yöntemde, karşılıklı iletişim

mümkün olmadığından tek yönlü iletişim yönteminin zaman ve mekân esnekliğinin sağladığı avantajların yanında, ders esnasında soru-cevap olanağı tanıyan geleneksel eğitime göre kısıtlılıklarının olduğu kabul edilebilir.

Çift yönlü iletişim modeli uzaktan eğitimin etkileşimli yapılmasıdır (Antalyalı, 2004). Dolayısıyla bu modelde, mekânsal esnekliğin yanında, bazen aynı zamanda veya zaman esnekliği seçeneği sunarak öğretim sürecinin tarafları arasında karşılıklı bir ders işleme süreci işletilmektedir. Bu etkileşim, kimi zaman canlı ders şeklinde, aynı zaman diliminde, internet araçları aracılığıyla sınıf oluşturarak yapılabileceği gibi, e-posta hizmeti aracılığıyla zaman esnekliği sunarak e-posta araçlarının üzerinden iletişime geçilmesi olanağı sağlanmaktadır. Akgün ve Buluş (2011) da internetin günlük yaşamda kullanımını farklı bir açıdan değerlendirmiş ve internet kullanımının artmasına bağlı olarak, çeşitli sebeplerle okul ortamından uzak kalmış bireylere, nitelikli bir öğrenim imkânı sunabilmek adına uzaktan eğitim programlarında mobil öğrenme ve internet tabanlı öğrenme uygulamaları kullanılmaya başlanmıştır.

Ana hatlarıyla mobil öğrenme, belirlenmiş bir yere bağımlılık ihtiyacı duymadan eğitim muhtevasına ulaşmayı kolaylaştıran, ikinci veya üçüncü kişilerle iletişim imkânı veren, kullanan kişinin ihtiyaçlarına anında cevap verebilen ve bu sayede kişinin üretim kapasitesini geliştiren, taşınabilir teknolojiler vasıtasıyla sunulan bir eğitim modelidir (Traxler, Kukulska-Hulme, Wexler, Brown, Metcalf, Rogers, ve Wagner, akt. Keskin, 2010). Dolayısıyla uzaktan eğitim, bugün herhangi bir şekilde örgün eğitim alamamış, okul ortamından uzaklaşmış bireylerin tercihi olmanın yanında, bir işte çalışanlar açısından da bilişim teknolojilerinin oldukça yoğun kullanılmasından kaynaklı tercih edilebilir hale gelmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığında okul yöneticisi veya öğretmen olarak çalışanların ikinci üniversite programlarına taleplerinin artış göstermesinde, aynı zamanda bir uzaktan eğitim yöntemi olan açık öğretimin payı oldukça yüksektir. Okul yöneticisi veya öğretmen olarak okullarda, mesai yapmak durumunda olan eğitim çalışanları açısından uzaktan eğitim programları, kimi öğretmenler için hayallerindeki mesleğe kavuşma, kimi içinse kendi alanında ilerleme imkânı sağlamıştır.

2.1.4.2. Açık Öğretim

Açık öğretim, belirli eğitim ortamlarında, öğretici ve öğrencilerin aynı ortamda bulunarak belli zaman aralıklarında işlenen ders formatı olan örgün eğitimden farklı olarak mekân, zaman ve derse devamlılık zorunluluğundan uzak, genellikle bilişim araçlarıyla yapılan eğitimi ifade etmektedir. Bu yönüyle açık öğretim alternatifi, ikinci üniversite tercihinde bulunmak isteyenler açısından önemli bir kolaylık sağlamaktadır. Açık öğretim özellikleri itibariyle aynı zamanda bir uzaktan eğitim modelidir. Hakan'a (1996) göre açık öğretim, kullandığı teknolojik araçlar ve uzaktan eğitimin sağladığı kolaylıklar sayesinde her vatandaşın evine hatta odasına kadar girebilen bir eğitim modelidir. Aydın'a (2011) göre de açık ve uzaktan öğrenme, öğrencilerin öğrencilerle, öğretmenle ve öğrenme materyalleriyle aynı mekânda olmadan, uzaktan faydalanan, etkileşimin uzaktan iletişim araçlarıyla sağlandığı bir öğrenme modelidir.

Geleneksel öğretim yöntemlerindeki sınıf ortamları, zaman ve mekân sınırlılığı, yaş sınırını ortadan kaldıran ve zaman esnekliği sağlayan yaşam boyu eğitime elverişli olmayışı gibi sebeplerden ötürü kısıtlıdır. Açık ve uzaktan öğrenme alanında konunun ilgilileri tarafından birbirine benzer birçok tanımlamaya rastlamak mümkündür. Bu benzer tanımların ortak noktası işte bu sınırlılıkları ortadan kaldırmaktır (Kaya, 2006).

Türkiye'de üniversite düzeyinde açık öğretim sistemi, 1982-1983 öğretim yılında Anadolu Üniversitesi bünyesinde kurulan Açık Öğretim Fakültesi ile yaşamımıza girmiştir. Bununla ilgili Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Sistemi (2017) metninde kuruluşu şöyle ifade etmiştir:

"Eğitim teknolojisindeki gelişmeler, eğitimin duvarların dışına taşınması düşüncesini, açık öğretim sistemi modelini zorunlu kılıyordu. Bu düşünceler uygulamaya dönüştü ve Anadolu Üniversitesi açık öğretim Fakültesi 1982-1983 öğretim yılında, yüksek eğitimde yüksek standartlarda fırsat eşitliği ilkesiyle ve açık öğretim sistemi ile eğitim veren ilk fakülte olarak hizmete başladı. İlk yıl İktisat ve İş İdaresi lisans programlarına 29.500 öğrencinin kaydolması, yükseköğrenim ihtiyacının ve talebinin boyutlarını açıkça ortaya koyuyordu."

Sayıları her geçen gün artan Açık Öğretim Fakülteleri'nin sundukları bölüm çeşitliliği, toplumun diğer kesimleri ile beraber öğretmenler tarafından da pozitif karşılanmış ve Millî Eğitim Bakanlığında çalışan öğretmenlerden açık öğretime kayıtlı olanların sayısında artış izlenmiştir. Yükseköğretim Kurulu'nun 2019 yılı verilerine göre şu an Türkiye'deki üniversitelerin uzaktan eğitim ve açık öğretim programlarına kayıtlı öğrenci sayıları uzaktan eğitim için; 82 bin 457, açık öğretim için ise; 3 milyon 963 bin 388'e ulaşmıştır (YÖK, 2019). Yükseköğretim sistemine kayıtlı toplam öğrenci sayısının 7 milyon 740 bin 502 (https://istatistik.yok.gov.tr) olduğu düşünüldüğünde, açık öğretim ve uzaktan eğitim öğrencilerinin toplam öğrenci sayısının yarısından fazla olduğu görülecektir. YÖK'ün istatistiklerine göre 2015 yılında açık öğretim ve uzaktan eğitim öğrenci sayıları toplam öğrenci sayısının yarısından azdır.

Öğretmenlerin açık öğretim programlarını tercih etmeleri, iki ve üç yıllık fakülte mezunu olan öğretmenlere 1993 yılında çıkarılan yasalarla lisans tamamlama hakkı verilmesine dayanmaktadır. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin bugün büyük bir iştiyakla başvuruda bulundukları ikinci üniversite programları da 2001-2002 yılında, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi uhdesinde hizmet vermeye başlamıştır (Bayrakdar, 2013). Alışılagelmiş eğitimden farklı olarak, sınıfta ders görme zorunluluğu olmayan, derslerin bilgisayar ve televizyon vasıtasıyla canlı ders şeklinde işlenebildiği, öğrencilerin istediği an ders içeriklerine ulaşabileceği eğitim modeli olan açık öğretim, yönetici ve öğretmenlere önemli avantajlar sağlamaktadır.

Özkanal ve Özgür'e (2017) göre, açık öğretimde ders platformları; basılı eğitim araçları, çeşitli kitle iletişim izlenceleri, etkileşimli bilimsel danışmanlık hizmetlerinden müteşekkil olup, bilişim teknolojilerinin hızla gelişimi neticesinde bu platformlara e-öğrenme alternatifi de eklenmiştir. Taşınabilir teknolojik araçlar, geleneksel medyanın kullanılmaya devam edilmesinin yanında sosyal medya platformları da açık öğretim sisteminde çokça kullanılmaktadır.

Özellikle açık öğretim fakültelerine kayıtlı öğrenciler, bugün birçok dersi ücretsiz olarak yüz yüze eğitim alacak şekilde canlı ders olarak izleyebilmekte ve anlayamadıkları hususları anında öğretmenlere yöneltebilme şansına sahiptirler. (Öztürk, 2018). Bilişim teknolojilerinin, açık öğretim programı uygulayan kurumlara sağladığı kolaylıklar öyle boyutlara ulaşmıştır ki, bugün geleneksel eğitim yöntemi

olan örgün eğitimde mevcut bulunan ders materyallerinin hemen hemen tamamı açık öğretim uygulamalarında da kullanılır hale gelmiştir.

Çalışanlar arasında gittikçe yoğunlaşan açık öğretim talebinin, okul yöneticileri ve öğretmenler arasındaki karşılığı olan ikinci üniversite programlarının tercih edilmelerine neden olan faktörlerin bulunması, bu çalışmanın konusunu teşkil etmektedir. Ulusal çapta yapılan alan yazın taramasında bu konuda yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanamamış, ancak dolaylı olarak uzaktan eğitim ve açık öğretim programlarının tercih edilme nedenleri ile ilgili Gümüş ve Fırat'ın (2016) ve Fırat'ın (2016) yaptıkları araştırmalara ulaşılmıştır.

Gümüş ve Fırat'ın (2016) yapmış oldukları araştırmaya göre, araştırmaya dâhil edilenlerin tercih nedenlerine verdikleri cevaplar arasında sırasıyla en çok "zaman esnekliği, mekân esnekliği ve yeni kariyer fırsatları elde etmek" maddelerinin işaretlendiği görülmüştür. Bu araştırmanın çıktılarına göre, açık öğretimin bazı mecburiyetlerden çok, kişiye sağladığı kazanımlar sebebiyle yeğlendiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Her geçen gün yaşamın merkezine yerleşen ve eğitimden sağlığa, özel sektörden günlük hayata kadar baş döndüren hızıyla artık cebe sığan teknolojik araçların öğretim alanında kullanılması vazgeçilmez hale geldi. Böyle bir ortamda Fırat'a (2016) göre, açık öğretim programları sahip olduğu elastikiyet, teknolojik altyapısı, içerik ve program yelpazesindeki genişlik, bilgi çağının gereklerine uygunluk ve sürekli artış gösteren öğrenen oranıyla örgün eğitimin yanında, farklı alanlarda öğrenim görmek isteyen veya çeşitli sebeplerden dolayı eğitime devam edemeyen vatandaşlar için bir alternatife dönüşmüştür.

Uzaktan eğitim, açık öğretim veya ikinci üniversite programlarını tercih eden öğrenenlerin yüz yüze öğretim ortamından uzak olmalarından dolayı, ders ortamındaki öğretmen-öğrenci etkileşiminin olumlu yönlerinden mahrum olma riskini dikkate almak gerekmektedir. Kaldı ki Millî Eğitim Bakanlığında çalışan okul yöneticileri ve öğretmenler açısından mesai şartlarını yerine getirerek yüz yüze eğitim almak oldukça zor olacaktır. Bu nedenle okul yöneticileri ve öğretmenlerin çoğunluğu, yüz yüze yapılan eğitimin avantajlarından vazgeçerek açık öğretim programlarına yönelebilmektedirler.

2.1.5. Örgün Eğitim

Örgün eğitim, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından "Öğrencilerin eğitim-öğretim süresince ders ve uygulamalara devam etme zorunluluğunda oldukları bir eğitim-öğretim türüdür." şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımdan hareketle, geleneksel eğitim olarak da ifade edilen örgün eğitimin en önemli noktası, öğretim sürecinin devamlılık göstermesidir. Örgün eğitiminin bu durumu, aynı zamanda uzaktan eğitim ve açık öğretim alternatifinin doğmasına sebep olan bir zorunluluktur. Akyüz'e (2012) göre öğretim, organize edilmiş ve sistemli olarak çoğunlukla okul gibi bir kurumda öğretenler marifetiyle, öğrenenlere, eğitim materyalleri aracılığıyla malumat verilmesi ve bu malumatın öğretilme çabalarının toplamıdır, örgün eğitim olarak da adlandırılabilir. Örgün eğitim, eğitim sürecinin bir sacayağıdır, ancak bu eğitim, öğrenen bireyin davranışlarında pozitif değişikliklere sebep olursa anlamlıdır.

Yaşadığımız çağda bilginin hızla yayılması ve bu çağın bilgiye duymuş olduğu gereksinim sürekli eğitim ihtiyacını doğurmuştur. Eğitim alanındaki faaliyetler, sözü geçen değişimin hızına ayak uydurabildiği oranda ayakta kalabilir. Örgün eğitim olanaklarıyla bunu sağlamak mümkün olmayabilir. Herhangi bir işte çalışan kişilerin, örgün eğitime devam edebilecekleri pek olası değildir. Söz konusu kişiler için ihtiyaç duyulan zamanda ve mekânda bilgiye ulaşma konusunda internetin sağladığı yararlar yadsınamaz (Düzakın ve Yalçınkaya, 2008).

Türkiye'deki örgün eğitim kurumları incelendiğinde, okul öncesi kademesinin ihtiyari olduğu, bunun haricindeki ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinin 18. Millî Eğitim Şûrası kararları dayanak alınarak, 30 Mart 2012 tarihi ve 6287 kanun numarasıyla yürürlüğe giren, "İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun" ile zorunlu olduğu görülmektedir. Yükseköğretim kademesi ise ihtiyari, aynı zamanda sınav ve kontenjan şartına bağlı olan bir eğitim kademesidir. Millî Eğitim Bakanlığı kadrolarında çalışan öğretmenlerin, en az bir yükseköğretim kurumu mezunu olmaları gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğini fiilen yerine getirenlerin, mesleklerinin icrası esnasında yeni bir örgün üniversite bölümünü okumalarının önünde mesai haricinde herhangi bir

engel bulunmamaktadır. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin görevlerini icra ederlerken yeni bir örgün üniversite bölümünü sınavla kazanıp, mesaileri el verdiği ölçüde devam edebilmektedirler. Ancak, gerek mesleklerinde kendilerini geliştirmek, alanlarında uzmanlaşmak, gerekse de meslek değiştirmek isteyenlerin yeni bir örgün bölüm okumalarının zorluğundan hareketle, uzaktan eğitim veya açık öğretim alternatiflerine yönelmeleri daha mümkün görünmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma, kuram oluşturmayı temele oturtan bir yaklaşımla sosyal olguları yaşam buldukları çevre içerisinde incelemeyi ve anlamlandırmayı öne alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Ayrıca nitel araştırma modellerinde insanların gerçek yaşamlarına girilerek sosyal olgular hakkında derinlemesine bilgi alınmaktadır (Mayring, 2000). Nitel araştırma yöntemiyle, bir duruma dâhil olan kişilerin, durumu idrak etme düzeyleri ve perspektiflerini yorumlamaya önem atfedilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel araştırmalar doğal ortamlarda, merak edilen problemin araştırma soruları çerçevesinde çalışma grubuyla doğrudan görüşerek cevap bulma imkânı sağladığından tercih edilmiştir. Bununla beraber nitel araştırma yönteminin seçilmesinin bir başka sebebi olarak, çalışmanın sonunda herhangi bir genellemeye varma kaygısı güdülmemesi de gösterilebilir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Olgubilim deseni araştırma yapılmak istenen alanın derinine inmeye fırsat tanıyan bir desendir. Olgubilimsel araştırmalar, tanımı yapılan bir olgu ile ilgili araştırmayı yapan kişinin, farklı insanların kişisel deneyimlerini ortaya koymak için uygulanan araştırma yöntemidir (Creswell, 2007, akt. Ceylan ve Gündoğdu).

3.1. ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, Şanlıurfa'nın on üç ilçesinde görev yapan okul/kurum yöneticileri veya öğretmenlerden ikinci üniversite okuyanlar oluşturmaktadır. **A**raştırmanın örneklemi ise Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler ile daha önceden okul yöneticiliği veya öğretmenlik yaparken meslek değiştirenler (3 kişi) arasından seçilen otuz kişi oluşturmaktadır. Bu örneklem, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal (amaçlı) örneklemenin ölçüt örnekleme yaklaşımına göre seçilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi, belirli ölçütleri barındıran veya belirli niteliklere sahip durumlarda çalışma yapmak için kullanılır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017). İkinci üniversite

okuyan okul yöneticileri ve öğretmenler arasından, "Ölçüt örnekleme" yöntemi ile Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerden ikinci üniversite okuma ölçütüne uygun otuz kişi belirlenmiştir. Büyüköztürk ve arkadaşlarına (2017) göre, ölçüt örnekleme yöntemi, bir araştırmada gözlem birimleri belirli özelliklere sahip şahıslar, vakıalar ve durumlardan oluştuğunda, örneklem açısından bu ölçütü karşılayan birimlerin örnekleme dâhil edilmesini ifade eder.

Katılımcılar, Şanlıurfa ili, merkez üç ilçesinde (Karaköprü, Haliliye ve Eyyübiye), farklı okul türlerinde, değişik yaş ve kıdemlere sahip, farklı branşlarda görev yapan ve çeşitli ikinci üniversite bölümlerini tercih eden okul yöneticileri ve öğretmenler arasından seçilmişlerdir. Ayrıca, daha önce Millî Eğitim Bakanlığı kadrolarında okul yöneticisi veya öğretmen olarak görev yaparken, okuduğu ikinci üniversite programı neticesinde meslek değiştiren üç katılımcı ile de görüşme yapılmıştır. Bu iki grup katılımcı ile beraber toplam otuz kişiyle görüşme sağlanmıştır. Görüşme öncesi, katılımcılara kimlik bilgilerinin hiçbir bir şekilde paylaşılmayacağına dair güvence verilerek görüşlerini samimi bir şekilde ifade etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Kimliklerinin belli olmaması için katılımcıların isimleri, okul müdürü olanlar "M", müdür yardımcıları "MY" ve öğretmenler "Ö" şeklinde belirtilmiştir. Okul yöneticisi veya öğretmen olarak görev yaparken okudukları ikinci üniversite sonrası meslek değiştirip avukat olan katılımcılar da "A" şeklinde kodlanmıştır. Katılımcılarla ilgili diğer bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Kod İsim	Cinsiyeti	Yaş	Görevi	Hizmet Yılı	Branşı	Görev Yeri	Seçtiği Program
M1	E	49	Müdür	22	Sınıf Öğrt.	Haliliye	Sosyoloji/Tarih
M2	E	46	Müdür	22	Sınıf Öğrt.	Haliliye	Sosyoloji
M3	E	46	Müdür	22	Sınıf Öğrt.	Eyyübiye	Sosyoloji
MY1	K	41	Md.Yrd.	17	Sınıf Öğrt.	Haliliye	İşletme
MY2	E	34	Md.Yrd.	10	Okul Öncesi	Eyyübiye	İlahiyat
MY3	E	41	Md.Yrd.	18	Fen ve Tek.	Haliliye	Adalet
MY4	E	39	Md.Yrd.	14	Matematik	Eyyübiye	Adalet
MY5	E	46	Md.Yrd.	22	Sınıf Öğrt.	Haliliye	Adalet
Ö1	E	44	Öğretmen	20	Fizik	K.Köprü	Adalet
Ö2	E	29	Öğretmen	3	Özel Eğitim	K.Köprü	Özel Eğitim Öğr.
Ö3	E	26	Öğretmen	2	Fen ve Tek.	Eyyübiye	İş Sağlığı ve Güv.
Ö4	K	37	Öğretmen	10	Okul Öncesi	Eyyübiye	Çocuk Gelişimi
Ö5	E	38	Öğretmen	9	Tarih	Haliliye	Adalet
Ö6	K	35	Öğretmen	9	Fen ve Tek.	Eyyübiye	Adalet
Ö7	E	37	Öğretmen	14	Muhasebe	Haliliye	Adalet
Ö8	E	48	Öğretmen	20	Tarih	K.Köprü	Uluslararası İlişkiler
Ö9	E	43	Öğretmen	19	Felsefe	Haliliye	Adalet
Ö10	E	36	Öğretmen	13	Türk Dili ve E.	K.Köprü	Adalet
Ö11	E	37	Öğretmen	13	Özel Eğitim	K.Köprü	Özel Eğitim Öğr.
Ö12	E	26	Öğretmen	2	Özel Eğitim	K.Köprü	Özel Eğitim Öğr.
Ö13	E	48	Öğretmen	24	Fizik	K.Köprü	Adalet
Ö14	E	36	Öğretmen	9	Bilişim Tek.	Haliliye	Adalet
Ö15	E	55	Öğretmen	31	Sınıf Öğrt.	K.Köprü	Felsefe
Ö16	K	30	Öğretmen	8	Okul Öncesi	Eyyübiye	Çocuk Gelişimi
Ö17	K	23	Öğretmen	1	Özel Eğitim	K.Köprü	Acil Dur. Afet Yö
Ö18	K	42	Öğretmen	18	Matematik	K.Köprü	Adalet
Ö19	K	45	Öğretmen	20	Giyim öğrt.	Haliliye	Sosyoloji
A1	E	40	Avukat	13	Sınıf Öğrt.	Haliliye	Adalet
A2	E	55	Avukat	29	Din Kül.	K.Köprü	Adalet
A3	E	35	Avukat	8	Matematik	Haliliye	Adalet

3.2. GÖRÜŞME SORULARI

Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite okuma nedenlerini belirlemek amacıyla otuz kişiden oluşan çalışma grubuna sorulmak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Katılımcılara aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1. İkinci üniversite okumaya ne zaman / nasıl karar verdiniz?

2. Hangi bölümü/programı tercih ettiniz? Neden?

a) Kendi alanınızda ikinci üniversite okumaya neden ihtiyaç duydunuz? (Görev yaptığı branşı tercih eden katılımcılara sorulacaktır.)

b) Alanınız dışında farklı bir bölümü/programı tercih ettiyseniz sebebi nedir? (Görev yaptığı branştan farklı bir branşı tercih eden katılımcılara sorulacaktır.)

3. Okuduğunuz bölümü/programı bitirdikten sonra meslek tercihiniz ile ilgili bir planınız var mı? Açıklar mısınız?

4. Sizce diğer okul yöneticileri ve öğretmenler ikinci üniversite okumayı neden tercih ederler?

İkinci üniversite okumanın ardından meslek değiştiren öğretmene yukarıdakilere ek olarak (3. soru hariç) sorulacak sorular:

5. Okuduğunuz bölümü/programı seçerken öğretmenlik mesleğini bırakmayı düşünmüş müydünüz?

6. Yeni mesleğinizden ne ölçüde memnunsunuz? Açıklar mısınız?

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Bu araştırmada, nitel araştırma yönteminin veri toplama araçlarından olan "Yarı Yapılandırılmış Görüşme" tekniği, araştırmacıya soru hazırlamada sağladığı sistematik ve uygulama sırasında yeni soru ekleyebilme esnekliği gibi avantajlar sebebiyle tercih edilmiştir. Yapılandırılmış görüşmenin sistematize edilmiş sınırlılığından ve yapılandırılmamış görüşmenin ise çok fazla esnek olmasından kaynaklanan muhtemel dağınıklığından hareketle, yarı yapılandırılmış görüşme bu araştırma için daha işlevsel bulunmuştur. Büyüköztürk ve arkadaşlarının (2017)

tarifiyle, yarı yapılandırılmış görüşmede sabit görüşme sorularının yanında, istenen alanda derinlemesine ilerleme imkânı vardır. Dolayısıyla önceden belirlenen soruların yanında görüşmenin gidişatına göre yeni sorular sorma esnekliği sağlaması açısından yarı yapılandırılmış görüşmenin belli avantajları mevcuttur.

Yarı yapılandırılmış görüşmede, araştırmacı katılımcılara yöneltmeyi tasarladığı soruları kapsayan görüşme protokolünü hazır eder. Ancak, araştırmacı mülakatın gidişatına göre, farklı alt sorularla mülakatın seyrini etkileyebilir ve katılımcının yanıtlarını detaylandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000). Bu bakış açısıyla katılımcılara görüşme esnasında sorulacak sorular belirlenmiş ve "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" oluşturulmuştur. Görüşme sorularının ve demografi formunun geçerliliğini sağlamak maksadıyla ayrıntılı bir literatür taraması yapılmıştır. Bununla beraber görüşme soruları ve demografi formu ile ilgili Eğitim Bilimleri Bölümü'nden alanlarında uzman iki akademisyenden görüş alınmıştır. Ayrıca Eğitim Bilimleri alanında doktorasını tamamlamış bir öğretmenin görüşüne başvurulmuş ve bu görüşmeler sonunda görüşme soruları ve kişisel bilgiler formu nihai halini almıştır. Katılımcılar arasında olmayan ikinci üniversite okuma ölçütünü karşılayan bir öğretmen ile pilot uygulama yapılmıştır. Bu uygulama ile sorulara verilen cevaplardan, soruların anlaşılır olup olmadığı ölçülmeye çalışılmış ve bu yolla bir sorunun içeriği değiştirilmiştir.

Araştırmanın konusu itibariyle görüşme yapılabilecek katılımcılar belirlendikten sonra, kendileriyle iletişime geçilmiş ve randevu alınarak görüşmenin yapılacağı tarih, yer ve saatte görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sorularına geçmeden önce katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla önceden oluşturan demografik bilgi formunun katılımcılar tarafından doldurulması sağlanmıştır. Görüşme kayıtlarının ve çalışma grubu bilgilerinin gizli kalacağı hususunda katılımcılara güvence verilmiştir. Görüşme esnasında, sesli kayıt alınabilmesi için izin formu düzenlenmiş ve katılımcıların izni ile görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Bazı özel sebeplerle görüşmenin kayıt altına alınmasını istemeyen 5 katılımcı ile yapılan görüşmeler yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler imkânlar dâhilinde, mümkün olan en sessiz ortamlarda ve Şanlıurfa İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından uygun görülen 17.05.2019 – 14.06.2019 tarih aralığı içerisinde gerçekleştirilmiş ve 25-35 dakika arasında sürmüştür. Görüşme esnasında daha

ayrıntılı bilgilere ihtiyaç duyulduğu ya da araştırmaya katkısı olacağı düşünülen durumlarda, katılımcılara araştırma soruları arasında bulunmayan ek sorular sorulmuştur.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Bu araştırmanın verileri, nitel araştırma veri analiz yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz yönteminde, araştırmayı yapan kişinin, mülakat gerçekleştirdiği katılımcıların fikirlerini dikkat çekici bir şekilde okuyucusuna sunmak amacıyla hiçbir değişikliğe uğratılmayan alıntılar sıklıkla kullanılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Metin belgesi haline getirilecek görüşme notları, belirli temalar altında alıntılanarak kullanılmış ve yorumlanmıştır. Bu alıntılamaların doğrudan kullanılabilmesi ve belirlenmiş temalar bünyesinde alıntıların yorumlanabilmesinin sağlayacağı avantajlar, betimsel analiz yönteminin tercih edilme sebebini oluşturmaktadır.

Betimsel analiz, verilerin araştırma sorularına uygun olarak hazırlanan görüşme sorularına verilen cevapların ortaya koyduğu temalara göre organize edilmesine olanak sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

3.5. GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK

Nitel araştırmalarda en önemli kıstas, araştırma boyunca ulaşılan verilerin ve bu verilerin analizinin, sonuç itibariyle de sonuçların güvenilir ve inanılır olmasıdır (McMillan, 2000, akt. Büyüköztürk ve ark.). Bu minvalde araştırmanın veri çeşitliliğini arttırarak değişik yaş gruplarından, farklı görev ve kıdeme sahip olan okul yöneticisi ve öğretmenler araştırmaya dâhil edilmiştir. Katılımcılar aynı ilçeden seçilmeyerek çeşitlilik arttırılmaya çalışılmıştır.

Görüşme formu, araştırmanın problemine uygun şekilde hazırlanmış ve bir doçent öğretim üyesi ve bir öğretim görevlisi akademisyenin desteğiyle hazırlanmıştır. Katılımcılar arasında bulunmayan, ancak bu araştırmanın katılımcıları arasına girebilecek özelliklere sahip bir öğretmen ile pilot görüşme yapılarak

görüşme formu uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Yapılan pilot görüşme neticesinde ikinci görüşme sorusuna ek yapılmıştır.

Büyüköztürk ve arkadaşlarına (2017) göre, nitel araştırmalarda güvenirlik, çalışmanın yapıldığı ortamdaki tüm verilerin kaydedilmesiyle mümkündür. Katılımcıların görüşlerini hiçbir değişikliğe uğratmadan alıntılamak, verilerin kaybolmasını önlemek için sesli veya görüntülü kayıt almak, katılımcıların doğru bilgilendirilmesi gibi konular, nitel araştırmalarda güvenirliği arttıran hususlardır. Bu minvalde, katılımcılarla yapılan görüşme öncesi sesli kayıt onay formu düzenlenerek onay veren katılımcılarla yapılan görüşmeler, kayıt altına alınmıştır. Daha sonra, bu kayıtların deşifresi yapılmış ve katılımcıların cümleleri, veri kaybına mahal vermeden, kendi cümleleri direkt olarak çalışmaya eklenmiştir.

Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlar çeşitli bilişim araçları yardımıyla metin belgesine dönüştürülerek analiz edilebilir hale getirilmiştir. Bu çerçevede, katılımcılardan alınan verilerden çıkarılabilecek ortak temalar bulunmaya çalışılmıştır. Bununla beraber araştırmacının ihtiyaç duyduğu ve katılımcılar tarafından ifade edilmeyen "Çalışma arkadaşlarının ve sosyal çevrenin etkisi" ve "Alan/meslek değiştirip yeni alanda ilerlemek" gibi temalar belirlenerek katılımcı görüşleri bu temalar altında analiz edilip yorumlanmıştır.

Nitel araştırmalarda, verilerin toplanması ve yorumlanması araştırmacı tarafından yapıldığından araştırmacının kişisel düşüncelerinin araştırmaya yansıması mümkün olabilmektedir (Büyüköztürk ve ark., 2017). Bulguların objektifliğine gölge düşürecek bu riskin ortadan kalkması için verilerin analiz edilmesi sırasında, katılımcı görüşleri hiçbir değişikliğe uğratılmadan ve hiçbir veri kaybına mahal vermeden araştırmaya eklenmiştir. Bulguların objektifliğini ve inandırıcılığını sağlamak amacıyla araştırmacının kişisel görüşlerinin verilere yansımaması için azami hassasiyet gösterilmiştir. Araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak için verilerin güvenliğini sağlamak adına, görüşme sırasında katılımcılar tarafından sarf edilen yerel ağızlı kelimeler değişikliğe uğratılmadan araştırmaya eklenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümü, bir kısmı katılımcılara yöneltilen görüşme sorularıyla uyumlu olarak daha önceden belirlenmiş olan temalara, diğer kısmı ise katılımcı cevaplarından esinlenerek karar verilen yeni tema veya alt temaların içeriklendirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu minvalde, katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplar, ilgili oldukları tema başlığı altında paylaşılmıştır. Katılımcılara yöneltilen araştırma soruları ve katılımcıların araştırma sorularına verdikleri cevaplar dikkate alınarak, aşağıdaki temalar belirlenmiş ve katılımcılar tarafından verilen cevaplar ilgili bulundukları temanın başlığı altında paylaşılmıştır.

Tema 1: BİRİNCİ ALT PROBLEM OLAN KATILIMCILARIN İKİNCİ ÜNİVERSİTE OKUMAYA NASIL KARAR VERDİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Alt Temalar:

- "Meslek seçimi süreci ve okunan bölümün istenen bölüm olmaması",
- "Mesleki itibar ve öğretmenlik mesleğinin zorlukları",
- "Tercih edilen ikinci üniversite programına duyulan ilgi ve kişisel gelişim",
- "Meslek veya alan değiştirmek",
- "İkinci Üniversite/ Açık Öğretim programlarının sağladığı avantajlar"
- "Çalışma arkadaşları ve sosyal çevrenin etkisi",
- "Diğer katılımcı görüşleri"
-

Tema 2: İKİNCİ ALT PROBLEM OLAN KATILIMCILARIN İKİNCİ ÜNİVERSİTE TERCİH SEBEPLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Alt temalar

- "Alan/meslek değiştirip, yeni alanda ilerlemek",

- “Yaparken daha mutlu olacağı veya daha rahat bir mesaiye sahip olabileceği alanı/mesleği seçmek”,
- “Mesleğinde derinleşmek ve kişisel gelişimi arttırmak”,
- “Yaşanmışlıklar ve aile/arkadaş etkisi”

Tema 3: ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEM OLAN KATILIMCILARIN İKİNCİ ÜNİVERSİTE SONRASI PLANLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Alt temalar

- “İkinci üniversite eğitimi sonrası alan/meslek değiştirmek.”
- “Öğretmenlik mesleğinin ilerleyen yıllarında veya emeklilik sonrası alan/meslek değiştirmek.”
- “İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra öğretmenlik mesleğine devam etmek.”

Tema 4: DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEM OLAN KATILIMCILARIN KENDİLERİ DIŞINDA İKİNCİ ÜNİVERSİTE OKUYANLARA İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNE AİT BULGULAR

Alt Temalar

- “Öğretmenlik mesleğinden memnuniyetsizlik ve alan/meslek değiştirmek”
- "Kişisel gelişim veya kariyer”

Tema 5: BEŞİNCİ ALT PROBLEM OLAN MESLEK DEĞİŞTİREN KATILIMCILARIN İKİNCİ ÜNİVERSİTE OKUMA NEDENLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tema 6: ALTINCI ALT PROBLEM OLAN İKİNCİ ÜNİVERSİTE SONRASI MESLEK DEĞİŞTİREN KATILIMCILARIN YENİ MESLEKLERİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNE AİT BULGULAR

Tema 7: İKİNCİ ÜNİVERSİTE OKUMAYI TAVSİYE ETME HUSUSUNDAKİ KATILIMCI GÖRÜŞLERİ

4.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara göre oluşturulan temalar ve katılımcıların vermiş oldukları cevaplar Tablo 2'de gösterilmiştir. Birinci probleme ilişkin bulgu ve yorumlar ilgili başlık altında paylaşılmıştır.

Tablo 2: Birinci Alt Probleme İlişkin Tablo

SIRA NO	TEMALAR / KATILIMCI CEVAPLARI	f
1	Meslek seçimi süreci ve okunan bölümün istenen bölüm olmaması (M1, M2, MY5, Ö2, Ö8, Ö12, Ö15, Ö18 ve Ö19)	9
2	Mesleki itibar ve öğretmenlik mesleğinin zorlukları (MY3, MY4, Ö6, Ö11, Ö13, Ö18 ve A3)	7
3	Tercih edilen ikinci üniversite programına duyulan ilgi ve kişisel gelişim (M1, MY1, MY2, MY5, Ö2, Ö3, Ö5, Ö9, Ö15, Ö16 ve A2)	11
4	Meslek veya alan değiştirmek (MY3, Ö6, Ö17, A1)	4
5	İkinci Üniversite/ Açık Öğretim programlarının sağladığı avantajlar (M1, M2, M3, MY1, MY3, MY5, Ö3, Ö4 Ö6, Ö8, Ö9, Ö11, Ö15 ve A1)	14
6	Çalışma arkadaşları ve sosyal çevrenin etkisi (M1, M2, Ö1, Ö2, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö13 ve Ö18)	10

4.1.1. Meslek Seçimi Süreci ve Okunan Bölümün İstenen Bölüm Olmaması

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusu çerçevesinde katılımcılara, ikinci üniversite okumaya ne zaman ve nasıl karar verdikleri sorulmuştur. Araştırmaya katılanların dokuzu, ikinci üniversite okumalarına gerekçe olarak, öğretmenlik mesleğinin seçimi aşamasındaki mecburiyet, çaresizlik, kısa yoldan iş imkânına sahip olma, üniversite sınavlarına giriş puanlarının ancak öğretmenlik bölümlerine yetmesi gibi hususları belirtmişlerdir. Bu durumun neticesinde, yapmış oldukları öğretmenlik mesleğini beğenmeme söz konusu olmuş ve yeni arayışlar başlamıştır. Katılımcılardan bir kısmı, mesleğe atandıktan sonra çeşitli sebeplerle öğretmenliğe ısındıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların bu konu ile ilgili bazı görüşleri şu şekildedir:

Ö2 ve Ö15, öğretmenlik meslek seçiminde bulunurken aslında istemedikleri halde, atanabilme ihtimalini göz önünde bulundurarak öğretmenliği tercih ettiklerini, öğretmenlik alan tercihi yaparken de hangi bölümde atanabilme oranı daha fazlaysa o bölüme yöneldiklerini belirtmişlerdir. Bu katılımcılar, maddi sıkıntılardan dolayı hemen ücretli bir meslek sahibi olabilecekleri bir mesleği seçmek durumunda kaldıklarını söylemişlerdir.

"...Ardından, o dönem okuduğum bölümün maalesef atama sıkıntısı da vardı. Türkçe öğretmenliğinde okuyordum. Bir özel eğitim öğretmenliği kadar ataması yoktu. Mecburen maddi kaygılar devreye girdi. Gelecek kaygımdan kaynaklı olan bir düşünce bu. Şu an iş şartları olarak bir devlet garantisi altında olduğum için bana daha iyi geliyor. Şu anda çalışma şartlarım, gerek aylık kazancım, gerek çalışma şartlarım olsun, ben daha önce özel bir yerde çalışıyordum. Atanamamış olsaydım muhtemelen özelde devam edecektim ve çalışma şartları daha ağır olacaktı (Ö2)."

"...Ben tercihlerimi yaparken tercih kılavuzu alamadım bile. Neden? Çünkü bir an önce bir maişetini sağlama açısından, hemen işe başlama ihtiyacı söz konusu. Bu yüzden. Biz, bir an önce hemen bizim meslek tercihimiz meraktan çok ekonomik sebeplere dayandığından...(Ö15)."

Katılımcılardan M1, ikinci üniversite okumasına gerekçe olarak, üniversite öncesi doğru yönlendirme yapılmamasını göstermiştir. Şu anda icra ettiği sınıf öğretmenliğini de bu nedenle isteyerek seçmediğini dolaylayarak ifade eden M1, sözlerini şöyle sürdürmüştür: *"İkinci üniversite okumamın temel sebeplerden bir tanesi de bizim sistemimizde doğru yönlendirme olmadığı için. Belki meslek seçerken bir yönlendirme olsaydı, Tarih bölümünü ilk başta meslek olarak seçecektim. Ama gel gör ki, eğitim hayatımızda yönlendirme olmadığı için sonradan böyle bir seçenek sunulması, benim için iyi oldu. Öğretmenliği puanım başka bölümlere yetseydi tercih eder miydim bilmiyorum. Bir şekilde seçmiş olduk. Ben de sınıf öğretmenliği yapıyordum. Sınıf öğretmenliği kendime uygun görmediğim bir meslekti. Bu yüzden de ikinci üniversite okuyarak kendime farklı meslek seçenekleri oluşturmaya çalıştım (M1)."*

Mevcut durumda okul öncesi öğretmenliği yaptığını söyleyen M2, bu bölümü isteyerek seçmediğini belirtmiş ancak sonradan branşına alıştığını ifade etmiştir: *"Ben eskiden beri, okul öncesini zaten istemiyerek başvuru da bulunmuş oldum. Tercih hatasından dolayı. Fakat okuduktan sonra, şu anda gayet memnunum. Yani şu anda işimi de yapıyorum. Ama öğretmenlik anlamında, idarecilik anlamında bir sıkıntım yok. Ama ileriki hayatımda öğretmenlik anlamında okul öncesinde kendimi çok ifade edeceğimi düşünmüyorum (M2)."*

Ö8, üniversite tercih aşamasında başka bölüm istediğini ancak istediği bölüme gidemediğini ifade etmiştir: *"...Bir de şöyle bir şey anlatayım. Aslında ben üniversiteye başlarken benim tercihlerimden biri de Siyaset bilimi ve Uluslararası İlişkiler idi. Fakat gidemedim. Daha sonradan işte bu imkânlar doğrultusunda böyle bir imkânı sunduğundan dolayı 2009 yılında ikinci üniversiteye başladım (Ö8)."*

Ö12, ikinci üniversite okuduğu bölümü hayalindeki bölüm olarak ifade etmiştir: *"İkinci üniversiteye, sınıf öğretmenliğine başladıktan bir yıl sonra yani 2013'te karar verdim. Zaten hayalimde de Özel Eğitim Öğretmenliği okumak vardı. Ama puanım tutmadığı için sınıf öğretmenliğini Malatya İnönü Üniversitesi'nde kazandım... (Ö12)."*

Şu an yapmaya devam ettiği Matematik öğretmenliğini istemeden tercih ettiğini söyleyen Ö18, bilim olarak Matematik'i sevdiğini ancak bu alanda

öğretmenlik yapmak istemediğini ifade etmiştir: *"İkinci üniversite okumayı aslında ben birinci üniversitemi okuduktan sonra karar verdim. Çünkü istediğim bir bölümü tercih etmemiştim. Matematik öğretmenliği bölümü mezunuyum. Matematik bölümü seviyorum aslında ama öğretmen olarak yapmayı istemiyorum. Öğrencinin dünyasında yoksa artık ihtiyaç duymuyorlar matematiğe. Kapasitesi olmayan bir öğrenciyi üst seviyelere getiremiyorsunuz. Hakikaten belli bir süreden sonra sizi de sıkıyor. Sürekli aynı şeyleri tekrar et ve olmayan bir şeyi oldurmaya çalışmak zor. Bu, zekâyla alakalı bir şey. Hakikaten gene müdahale edemiyorsunuz. Öyle olunca da ben meslek olarak sevmiyorum ama matematiği seviyorum (Ö18)."*

Ö19, idolü olarak tanımladığı bölümü kazanamadığını, bu nedenle Eğitim Fakültesi'ne yerleştiğini belirtmiştir: "*Ailemin isteğiyle lise eğitimimi kız meslek lisesinde aldım. Lise de çok büyük bir çaba sarf etmeden bitirdim. İstediğim bölümü kazanamayınca- o zamanlar Hukuk ve Siyasal Bilimler idolümdü. - Mesleki eğitimi tercih edip Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesine gittim, ama bölümümü hiç sevmedim. Tek güzel tarafı Ankara da Eğitim Fakültesini bitirip öğretmen olacaktım. Öğrenciyken de üniversite sınavlarına tekrar girmeyi istemiştim ama evin en büyük çocuğu olarak sene kaybını göze alamadım (Ö19)."*

MY5, öğretmenliği isteyerek değil, bazı ekonomik koşulların etkisiyle tercih ettiğini belirtmiştir. Hayalini kurduğu mesleğin öğretmenlik olmadığını söyleyen MY5, sözlerini şöyle devam ettirmiştir: *"İkinci üniversite okumaya, yanılmıyorsam 2009 yılında başladım. O zaman farklı bir bölüm seçmiştim Siverek'te iken. Bir neden var mıydı? Belki meslekten dolayı öğretmenliği ben isteyerek tercih etmedim. Biraz ekonomik şartlar, var olan koşullar, daha erken para getirecek ekonomik bir şey sağlayacak, güç sağlayacak bir meslek olarak öğretmenlik o zaman gördüm. Yoksa istediğim bir meslek değildir, hayalimdeki bir meslek değildir (MY5)."*

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna, katılımcılardan dokuzu, lise yıllarındaki meslek seçimi sürecindeki mecburiyetleri, gerekçeleriyle beraber anlatarak cevap vermişlerdir. Katılımcılardan M1, M2, Ö18 ve MY5 üniversite tercihleri sırasında istedikleri bölümleri, değişik sebeplerle tercih etmediklerini/edemediklerini ifade etmişlerdir. Dolaysıyla şu an

öğretmen olarak çalıştıkları branşın istedikleri branş olmadığından ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini söylemişlerdir. Katılımcılardan Ö15, diğer katılımcılardan farklı olarak üniversite tercihini yaparken ekonomik olarak kendisini garantiye alabilecek bir alana yöneldiğini belirtmiştir. Ö2 de Türkçe Öğretmenliği bölümünde okurken bu alanda atama kontenjanlarının az olması nedeniyle Özel Eğitim Öğretmenliği'ne yöneldiğini ifade etmiştir. Ö8, Ö12 ve Ö19 ise aslında üniversite sınavlarına girerken istedikleri bölümlerin farklı olduğunu ancak istedikleri bölümleri kazanamayınca şu an öğretmenlik yaptıkları branşı seçmek durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Söz konusu yedi katılımcıdan bazıları (M1, Ö12) öğretmen olmak istediklerini ama öğretmenliğin farklı branşlarını tercih etmek istediklerini söylerken, bazıları (Ö8, Ö19) öğretmenlik dışında farklı mesleklerde çalışmak istediklerini, bu bölümlere yerleşemeyince öğretmenliği yazdıklarını belirtmişlerdir. Netice itibariyle bu dokuz katılımcı, yükseköğrenimlerini istedikleri bölümlerde okuyamadıklarından ikinci üniversite okumaya karar vermişlerdir.

Ö2 ve Ö15'in ifadelerinden hareketle öğretmenlik mesleğinin branşları arasında da iş olanağına kavuşma oranlarında farklılık olduğu ve öğretmen adaylarının daha kolay atanabilecekleri alanlara yönelmek için ikinci üniversiteyi bir alternatif olarak değerlendirdikleri sonucuna varılabilir.

Meslek seçimi sürecinde; yaşadıkları sıkıntılar, talihsizlikler ve mecburiyetler sebebiyle istedikleri bölümleri seçemeyen ve bu ya da değişik başka sebeplerle öğretmenlik mesleğini beğenmeyen katılımcıların görüşleri de dikkate değerdir. Bu katılımcıların bir kısmı, Türkiye'de mesleğe yönlendirme çalışmalarının yeterli olmamasından dolayı doğru meslek seçemediklerini ifade ederlerken, bir kısmı da rahat atanabilme, puanının istediği bölüme yetmemesi gibi nedenlerle öğretmenliği seçtiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar arasında, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçtiğini ancak farklı bir branş okumak istediğini belirtenler de olmuştur.

Murat, Ünişen ve Kanadlı'nın (2010), Eğitim Fakültesi öğrencileri arasında yaptıkları araştırmanın çıktıları ile bu araştırmanın ilgili temalarının çıktıları birbiriyle uyumludur. Murat, Ünişen ve Kanadlı'nın (2010) araştırma bulgularına göre, katılımcıların çoğunluğu, öğretmenlik mesleğini sınav sonucuna göre, iş bulma kolaylığı ve rahatlığı sebebiyle tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, tatil

sürelerinin çokluğu, ekonomik zorluklar ve zaman sıkıntısı sebebiyle sınavlara hazırlanamama, öğretmenliğin manevi yönü gibi sebeplerden ötürü seçtiklerini söyleyenler de olmuştur.

Yine Sarıkaya ve Khorshid'in (2009) üniversite öğrencilerinin meslek seçimleri üzerine yaptıkları bir araştırmada da bu araştırmanın çıktılarıyla benzer şekilde, öğrencilerin üçte birinin seçtikleri meslek ile ilgili pozitif düşüncelerinin etkili olduğu saptanmıştır. Geriye kalan üçte ikilik öğrencilerin ise mesleklerini, farklı sebeplerle çaresizlik içinde olduklarından ve aldıkları puanla bir yere yerleşebilmek için, seçtikleri mesleğin avantajlarından yararlanmak için ve çevresindeki insanların telkinleri ile seçtiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların üniversite sınavlarından sonra tercih ettikleri bölümler göz önüne alındığında, "Aslında ben tıp istiyordum (Ö6)." "Benim asıl hayalim Felsefe okumaktı (Ö15)." veya "Öğretmenliği ben isteyerek tercih etmedim, biraz ekonomik şartlardan dolayı… (MY5)." gibi katılımcı düşüncelerinden hareketle üniversite tercihlerinin öğrenim görmek istedikleri alanda yapılıp yapılmadığı ile ilgili olarak yapılacak tartışmalara bir açı kazandıracağı söylenebilir. Özellikle MY5'in dile getirdiği yakın çevresinde doktorluk yaparken şu anda Hukuk Fakültesi'ni okuyan bir sağlık personelinin de aynı yola başvurması, üniversite sınavlarından sayısal alanda yüksek puan alan öğrencilerin üzerlerinde oluşturulan sosyal baskı nedeniyle Tıp Fakültesi'ne yönlendirildiği vakıasına işaret etmektedir. Bu konuda Akar'ın (2012) yapmış olduğu bir çalışmada, Türkiye'de hali hazırda üniversite öğreniminin birçok bölüm için sınavlı olması, öğrencilerin istedikleri bölümden ziyade puanlarının yettiği aralıkta tercih edilebilecek bölümler arasından seçildiğini göstermektedir.

4.1.2. Mesleki İtibar ve Öğretmenlik Mesleğinin Zorlukları

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusu katılımcılara yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan yedi kişi, mevcut durumda öğretmenlik mesleğinin itibarının ciddi oranlarda zedelendiğini, değersizleştirildiğini, Millî Eğitim Bakanlığının kimi uygulamalarının veliyi ve yer

yer öğrenciyi öğretmenle karşı karşıya getirdiğini, öğretmene şiddet olaylarının her geçen gün arttığını belirterek bu tablonun kendilerini ikinci üniversite okumaya yönlendirdiğini belirtmişlerdir. Bu alt temaya ilişkin katılımcı görüşleri şu şekildedir:

Konu ilgili olarak "MY3" düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

"*İkinci üniversite okumaya, 2014-2015 yıllarında karar verdim. İki temel sebebi vardır: Birincisi, öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaştırılması, bu mesleği yapmak istememek duygusu hâkim oldu. Yeni bir meslek seçmek duygusu hâkim oldu (MY3).*"

Öğretmenlik mesleğinin itibarı ve mesleğin icrası esnasında yaşanan çeşitli zorluklarla ilgili olarak Ö6, öğretmenlik mesleğinin kendisine has zorluklarının yanında, öğretmenlerin mesleğin icrası esnasında veli, öğrenci ve idareye karşı kendilerini savunacak herhangi bir mekanizmaya sahip olmadıklarını belirtmiştir. Ö6'in görüşleri şu şekildedir:

"*İkinci üniversite benim için yeni ancak önemli karar. Şu açıdan, öğretmenlik mesleğinde onuncu yılımı tamamlamak üzereyim. Öğretmenlik mesleği, yıpratıcı. Ama bu yıpratıcılığın yanında, ekstra bir o kadar da özlük haklarımız bayağı bir yaralanmış, yıpranmış vaziyette. Hem öğrenciye karşı hem velilere karşı hem de idareye karşı bayağı bir zor durumda. Yani, elimizde herhangi bir gücümüz yok. Veli istediği zaman şikâyet edebiliyor. Öğrencilere karşı herhangi bir yaptırım zaten yok. Fiziksel anlamda söylemiyorum, hiçbir şekilde yaptırım yok. Bu nedenle, öğretmenlik mesleğinin verdiği yorgunluktan ziyade, ekstradan hukuk alanında ülkede yaşanan bazı olaylardan dolayı bu kararı alıp okumaya karar verdim (Ö6).*"

MY4 de bir arkadaşının öğretmenlik mesleğiyle ilgili olarak neredeyse Ö6 ile aynı gerekçelerle olumsuz bir tablo çizdiğini ve kendisinin arkadaşının sözlerinin etkisiyle okumaya karar verdiğini söylemiştir:

"Öncelikle ikinci üniversite okuma isteğim, birkaç yıl öncesine dayanıyor. Bir arkadaşla muhabbet esnasında, arkadaşımın öğretmenliğin artık eskisi gibi olmadığını, çok yorucu olduğunu, öğrenci ve velileri memnun etmenin zor olduğunu söyleyip ikinci üniversiteye okumaya karar verdiğini söyledi. İşte o söylemden sonra ben de mi ikinci üniversite okusam, diye düşünmeye başladım, hiç aklımda yokken. O şekilde karar verdim (MY4)."

Ö13, ikinci üniversite okumaya arkadaş ortamının tetiklemesi ile karar vermiş olsa da asıl sebebin mesleğin itibarsızlaştırması olduğunu ifade etmiştir:

"İkinci üniversiteye 2- 3 yıl önce buradaki, okul ortamındaki arkadaşların ikinci üniversiteyi düşünmelerinden kaynaklı bir şekilde başladım. Ama bunun asıl altında yatan neden, öğretmenliğin itibarsızlaştırılması olayıdır. Öğretmenler, idareciler bir şekilde öğretmenlikten kaçmaya çalışıyorlar. Diğer ikinci üniversite düşünenler genelde birbirini etkilenme, benimkinde de etkilenme başlangıç oldu. Ama asıl sebep öğretmenlerin itibarsızlaşması (Ö13)."

Okul öncesi öğretmenliği yapan Ö4, bu yaş grubunun çok yorucu olduğunu ve bu yoğunluğun ailesine de yansıdığını belirterek, eşinin isteği ve desteğiyle ikinci üniversite okumaya karar verdiğini söylemiştir: *"Ekim Ayı'nın 2019 sonunda karar verdik. Eşimle beraber karar verdik. Şu an görev yaptığım meslek aile hayatımda şöyle etkiliyor. Sabır noktam çok tükenmişti. Okulda bütün eforumu sarf edip eve bir şey kalmayınca, eşim müthiş destek oldu (Ö4)."*

Üniversite tercihi yaparken, istediği bir bölümü tercih etmediğini belirten "Ö18", mesleğe başladıktan sonra, ikinci üniversite okumaya karar vermesine neden olan diğer gerekçeleri şu şekilde sıralamıştır: *"...sonra mesleğin içerisine girince ve şu anda 20. yılın içerisindeyim, zamanla daha mesleki itibarını kaybetmeye başlayınca da ayrılmayı düşündüm...(Ö18)."*

Okuduğu ikinci üniversite eğitimi sonrası meslek değiştiren A3, öğretmenlik mesleğinin değersizleştirilmesinin kendisini ikinci üniversite okumaya ittiğini söylemiştir:

"İkinci üniversite okumaya 2010'da karar verdim. Neden karar verdim? Şimdi ben öğretmendim. Öğretmenlikte böyle insanı biraz boşlukta bırakıyordu. Toplum içindeki tavırlar, ondan sonra ekonomik durumlar anlatabiliyor muyum? Bu tür sebeplerden dolayı ben ikinci üniversite okumaya karar verdim. Öğretmenliğe baktım, toplum nezdinde de değersiz bir hale gelmiş. Biraz değersizleştirildi yani. O noktadan ben ikinci üniversite okumaya karar verdim (A3)."

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna, yedi katılımcı, öğretmenlik mesleğinin kendine has zorlukları, veli, öğrenci

ve öğretmen ilişkilerinin öğretmenlerin aleyhine bir sürece evrildiği ve genel itibarsızlaşma sebebiyle ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini söylemişlerdir. Katılımcılardan A3, MY3, Ö13 ve Ö18, öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaştığını/itibarsızlaştırıldığını, değersizleştirildiğini gerekçe göstererek bu şartlar alında okul yöneticisi veya öğretmen olarak çalışmanın zorlaştığından ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini ifade etmişlerdir. Ö6, Ö11 ve MY4 ise branşlarının/mesleklerinin çalışma şartlarının zorluğundan bahsederek, çeşitli uygulamalarla bu zorluk derecesinin her geçen gün arttığından hareketle öğretmenlik mesleğinin yapılamaz hale geldiğini söylemişlerdir. Veliye ve öğrenciye karşı öğretmenlerin savunmasız bırakıldığını belirten bu katılımcılar, bu hususları ikinci üniversite okumalarına sebep olarak göstermişlerdir.

Katılımcılardan bazılarının ifadelerinden her geçen gün zedelenen meslek itibarı sebebiyle başka bir mesleğe geçebilmek için uzaktan eğitim uygulamalarından biri olan açık öğretim programlarına yöneldikleri anlaşılmaktadır. Ö13'un "…a*ma bunun asıl altında yatan neden, öğretmenliğin itibarsızlaştırılması olayıdır." ve* Ö18'ün *"...şu anda 20. yılın içerisindeyim, zamanla daha mesleki itibarını kaybetmeye başlayınca da ayrılmayı düşündüm…"* cümleleri örnek olarak gösterilebilir. Mesleki itibar ve mesleğin zorluklarını, ikinci üniversite okumalarına gerekçe olarak gösteren katılımcıların yanında, diğer bazı katılımcılar tarafından da meslek itibarında yaşanan aşınmadan duyulan rahatsızlık dile getirilmiştir.

Öğretmenlik itibarının kayba uğramasının yanında, öğretmen-veli, öğretmen-öğrenci ve öğretmen-yönetici ilişkilerinin ulaştığı boyut ile yönetici-veli ve yönetici-üst yönetici ilişkilerinde yaşanan problemlerin, okul yöneticileri ve öğretmenleri bunalttığı ve bu nedenlerle meslek değiştirmek için farklı alternatifleri aradıkları düşünülmektedir. Gönülaçar'ın (2016) yaptığı ve öğretmenlerin maaş azlığı sebebiyle mesleklerine motive olmakta sıkıntı yaşadıklarını, maddi olarak daha rahat edecekleri bir iş olursa öğretmenlikten ayrılacaklarını, tükenmişlik sendromu içine düştüklerini, öğretmenliğin toplum genelinde itibar kaybına uğradığı ve kendi nesillerinin öğretmen olmalarını tercih etmeyeceklerini söylediği araştırma ile bu çalışmanın vardığı sonuçlar arasında, meslek itibarı açısından benzerlikler bulunmaktadır.

Öğretmenlik mesleği ile ilgili şikâyetlerin dillendirildiği birçok platformda üzerinde sıklıkla durulan öğretmen maaşlarının yetersizliği konusu örneklemimizdeki bazı katılımcılar tarafından da gündeme getirilmiştir. Ancak bu husus, toplum genelinde alışılageldiğinin tersine okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından temel sorun olarak ifade edilmemiştir. Bu konu ile ilgili öğretmen maaşlarının toplumun geneli göz önüne alındığında, artık makul bir ortalamaya sahip olduğundan dolayı mı yoksa öğretmenin itibarının yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olmasından ötürü diğer problemlerin tali olarak görülmesi sebebiyle mi gündeme getirilmediği hususunun ayrı bir araştırmaya konu edilebilecek kıymette olduğu değerlendirilmektedir.

Katılımcıların meslek itibarı ile ilgili olarak her geçen gün daha çok kötüye gittiğini ifade etmeleri üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Gönülaçar'ın (2016) ifadesiyle Türkiye'de öğretmenler özelinde yapılan araştırma sonuçlarına göre; öğretmenler gelirlerinden memnun olmadıkları için mesleklerine motive olamamakta, daha iyi bir gelire sahip olabileceği bir iş bulabilirse meslekten ayrılabileceğini belirtmektedir. Tükenmişlik sendromuna girdiğini ifade eden öğretmenler, mesleklerinin toplumsal itibar kaybına uğradığını, bu nedenle de kendi çocuklarını öğretmenliğe yönlendirmek istemediklerini belirtmektedirler.

Okullarda meydana gelen şiddet olayları, yaralamalar, ölümler, sosyal medyada yer alan ve öğretim ortamına yakışmayan sınıf içi görsellerin, okul yöneticileri ve öğretmenleri memnun edecek durumlar değildir. Bu atmosferden rahatsız olan ve meslek değiştirme olanağı bulan öğretmenlerin farklı mesleklere yönelebilecekleri düşünülmektedir.

4.1.3. Tercih Edilen İkinci Üniversite Programına Duyulan İlgi ve Kişisel Gelişim

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna, katılımcılar tarafından verilen cevaplar tasnif edildikten sonra, "Tercih edilen ikinci üniversite programına duyulan ilgi ve kişisel gelişim" cevabını veren katılımcı görüşleri bu başlık altında toplanmıştır. On bir katılımcı, ikinci üniversite

okuma nedeni olarak; öğretmenlik meslek seçimindeki mecburiyetin yanında, ilgi duyduğu, merak ettiği, hayalindeki meslek/bölüm olarak ifade ettikleri, kendisini daha iyi ifade edebileceklerine inandıkları bölümde okumayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu alt tema, katılımcıların ikinci üniversite okumalarına gerekçe olarak gösterdikleri diğer hususların yanında, en çok ifade edilen temalardan biri olmuştur.

İkinci üniversiteyi kişisel gelişimi açısından bir fırsat olarak değerlendirdiğini ifade eden Ö15, içinde bir ukde olarak duran bölümü bu yolla okumaya karar verdiğini söylemiştir. Ö15 açısından ikinci üniversite, hem daha önceden okumak isteyip de okuyamadığı bölüme kavuşma, hem de hayatı boyunca önemsediği kişisel gelişimine katkı sağlaması açısından önemli bir araç olmuştur. Ö15'in konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

"*Felsefe alanı olduğu günden beri benim merakım olan bir alandı, içimdeki ukdeydi. Yani bu konuda zaten benim bir iştiyakım, bir ilgim, bir merakım vardı. Daha önceden işte evimde, kütüphanemde birçok bu alanla ilgili, alakalı kitaplar vardı. Bu konuyla alakalı bir de bizim okuduğumuz dönem 80'den önceki dönemler, böyle okullarda ideolojilerin çok yoğun olduğu dönemlerdi. Okulumuzda mitolojik anlatılan fikirlere karşı, kendimizi donanımlı yapabilmemiz babından kitap okuyordum. Bu tip tartışmalarda cevap verebilmemiz için. Dolayısıyla benim ikinci üniversite hayalim çok eskilere dayanır. Daha sonra Anadolu Üniversitesi'nin bu tür programları açıktan okumanın yolunu açtığını duyduğumda diyebilirim ki, okuduğum dört yıllık bölümün kayıtlı ilk öğrencileri arasına girdim (Ö15)."*

Konu ile ilgili, lise yıllarında iyi bir mesleki yönlendirme alabilseydi başka bir bölüm okuyacağını ifade eden M1, ilgi duyduğu bölümlerle ilgili olarak şunları ifade etmiştir: *"Sosyoloji, toplumun da ihtiyaç duyduğu bir alan. Ayrıca kendim de kitap okumayı sevdiğim için toplumun dönüşümü, geçmiş hakkında bilgi birikimi, topluma faydalı olma anlamında bir gayretim vardı. Sosyoloji'nin buna uygun bir bölüm olacağını düşündüm. O yüzden ikinci üniversiteye geçiş yaptım ve ikinci üniversite okumaya karar verdim (M1)."*

Toplum tarafından saygı duyulan, statüsü itibariyle memnuniyet verici bir meslek arayışı içinde olduğunu belirten Ö9, düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

"Şimdi ben Felsefe Grubu Öğretmenliği mezunuyum. İkinci üniversiteyi okumamın sebebine gelince, adalet biraz felsefeye yakın bir alan. Birbirine yakın alanlar. Hem kendi alanımda özellikle Hukuk Felsefesi alanında, biraz daha derinlemesine bilgi sahibi olmak, hem de biraz hukuk statüsü itibari ile biraz daha belki toplumda kabul edilme anlamında daha iyi olduğu için…(Ö9)."

Üniversitede yakaladığı fırsat sayesinde iki bölüm birden okuyan Ö12, bu iki bölümden ilgi duyduğu alanda öğretmenlik yapmayı seçtiğini belirtmiştir: *"…birinci yılın sonunda bölüm birincisi olduğum için, aynı zamanda çift ana dal okuma hakkı kazandım. Bu nedenle ikinci ana dal olarak özel eğitim öğretmenliği bölümünü de seçtim. Her iki bölümü bitirdikten sonra ilgim bu bölüme olduğu için sınıf öğretmenliğini değil, özel eğitim öğretmenliği bölümünü seçtim (Ö12)."*

İkinci üniversite tercihinin esasında önceden bilgi sahibi olmadığı bir bölüm olduğunu söyleyen M3, üniversite yıllarındaki sivil toplum faaliyetlerinin kendisini bu alana yönelttiğini belirtmiştir:

"…Konuyu bana uygun daha önceden isteyip de okuyamadığım bir bölüm vardı. O şekilde kayıt yaptım. 2014'te kayıt yaptım. 2015'te de mezun oldum. Aslında üniversiteyi okuduğum zaman, okumak istediğim bölüm ile ilgili çok bilgim yoktu. Ancak, üniversitede özellikle sivil toplum kuruluşlarında aldığım görevler, gerek toplumsal olaylara olan duyarlılığımdan dolayı, Sosyoloji'nin benim için okunması gereken bir bölüm olduğunu düşündüm ve o zaman niyetlendim. Bu şekilde fırsat olunca efendim yaptım, okudum… (M3)."

İkinci üniversiteyi geçmişten beri ilgi duyduğu alanda okumak üzere emekli olmaya yakın bir tarihte seçtiğini ifade eden A2, şunları söylemiştir:

"*İkinci üniversiteyi okumaya öğretmenlikten emekli olmaya yakın bir tarihte karar verdim. 2016 yılında Hukuk Fakültesi'ne yerleştim. Zaten istediğim bir bölümdü. 2019 yılında mezun oldum ve fakülteden mezun olduğum yıl da öğretmenlikten emekli oldum (A2)."*

İkinci üniversite okumak için tercih edilen bölüme duyulan ilgi veya seçilen bölümün kişisel gelişimine sağlayacağı katkılar açısından diğer katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

"…Özel eğitim bölümüne yönelik bir ilgim oluştu. Bir arkadaşımla beraber katıldığım bazı projelerde, engelli öğrencilerle birlikte olmak beni mutlu etti. Sonra alana yönelik ilgim arttı… (Ö2).

"…Kendi bölümümden gayet memnunum. Fakat mesleki doyum, ekonomik sebepler dolayısıyle bölüm arayışına girerek araştırdım ve okumaya karar verdim…(Ö3)."

"…Kendimi geliştirmek istiyordum. Okumaya zaten çok meraklıyım. Bu nedenle farklı bir alanda kendimi geliştirmek istiyorum. Bu şekilde karar verdim… (MY1)."

"…Şu an bölümümden memnunum. Ama ilerisi için, kendimi daha iyi ifade edebilmek için ya da ülkeye daha faydalı olabilmek için, çocuklara daha faydalı olabilmek için, ilahiyat okumaya karar verdim. Bu şekilde karar bu şekilde verdim… (MY2)."

"2016 yılında karar verdim. Yeni bir şeyler öğrenmek istedim. (Ö5)."

"İkinci üniversite okumaya Eylül 2019'da başladım. Daha öncesinde de düşünüyordum. Kendimi geliştirmek amacıyla, bölümden memnun olmadığım için (Ö16)."

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna, ilgi duydukları alana yönelmek, geçmişten beri okumak istedikleri bölümleri seçmek veya kişisel gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla karar verdiklerini söyleyen katılımcıların görüşleri bir araya toplanmıştır. Bu katılımcıların bazıları (A2, M1, Ö2, MY2 ve MY5), ikinci üniversite tercihlerini ilgi duydukları alanda eğitim almak için tercih ettiklerini belirtirken, MY1, Ö5, Ö9 ve Ö16 ise sosyal yaşantılarında, mesleklerinde işlerine yarayacak, kişisel gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla okuduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan Ö9, diğer katılımcılardan farklı olarak, okuduğu Adalet bölümüne ilgi duymanın yanında Avukatlık mesleğinin toplumdaki statüsünün de bu kararı vermesinde etkili olduğunu vurgulamıştır. Ö15 ise, ikinci üniversiteyi okuduğu Felsefe alanına hem çok ilgi duyduğunu hem de lise yıllarından itibaren başlayan kişisel gelişim sürecinin bir devamı niteliğinde karar verdiğini belirtmiştir.

On bir katılımcı, tercih ettikleri bölümlere duydukları merak veya tercih ettikleri alanda kişisel gelişimlerini arttırmak istemeleri sebebiyle ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini ifade etmişlerdir. Bu katılımcılardan bazıları, lise yıllarında ilgi duydukları ancak çeşitli sebeplerle okuyamadıkları bölümleri, ikinci üniversite alternatifi sayesinde okuma imkânı bulduklarını söylemişlerdir. Diğer katılımcılar ise kendi alanlarına katkı sağlaması veya ilgi duydukları alanda gelişimlerini arttırmak sebebiyle ikinci üniversite okumaya karar vermişlerdir. Katılımcıların bu görüşleri incelendiğinde, katılımcılardan bir kısmının üniversiteye yerleşirken esas istedikleri bölümleri yerleşemedikleri ve bu nedenle ikinci üniversiteyi bir fırsat olarak değerlendirip ilgi duydukları alana yöneldikleri anlaşılmaktadır. Bu konu, esasında birçok katılımcının görüşme esnasında değişik gerekçelerle ifade ettikleri bir husustur. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin kişisel gelişim sebebiyle ikinci üniversitelere yönelmeleri öğretmenlik mesleğinin layıkıyla yerine getirilebilmesi adına önemli bir veridir.

Kuzu, Sıvacı ve Kuzu'nun (2018) yapmış oldukları bir araştırmada, 12. Sınıf öğrencilerinin üniversite tercihlerini etkileyen en önemli kriterlerin "Üniversitenin eğitim kalitesi" ve "Üniversitenin puan sıralamasındaki yeri" olduğu görülmüştür. Ayrıca ortaöğretim 12.sınıf öğrencilerinin tercih ettikleri üniversite ve bölümlerle ilgili fikirlerinin üniversite 1.sınıfta çoğunlukla değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Yine Çatı, İştar ve Özcan'ın (2016) yapmış oldukları başka bir araştırmada da katılımcıların önemli bir çoğunluğunun tercihlerini devlet üniversitelerinden kullandıkları ve öğrencilerin tercihlerinde üniversite kampüsünün fiziksel özelliklerini dikkate aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ışığında, bireylerin ilgi duydukları, yeteneklerine uygun ve yaptıkları zaman mutlu olacakları meslekleri seçmek yerine dışsal gerekçelerle tercih davranışı gösterdikleri görülmektedir. Üniversite sınavlarına giren öğrenciler açısından, üniversite tercihlerinin ilgi, istidat ve istekleri doğrultusunda yapılması daha isabetli olacaktır.

İnsanların sevdikleri, ilgi duydukları işi yapmamaları, iş başında motivasyon düşüklüğüne ve örgütsel bağlılığın zayıflamasına sebep olabilmektedir. Bu konuda Ceylan ve Bayram'ın (2016) çalışmasına göre, çalıştığı örgüte duygusal bağlılık hissi gelişmeyen sadece diğer alternatiflerin az olması sebebiyle bağlılık hisseden

çalışanların, zamanla çalıştıkları örgüte sadakatlerinin azaldığı ve bu sebeple örgütten ayrılmayı daha fazla istedikleri sonucu çıkmıştır.

Çalışma hayatında, tercih aşamasında öğretmenliği istemeden seçtikleri halde mesleklerini icra ederken son derece özverili örnekliklere de rastlamak mümkündür. Nitekim bu araştırmadaki örneklem grubunda bulunan bazı katılımcılar, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmediklerini ancak isteyerek yaptıklarını (Ö3 ve Ö13), diğer bir katılımcı ise (M2) mesleklerini bazı zorunluluklardan dolayı seçmek durumunda kaldıklarını, bununla beraber şu an öğretmen olarak çalışmaktan memnuniyet duyduklarını belirtmişlerdir.

4.1.4. Meslek veya Alan Değiştirmek

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna, ikinci üniversite okuma sebepleri arasında, meslek değiştirmeyi de cevap olarak belirten katılımcı görüşleri bu bölüme alınmıştır. Öğretmenlik mesleğinin her geçen gün itibar kaybına uğramasını gerekçe gösteren katılımcılar, bu nedenle meslek değiştirmek istediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan MY3, aslında öğretmenliği severek yaptığını, ancak yaşanan sıkıntılardan dolayı önce meslek değiştirmek için yazıldığı ikinci üniversiteyi bitirdikten sonra yöneticiliğe başladığını anlatmıştır. Yöneticiliğe başladıktan sonra bu fikrinden vazgeçmese de ertelediğini ifade eden MY3, sözlerine şöyle devam etmiştir:

"…Öğretmenlik benim yapıma uygun bir meslek. Ancak olumsuzluklar artık öğretmenlikten uzaklaşma isteği doğurdu. Ama hemen istediğin gibi bir meslek değiştirmek imkânı da yok. Böyle olunca bu defa biz de idarecilik boyutuyla bu açığı kapatmaya çalıştık. Ama benzer sıkıntılar belki bazen daha fazla yaşamaya başladık. Olgunlaştığımızdan dolayı mıdır nedir bilmiyorum ama şu an yönetici olarak bu zorluklarla uğraşmayı sevmeye başladım… (MY3)."

İkinci üniversite okuma nedenleri arasında, meslek veya alan değiştirmeyi belirten diğer iki katılıcının görüşleri ise şöyledir:

"Kişisel gelişim sebebiyle ikinci üniversite tercih edilebilse de benim asıl tercih amacım meslek değiştirme. Geçen sene yazıldım ikinci üniversiteye ama tüm zorluklarına rağmen süreci tamamlayıp başka bir mesleğe geçmek istiyorum (Ö6)."

"Üniversiteden mezun olduktan sonra karar verdim. Ben özel eğitim öğretmeniyim. Mesleğimi uzun süre devam ettirebileceğimi düşünmüyorum. O yüzden belki alan değişikliği yaparım diye böyle bir şeye başvurdum (Ö17)."

A1, ikinci üniversite okumak için tercih yaptığı sırada amacının zaten meslek değiştirmek olduğunu ifade etmiştir. *"Ben daha ilk tercih ederken öğretmenlik mesleğinden farklı bir meslek seçmek amacıyla ikinci üniversiteye yazıldım. Sonuç itibariyle de belirli bir dönem öğretmenlik ve devamında okul yöneticiliğinin ardından avukatlığa başlayarak eğitim camiasına veda ettim (A1)."*

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna meslek/alan değiştirmek cevabı veren katılımcılar olmuştur. Esasında, öğretmenlik mesleğini beğenmediğini veya isteyerek tercih etmediklerini ifade edenlerle öğretmenlik mesleğinin itibar kaybına uğradığını ve zorlukları olan bir meslek hüviyetine büründüğünü belirten katılımcıların da meslek değiştirmek istedikleri için ikinci üniversite okudukları zımnen söylenebilse de bunu açıkça ifade eden dört katılımcı olmuştur.

İkinci üniversite okuma gerekçesi olarak meslek/alan değiştirmek niyetlerinin olduğunu ifade eden katılımcılardan MY3, öğretmenlik mesleğinden memnun olduğunu ancak mesleğin itibarsızlaştırılmasından dolayı meslek değiştirme alternatifini değerlendirdiğini vurgulamıştır. Ö6, kendisinin kişisel gelişimden ziyade meslek değiştirmeyi amaçladığını ifade etmiş, Ö17 de şu an öğretmenlik yaptığı alanda uzun süre çalışamayacağına kanaat getirdiğinden alan değiştirmeye yöneldiğini belirtmiştir. Dolayısıyla bu üç katılımcının, birbirlerinden farklı sebeplerle ikinci üniversiteyi meslek/alan değiştirmek için tercih ettikleri söylenebilir. Okuduğu ikinci üniversiteden mezun olduktan sonra, meslek değiştiren A1 ise ikinci üniversite okumaya karar verdiği zaman zaten amacının meslek değiştirmek olduğunu vurgulamıştır.

Katılımcılardan meslek seçimi sürecindeki aksaklıklar nedeniyle mesleğini beğenmeyenler ile meslek itibarının zedelendiğini düşünenler eklendiğinde, katılımcıların üçte ikisinin arka planda da olsa meslek değiştirme gibi bir düşüncelerinin olduğu söylenebilir. Ancak meslek değiştirmek için ikinci üniversite okumaya karar verdiğini açıkça ifade eden katılımcı sayısı altıdır. Bu katılımcılardan üçü zaten mezuniyet sonrası öğretmenlik mesleğinden ayrılarak avukatlık mesleğine başlayan kişilerdir. Diğer katılımcılar da mesleki itibar kaybı, emekli oluncaya kadar öğretmenlik mesleğinin yapılmasının çok zor olması gibi gerekçelerle meslek değiştirmek istediklerini ifade etmişlerdir.

Görüşme esnasında katılımcıların çoğunun meslek değiştirmek ile alan/branş değişikliğini birbirlerinin yerine kullandıkları görülmüştür. Örneğin Ö17, meslek değiştirmek için okuduğunu belirtirken esasında öğretmenlik mesleğinin farklı bir branşında okuduğunu söylemek istemiştir. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin, meslek veya alan/branş değiştirmek için ikinci üniversite okuyor olmaları üzerinde durulması gereken bir durumdur.

4.1.5. İkinci Üniversite/Açık Öğretim Programlarının Sağladığı Avantajlar

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna bazı katılımcılar, açık öğretim sisteminin sağladığı birtakım avantajlardan dolayı ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini vurgulamışlardır. On dört katılımcı, ikinci üniversite veya açık öğretim programlarının sağladığı avantajların, tercih aşamasında kendileri için önemli bir etken olduğunu doğrudan ifade etmişlerdir. Bu husus, katılımcılar tarafından ikinci üniversite okumalarına gerekçe olarak gösterilen temalar arasında, en çok tekrarlanan tema olmuştur. Bu alt tema ile ilgili katılımcılar şunları paylaşmışlardır:

"İkinci üniversite okumaya, öncelikle ikinci üniversite olanağı sağlayan üniversitelerin, sosyal medya reklamları sayesinde bilgilendirmesi, kendimi acaba ne okuyabilirim sorusuna cevap aramamla başladı (Ö3)."

İlk okuduğu üniversitenin örgün olduğunu ve bundan çok memnun olduğunu ifade den Ö4, örgün üniversite okumanın faydalarından dolayı herkese ilk

üniversitelerini örgün okumaları yönünde tavsiyede bulunmuştur. Ancak meslek hayatına devam ederken açıktan okumanın çok rahatlatıcı olduğu vurgulayan Ö4, şunları söylemiştir:

"Bölümü açık okuyorum. Çalışanlar açısından açıktan okumak daha farklı. Üniversiteyi okurken herkes açıktan okumamı tavsiye etti. Hani daha rahat olursun. Şöyle ama. Benim babam çok destekçimdi. İlla örgün oku dedi. Örgün okudum. Gençken, hani böyle üniversite hayatına yeni başlarken örgün okumak kesinlikle deneyim açısından daha önemli. Ama çalışan bir insanım. Bunları geldim, gördüm, geçirdim. Şu anda daha rahat kesinlikle açıktan okumak. Yani hem çalışabiliyorsunuz, sonra derse gittim, gidemedim veya devamsızlıktan ders saatimi kaybettim veya kaldım, böyle bir tedirginliğim yok. Sadece vize final haftasında bir tedirginlik oluyor. Hani yani yüz yüze eğitim olsaydı, belki dinleyerek aklımda kalırdı. Sınavlarım daha başarılı olurdu. Ama kapattım o açığı çok şükür. Bu seneyi başarıyla atlatacağız, öyle görünüyor (Ö4)."

Çalışma hayatının zorlukları içerisinde ev, iş ve aile üçgeninde kaldığını belirten kadın katılımcı MY1, bu zorluklara rağmen başarılı olmasını, çalışıyorken okuyabilmesine bağlamaktadır. MY1, düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

"İkinci üniversite okumaya 2012 yılında, Anadolu Üniversitesi'nin ikinci üniversiteyi sınavsız bir şekilde okuma imkânı çıkınca okumaya karar verdim. Eşim de bu konuda beni ilk başlarda destekledi, sadece çocukları ihmal edebileceğimi düşünüyordu. Çalışmalarımın tamamını okulda yaptım. Çok az bir kısmını eve taşıdım. Yönetici değil de öğretmen olsaydım, bunları yapabilir miydim bilmiyorum. Çünkü üç çocuğum var. Müdür yardımcısıyım, bütün gün okuldayım. Ama boş zamanlarımı bu şekilde değerlendirdim. Bence de güzel oldu. Yani zamanımı değerlendirdim, mezun oldum. İşletme Fakültesi'nden 100 üzerinden 98 ortalamayla mezun oldum (MY1)."

Konu ile ilgili "Ö8", ikinci üniversite okuma nedenlerini sıralarken *"…Arkadaşım, ikinci üniversiteyi sınavsız okumamızın mümkün olduğunu bana söyleyince, ben de ilgi gösterdim. Daha sonra bilgisayarda hangi bölümü okuyabileceğimi araştırdım…"* diyerek, sınavsız okuma imkânından yararlanmak

istediğini söylemiştir. Ancak Ö8, açık öğretimin örgün eğitime göre daha zor olduğunu şöyle ifade etmiştir:

"Örgün eğitim okurken çevresindeki birilerine sorma imkânı var. Yani hocasına gidip daha detaylı sorabilir. Fakat bu, açık öğretimde sorabilecek kimse yok, yani sen tek başınasın burada. Biraz daha zor, onu açıkça söyleyeyim açık öğretim okumak. Örgün öğretim okumaktan daha zordur. Çünkü bunun bir alternatifi sen bulamıyorsun soru soracak. Bir yerde sen sadece sınava giriyorsun, o sınavın belli bir süresi var. Ama örgün eğitim, sınav yaptığı zaman bile hocanın inisiyatifinde bulunuyor. Fakat burada ne yaparsan, geçebilecek minimum ya da maksimum puan arasında kalabiliyorsun (Ö8)."

Ö11 da *"...Açık Öğretim Fakültesi'ne girelim, ikinci üniversite sınavsız alıyormuş."* bilgisi üzerine ikinci üniversite okumaya yöneldiklerini belirtmiştir.

İkinci üniversite öğrenimini açık öğretim yöntemi ile yapan Ö9, uzaktan eğitim ile ilgili avantaj ve dezavantajları şu şekilde sıralamıştır: *"Özellikle uzaktan eğitimin kolaylıkları var tabii ki. Birincisi ekonomik anlamda daha rahatsın. En azından hem çalışıp hem okuma imkânına sahipsin. Bu özellikle meslek sahibi olan, bu anlamda aktif çalışan insanlar için bir kolaylık sağlamakta. Ha uzaktan olmasının bir dezavantajı, belki okuduğum alanla ilgili, pratikte daha aktif olunması gereken durumlarda pasif durumdasın. Hani grup içerisinde o eğitimi gördüğün zaman hocalarla birebir, yüz yüze bu eğitimi gördüğün zaman belki oradan daha farklı çıkarımlarda bulunma imkânına sahip olursun. Uzaktan olunca bu imkânlardan uzak oluyorsun. Ama bu şu demek değildir. Bu alanlarda ilerleyemezsin. Birtakım araştırmalarla bu açığı kapatabilirsin (Ö9)."*

Ö9 ile aynı şekilde M1 ve M2 de açık öğretim sisteminin sağladığı avantajlardan dolayı tercih ettiğini belirtmiştir. M1'e göre, açık öğretim modelinin örgün eğitimle kıyaslandığında dezavantaj olarak görülen sebeplerden dolayı ikinci üniversite okuyan bazı kamu çalışanları, seçtikleri bölümden mezun olmadan okumaktan vazgeçmektedirler. M1'in konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir: *"Şimdi örgün eğitimde okuma ile açık öğretimde okumanın artıları, eksileri var. Açık öğretimde okuma, bizim mesai saatleri içerisinde örgün okumamız çok zor. Ayriyeten, o mesainin dışında bir zaman ayırmak gerekiyor. Açık öğretimin bize bu*

anlamda sunduğu imkân çok iyi. Zamana bağlı kalmadan sadece sınavdan sınava girerek okumalarımızı daha geniş bir ortamda yapabiliyoruz. Ama örgünde bu seçeneğimiz yok. Özellikle çalışanlar için bu çok zor. Tabi bunu şöyle bir dezavantajı da var. Dersleri daha verimli anlama, daha gerçekçi ve daha doğru bir şekilde kavrama konusunda tabi tek başınızasınız. Bu dersleri, profesyonel birinden almak, onun yönlendirmesiyle almak, daha artı olur. Örgün eğitim de beraber hareket etmenin sağladığı bir motivasyon da var. Açık öğretimde okulu bırakan insanların temel sıkıntıları, birlikte hareket edemeyip tek başına oldukları için de derse adapte olamıyorlar…(M1)."

"Çalışan bir meslek grubu olduğumuz için Açık Öğretim Fakültesi'nde ikinci üniversite kapsamında okumuş bulunduk. Açık öğretimde okumanın avantajları da var, olumsuz tarafları da var. Avantajlarından bahsederken ek bir mesai harcamıyorsun. Bir devam sorunu oluşmuyor. Kitaplar, Açık Öğretim Fakültesi'nden alınıp bu kitaplar belli dönemlerdeki final veya bütlere girerek rahat bir şekilde mezun olabiliyorsun. Hani çalıştığım için fazla bir vakit ayırmana gerek olmuyor. Okula git gel problemi olmuyor. Bu yönüyle faydalı. Olumsuz tarafı da bir üniversite olarak düşündüğün zaman, sınıf ortamında karşısında bire bir tartışma ortamının üniversitenin ofisinde farklı görüşlerin, farklı bilgilerin ortaya atıldığı, bunlar üzerinde tartışıldığı, bilgi alışverişinin olduğu bir ortam. Bu ortamdan mahrumsun. Bu da bunun olumsuz tarafı (M2)."

Ö15, hayali olan bölümü okuyabilmesinin yegâne sebebi olarak, açık öğretim sisteminin kolaylıklarını göstermiştir: *"İstediğim bölümü okuyamamamın bende oluşturduğu ıstırabı, açık öğretim alternatifi dindirdi. Ben deyim ki, yıllardır layıkıyla yapmaya memur olduğum sınıf öğretmenliğinin yoğun temposuyla beraber örgün olarak istediğim bölümü okuyabilmek çok zor olacaktı (Ö15)."*

Sınavsız üniversite alternatifinin önemli bir avantaj sağladığını vurgulayan M3, Ö4 ile benzer şekilde, okunan ilk üniversitenin örgün olmasının makul olduğunu ancak ikinci üniversite okuyabilmek için açıktan okumanın lazım geldiğini belirtmiştir:

"2010 yılında, ikinci üniversitenin daha önce dört yıllık fakülteyi bitirenler için sınavsız öğrenci alacağını duyduktan sonra araştırdım. İlk üniversite için

insanların dışarıda, farklı ortamlarda, akranlarıyla birlikte aynı ortamda bulunmaları mantıklı bir gerekçe gibi görünebilir. Ama ikinci üniversitenin yaygın olarak okutulması çok daha doğru olduğunu düşünüyorum. Çünkü bir taraftan meslek icra ediyorsunuz, görev yapıyorsunuz. Öbür taraftan da okumak istiyorsunuz. İkisini bir arada zor. Sonuçta gündüz okunan bir bölümdür. Biz de görevimiz icabı öğretmeniz veya müdürüz, müdür yardımcısıyız. Duruma göre biz okulda olmamız lazım. Açık öğretim olması bizim için avantaj sağlamıştır…(M3)."

Zaman, mekân ve ortam açısından büyük bir kolaylık sağlayan açık öğretimin, eğitim kurumunda bulunma zorunluluğunun olumsuz yönlerini avantaja dönüştürdüğünü belirtmiştir: *"…Açık öğretim sınavları herhangi bir şekilde girebiliyorsunuz. Hatta farklı bir ilde olduğunuzda bile, her sınav için farklı birini tercih etme durumu var. Bu da kişiye kolaylık sağlıyor. Tatildir, ekstra bir durum olduğu zaman, herhangi bir yere bağımlı kalmıyorsun ama örgün eğitimde ise tek tip yer olduğu için sürekli oraya bağımlı kalmak zorunda kalırım. Bu bir dezavantaj. Ekstra oturduğumuz yerde teknoloji çağında olduğumuz için kaynaklara rahatlıkla ulaşabiliyoruz. Üniversiteler kaynak gönderiyorlar. Ekstra soru çözümü. Yani örgün eğitime göre, oturduğumuz yerden, ev ortamında rahatlıkla sınıf ortamı oluşturup ders çalışılabiliyorsunuz (Ö6)."*

Yaş, aile ve çalışma ortamının zorlukları ile devam zorunluluğunun olmaması yönlerinden, açık öğretimin büyük kolaylıklar sağladığını ifade eden MY3, sözlerini şöyle sürdürmüştür: *"…Açık öğretim olmasaydı çok zor olur diye düşünüyorum. Nihayetinde çalışıyorsun, belli bir yaşa gelmişsin. Bir aile kurmuşsun, arkadaş gruplarının da sosyal hayatın da beklentileri var seninle ilgili. Eğer açık öğretim olmazsa, ben okumayı çok mümkün görmüyorum. Açık öğretim olduğu için sen zamanı kendine göre ayarlayabiliyorsun. Çalışma sistemini, kendine göre belirleyebilirsin ve bu şekilde okuyabiliyorsun. Hem devam zorunluluğunun olmaması da işime geldi (MY3)."*

Açık öğretim programlarının sağladığı kolaylıkların yanında, bu kolaylıklardan yararlanabilmek için öğretmenlik mesleğinin de uygun bir mesaiye sahip olduğunu söyleyen MY5, bu konudaki görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: *"Öğretmenlik mesleğinin avantajları biri, çoğunlukla öğretmenler için günün belli*

bir kısmının müsait olması. Hafta sonları çalışmak için yeterli vakit bulunması. Özellikle açık öğretim programları gibi sınıfta ve okulda bağımlı olmayan evde veya herhangi bir ortamda bilişim araçları ile ders takibi yaparak sınavlara hazırlanmak… Bu, özellikle devlet memurları açısından ciddi bir avantaj sağlıyor (MY5).”

İkinci üniversite okumaya karar vermesinde asıl etmenin meslek değiştirmek olduğunu belirten A1, açık öğretim sisteminin sağladığı kolaylıkların bu amacına ulaşmada katkı sağladığını vurgulamıştır. *Çoğunlukla öğretmenler için günün belli bir kısmının müsait olması, hafta sonları çalışmak için yeterli vakit bulunması. Bu nedenle açık öğretim programları gibi sınıfta ve okulda bağımlı olmayan evde bilişim araçları ile ders takibi yaparak sınavlara hazırlanmak bu konuda özellikle devlet memurları açısından ciddi bir avantaj sağlıyor (A1).”*

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Şanlıurfa’da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?” sorusuna, katılımcılar cevap verirlerken, ikinci üniversite okuma nedenleri arasında, açık öğretimin sağladığı kolaylıklara vurgu yapıldığından katılımcıların bu konudaki fikirleri sorulmuştur. Yapılan görüşmeler neticesinde, katılımcılardan on dört kişi, ikinci üniversite kayıt yöntemini ve açık öğretim sisteminin sağladığı avantajları, kendilerini ikinci bir üniversite okumaya yönlendiren sebeplerin başında saymışlardır. İkinci üniversiteye kayıtların sınavsız yapılması, bazı katılımcılar tarafından büyük bir kolaylık olarak ifade edilmiş ve kayıtların bu şekilde yapıldığını öğrendikten sonra okumaya karar verdiklerini belirtmişlerdir.

Konu ile ilgili olarak, Ö4 ve M3 ilk okunan üniversitenin örgün okunması gerektiği ancak ikinci üniversitenin açıktan okunmasının büyük oranda kolaylık sağlayacağını vurgulamışlardır. Bu katılımcılar, örgün okunan üniversitelerdeki eğitim ortamı, yüz yüze eğitim alabilme, sosyal yaşam, ders hocaları ile bire bir diyalog benzeri gerekçelerle örgün üniversitelerin bazı avantajlara sahip olduğunu, çalışma hayatına başladıktan sonra bu özelliklerin bir kısmının dezavantaja dönüştüğünü belirtmişlerdir.

M1, M2, Ö9 ve Ö11, bu konuyu avantaj dezavantaj bakımından ele almışlardır. Açık öğretimin, yapısı gereği özellikle çalışanlar açısından ciddi

kolaylıklar sunduğunu, sınıf ortamı veya devam zorunluluğu baskılarından uzak eğitim almanın çok rahat olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar, bu avantajlarının yanında, ders çalışma esnasında anlaşılmayan konuların yüz yüze eğitimde olduğu gibi paylaşılamamasının ve sosyal ortam yoksunluğunun dezavantaj olarak saymışlardır. Bu başlık altında paylaşılan diğer katılımcıların görüşlerine göre ise ikinci üniversite okumalarına sebep olan etmenlerin arasında açık öğretim sisteminin sağladığı kolaylıklar ön plana çıkmaktadır.

MY5 ve A1, bu hususta görüş beyan eden diğer tüm katılımcılardan farklı bir konuyu gündeme getirmişlerdir. MY5 ve A1'e göre, açık öğretim sisteminin sağladığı avantajlar çok önemli olmakla beraber, öğretmenlik mesleği de bu avantajlardan yararlanma konusunda en uygun meslektir. Öğretmenlerin çalışma saatleri, ikinci üniversiteyi açıktan okumayı kolaylaştırmaktadır.

Katılımcıların tamamı okul yöneticiliği veya öğretmenliğe devam ederken ikinci bir üniversite okumanın ancak açık öğretim programlarıyla mümkün olabileceğini dolaylı olarak söylemişlerdir. Yoğun iş temposu içerisinde okul/sınıf bağlamından uzak, mekân serbestliği sağlayan, zenginleştirilmiş çevrim içi ders materyallerine kolaylıkla ulaşılabilen, artık yaygınlaşmaya başlayan web araçlarıyla canlı ders izleme imkânı sağlayan açık öğretim programlarından duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir. Ancak on üç katılımcı, açık öğretim sisteminin sağladığı kolaylıkları ikinci üniversite okumalarına temel gerekçe olarak ifade etmişlerdir. Katılımcıların görüşlerine göre, açık öğretimin devam zorunluluğunun olmaması, diğer avantajlarıyla kıyaslandığında en önemli kolaylık olarak öne çıkmaktadır. Devam zorunluluğunun olmamasının yanında, zengin ders içerikleri ve bu ders içeriklerine her ortamda rahatlıkla ulaşabilme imkânının bulunması, istedikleri yerden sadece sınavlara çalışarak dersleri geçmenin mümkün olması bakımından da açık öğretimin avantajları sıralanmıştır.

Yurdakul'a (2005) göre, uzaktan eğitim, vakit ve yer esnekliği tanıması, iletişim sürecinin kişilere has olması, yaş ve öğrenim kademesi şartlarının olmaması, öğrenenlerin istedikleri yerlerde katılabilmesi, öğretici ve öğrenenler açısından mekân sınırının olmaması ve öğrenme öğretme faaliyetlerinin teknolojik ürünlerle

gerçekleşmesi gibi üstünlükleriyle öne çıkmaktadır. Görüşmenin çıktıları da Yurdakul'u (2005) destekler mahiyettedir.

Bazı katılımcılar tarafından açık öğretim sisteminin sağladığı kolaylıklar irdelenirken hem olumlu hem de olumsuz yanları ifade edilmiştir. Bu katılımcılara göre, sınıf ortamı ve devam zorunluluğunun bulunmaması açısından avantajlı olsa da sosyalleşmeden mahrum kalınması ve yüz yüze eğitimin sağladığı imkânların ortadan kalkması, açık öğretimin örgün eğitime oranla zayıf kalan yönleridir. Ancak bu katılımcılar da yapmış oldukları kıyasa rağmen, çalışanlar açısından ikinci üniversiteyi açıktan okumanın en kolay tercih olduğu noktasında diğer katılımcılarla birleşmektedirler.

Katılımcıların yukarıda paylaşılan görüşleri, uzaktan eğitim veya açık öğretim programlarında bilişim araçlarının sahip oldukları rol ile öğretmenlerin rolünün karşılaştırıldığı Dinçer'in (2006) çalışmasının bulguları ile örtüşmektedir. Dinçer'e (2006) göre bilişim araçları, eğitim sürecinde öğretmenlerin yerini tutamaz, ancak bu süreçte destekleyici, anlamayı kolaylaştırıcı bir role sahiptir. Bu çalışmaya göre uzaktan eğitim ve açık öğretim programları dâhil olmak üzere, bilişim araçlarının merkeze alındığı modellerde yaşanan en önemli sorun, öğretmen ile öğrenci arasında bağ kurulamamasıdır ki, öğrenciler için pek sevimli gelmeyen bazı derslerin öğretmen etkileşimi sayesinde öğrenci lehine algı ve yaklaşım değişikliğine uğradığı bilinmektedir.

Açık öğretimin avantajlarıyla beraber, okul yöneticileri ve öğretmenlerin mesailerinin de bu sistemde okumaya elverişli olduğunu belirten katılımcılar da olmuştur. Bu katılımcıların, öğretmenler dışında kalan diğer çalışanların açık öğretimden bu kadar kolay yararlanabileceklerine ihtimal vermedikleri anlaşılmaktadır.

Meslek değiştirme ile ilgili olarak, Açık Öğretim Fakülteleri'nin uzaktan eğitim olanaklarıyla kamu görevlileri açısından önemli fırsatlar sunduğu görülmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı, açık öğretim imkânı dışında ikinci bir üniversite okumalarının çok zor olacağını dile getirmişlerdir. Kendilerinde, ikinci üniversite fikrinin açık öğretim uygulamalarını duyduktan sonra oluştuğunu da kimi katılımcılar belirtmişlerdir. Gerçekten de zihinsel uğraşının en yoğun olduğu ve

okulda başlayan ama okul sınırları dışına taşan uygulamaları nedeniyle öğretmenlerin, uzaktan eğitim alternatifi dışında ikinci üniversite okumalarının zorluğu yadsınamaz. Okul yöneticileri dışındaki meslek mensuplarının belirli bir kısmının, gündüz mesaisinin yarısını okullarında geçirdiği düşünülürse bu avantajdan yararlanmanın vermiş olduğu bir rahatlığın da olduğu muhakkaktır. MY5 bu kolaylığı, *"Öğretmenlik mesleğinin avantajları biri, çoğunlukla öğretmenler için günün belli bir kısmının müsait olması. Hafta sonları çalışmak için yeterli vakit bulunması.*" diyerek açıkça dile getirmiştir. Günümüzde her geçen gün bölüm çeşitliliği, sunulan teknolojik kolaylıklar, web üzerinden yayınlanan ve bir kısmı canlı yayınlanan ders içeriği gibi zenginleştirilmiş alternatifler, sebebi ne olursa olsun eğitim camiasını açık öğretim programlarına yönlendirmektedir. Akdemir'e (2011) göre de bilgisayar ve web araçlarının değişik biçimlerde sunduğu veri aktarma ve iletişim imkânı, yükseköğretimde web üzerinden eğitimin popülaritesini arttırmıştır. Ayrıca bu tema ile alakalı Özbek (2014) ve Fırat'ın (2016) yaptıkları çalışmaların sonuçlarıyla da bu çalışmanın sonuçlarının örtüştüğü görülmektedir.

Okul yöneticileri ve öğretmenlerin yeni bir meslek, yeni bir alan ya da ilgi duydukları alanda ikinci üniversite okuyabilmeleri, sınavsız uzaktan eğitim yöntemi sayesinde oldukça kolaylaşmıştır. Katılımcılar da uzaktan eğitim ve açık öğretim sisteminin kendileri için önemli kolaylıklar sağladığını defaatle vurgulamışlardır. Özellikle 2019 yılının aralık ayından beri tüm dünyada etkisini gösteren Koronavirüs (Covid-19) salgını, uzaktan eğitim uygulamalarına yeni bir boyut kazandırmıştır. Türkiye'de ilk vakanın tespit edildiği 11 Mart 2020 tarihinden (Sağlık Bakanlığı Bilimsel Danışma Kurulu, 2020) hemen sonra, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullar uzaktan eğitim yoluyla öğrencilere eğitim vermek üzere tedbiren kapatılmıştır. Bu tarih itibariyle ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğrenim okulları, ayrıca özel eğitim kurumlarının tamamı uzaktan eğitim yoluyla hizmet vermeye başlamışlardır.

Millî Eğitim Bakanlığının uzaktan eğitim platformu olan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden her sınıf düzeyinde ders videoları ve ders içerikleri yayınlanırken yıllar önce TRT ekranlarında görmeye alışılan açık öğretim derslerinin yerini, 23 Mart 2020 tarihinden itibaren EBA TV almıştır. Bu yolla Türkiye'de, örgün eğitim ortamında uzak kalan öğrencilerin eğitim ihtiyaçları ilkokul, ortaokul ve lise

düzeyinde karşılanmaya çalışılmıştır. Bu sürecin doğal bir sonucu olarak da neredeyse tüm eğitim çalışanları uzaktan eğitimle bir şekilde irtibatlandırılmışlardır.

4.1.6. Çalışma Arkadaşları ve Sosyal Çevrenin Etkisi

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna cevap verirken, çalışmaya katılım gösterenlerin önemli bir kısmı, ikinci üniversite okumalarına, çalışma arkadaşlarının veya sosyal çevrelerindeki arkadaşlarının yönlendirmesini sebep olarak göstermişlerdir. On katılımcı, arkadaşlarının etkisi/teşvikiyle ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini belirtmişlerdir. Bu katılımcıların bir kısmı, tamamen arkadaşlarının etkisiyle karar verdiklerini söylerken, diğer kısmı ilk başta arkadaş yönlendirmesiyle karar vermiş olsalar da aslında ikinci üniversite okumalarının altında yatan sebeplerin farklı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu alt temaya ilişkin katılımcı görüşleri şu şekildedir:

Konuyla alakalı olarak M1, fikirlerini *"2012 yılında. O tarih, hatırladığım kadarıyla çevredeki arkadaşlarımın birçoğu ikinci üniversite okumaya başlamışlardı. Ben ikinci üniversite okuma ile ilgili bir araştırma yaptım. Arkadaşlarla görüştüm. İkinci üniversite okumanın faydalı olduğu, gerekli olduğu kanaatine vardım…"* şeklinde beyan etmiştir.

Ö1 ve Ö7, kararının arkadaş teşvikiyle olduğunu şu sözlerle ifade etmişlerdir:

"2016'da bir arkadaşın tavsiyesiyle öyle başladık, öyle karar verdik (Ö1)."

"2012 yılında okulda bir öğretmen arkadaşın tavsiyesi üzerine karar verdim (Ö7)."

M2 de M1'e çok yakın ifadelerle ikinci üniversite okumaya karar verdiğini belirtmiştir.

"2010 yılında fikir oluşmaya başladı. Daha sonra, o zaman yakın çevremde de bu bölümü tercih eden arkadaşların yoğunluğunu görünce bir ilgi ve merak oluştu. Daha sonra biraz araştırdım da... Toplumu birebirde daha yakinen tanımamız gerektiği fikri oluşmaya başladı… (M2)."

Bu alt tema ile ilgili diğer katılımcılardan Ö2, bir arkadaşının katıldığı bazı projelere eşlik ettiğini ve orda yaşamış olduğu atmosferin kendisini ikinci üniversite okumaya yönlendirdiğini belirtmiştir. Ö2'ün konuya ilişkin düşünceleri şu şekildedir:

"İkinci üniversite okumaya ilk lisans eğitiminin üçüncü yılının ortalarında karar verdim. Nasıl karar verdim? Bir oda arkadaşım zihin engeller öğretmenliği okuyordu. Onunla beraber katıldığım bazı projelerde engelli öğrencilerle birlikte olmak beni mutlu etti. Onunla beraber arkadaşım bana önerdiği kitapları vardı, onları okudum. Çok basit, her yerde gördüğümüz duyduğumuz filmlerden önerilerde bulundu. Onlarla beraber ilgim bu şekilde arttı (Ö2)."

İkinci üniversiteden habersizken arkadaşının yönlendirmesiyle karar verdiğini söyleyen Ö8, şunları söylemiştir: *"...İkinci üniversiteye okumaya ne zaman karar verdim? Bir gün samimi olduğum bir arkadaşla birlikte evde otururken, ben böyle bir şeyden haberim yoktu. Fakat arkadaş bana anlattı. İkinci üniversiteyi sınavsız okumamızın mümkün olduğunu bana söyleyince ben de ilgi gösterdim… (Ö8)."*

Öğretmenler odasında bir öğretmen arkadaşlarının hararetli bir şekilde ikinci üniversiteyi anlatması üzerine, birden fazla arkadaşla beraber okumaya karar verdiklerini söyleyen Ö10, *"2015 yılının sonlarına doğru, öğretmenler odasında bir öğretmen arkadaşımızın ikinci üniversiteye okumaya hazırlandığını gördükten sonra, bir de onun hararetli bir şekilde anlattığını gördükten sonra, biz de birkaç arkadaş 2015 yılında başvurduk ve o arkadaşımızın teşviki ile devam ettik… (Ö10)."* demiştir.

"İkinci üniversiteyi beş sene önce, (Bu görüşme 2019 yılında gerçekleştirilmiştir.) *İstanbul'da arkadaşlarla otururken karar verdik. Açık Öğretim Fakültesi'ne girelim ikinci üniversite sınavsız alıyor. İşte sonra, üç arkadaş herkes kendine göre bir bölüm seçtik, öyle karar verdik (Ö11)."*

Ö13, ikinci üniversite okumasına okul ortamındaki arkadaşlarının vesile olduğunu ancak asıl gerekçenin farklı olduğunu belirtmiştir: *"İkinci üniversiteye 2 - 3 yıl önce buradaki okul ortamındaki arkadaşların ikinci üniversiteyi düşünmelerinden kaynaklı bir şekilde başladım. Ancak bunun altında yatan asıl neden farklıdır…"* Ö13'un ikinci üniversite okumasının altında yatan asıl neden

olarak ifade ettiği husus, bu çalışmanın "Mesleki itibar, mesleğin çeşitli zorlukları" başlığı altında verilmiştir.

Ö18, konuyla ilgili fikirlerini şöyle dile getirmiştir: *"...Daha sonra işte 2016 yılında daha önceden de arkadaşlarım vardı, yine matematik mezunu ve ikinci üniversite okumuş, alanını değiştirmiş olanlar. Kafamın bir yerinde vardı her zaman. Bu bölümü de okurken onun için okumaya başladım...(Ö18)."*

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna, bazı katılımcılar ikinci üniversite okumaya arkadaşlarının yönlendirmesi veya sosyal çevrenin etkisi karar verdiklerini belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar (Ö10, Ö13), öğretmenler odasında geçen bir sohbet üzerine ilgilerinin oluştuğunu ifade ederlerken, bazı katılımcılar (Ö2, Ö8, Ö11) da ev ortamında veya sosyal ortamlarda konunun açıldığını ve bunun üzerine karar verdiklerini vurgulamışlardır.

Ö13, diğer katılımcılar gibi arkadaş yönlendirmesi ile ikinci üniversite okumaya karar vermiş olsa da aslında bu kararın altında yatan nedenin farklı olduğunu vurgulamıştır. Ö13, bu nedenin öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaşması olduğunu belirtmiştir.

Arkadaşlarla birlikte iken, sohbet ortamlarında bir arkadaşlarının konuyu açması üzerine kendilerinde bir merak uyandığını, bunun üzerine grup halinde ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini söyleyen Ö10 ve Ö11'nın da görüşleri dikkate değerdir. Özellikle Ö11, bu sohbet sonrasında her arkadaşın kendisine uygun bir bölüm seçerek okumaya başladıklarını belirtmiştir.

Bu araştırmanın bulgularına göre, katılımcıların üçte biri, ikinci üniversite okumaya karar vermelerinde; ailelerinden, okul ortamındaki arkadaşlarından veya sosyal çevrelerinden etkilenmenin söz konusu olduğunu vurgulamışlardır. Bazı katılımcılar, öğretmenler odasında ikinci üniversite bahsinin açılması üzerine, birkaç arkadaş beraber okumaya karar verdiklerini belirtmişlerdir. Yukarıda paylaşılan katılımcı görüşlerinden hareketle, ikinci üniversite okumaya karar vermiş bireylerin, sosyal çevrelerinde nasıl bir kar topu etkisi yapabildiği hakkında çıkarımlarda bulunulabilir. Bu durum bazı örnekler için teşvik, bazı örnekler içinse özenti şeklinde kendini gösterebilmektedir. Çevrenin teşviki ile ikinci üniversite okumakla çevreye

özenerek ikinci üniversite okumak arasında eğitim sürecinin seyri açısından ayrı bir araştırma yapılabilir.

Murat, Ünişen ve Kanadlı'nın (2010) araştırmasına göre, Eğitim Fakülteleri'nde okuyan öğretmen adayları, çevrenin, özel eğitim kurumunun yönlendirmesi ve ebeveyn telkiniyle tercih etmişlerdir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçerken vurguladıkları hususlar ile okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite okumalarına karar vermelerine yardımcı olan süreçlerdeki benzerlik dikkate değerdir. Buna göre, hem ilk üniversite tercih sürecinde, hem de ikinci üniversite karar verme sürecinde bireylerin tercihlerine karar vermelerinde çevrenin etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Bu bölümdeki katılımcı görüşleri esas alınarak, bu şekilde arkadaş teşviki ya da sosyal çevrenin etkisi ile ikinci üniversite okumaya karar veren okul yöneticisi veya öğretmenlerin, yazıldıkları bölümü bitirip bitirmedikleri ayrıca bir araştırmaya konu edilebilir. Bu sayede teşvik ile başlayan bir bölüm kaydının neticelendirilip neticelendirilmediği üzerine yordamalar yapılabilecektir. Bu araştırmaya dâhil olan bu başlık altındaki tüm katılımcılar, yazıldıkları ikinci üniversite programından mezun olmuşlardır.

4.1.7. Diğer Katılımcı Görüşleri

Yukarıda sıralanan alt temalardan farklı olarak katılımcılar arasından 14 kişi, diğer tüm katılımcılardan farklı olarak, ikinci üniversite okumasına sebep olan şeyin, çocuklarına ilerisi için örneklik teşkil etmek olduğunu ifade etmiştir.

"2018 yılında, okumanın yaşı olmadığını çocuklarıma göstermek, örnek olmak için okumaya karar verdim (Ö14)."

Ö14 ise diğer tüm katılımcılardan farklı olarak çocuklarına örnek olmak, her yaşta okumanın mümkün olduğunu gösterebilmek için ikinci üniversite okumaya karar verdiğini söylemiştir.

Birinci alt probleme ilişkin katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde;

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna katılımcılar, bazı noktalarda birbirine benzer, bazı noktalarda ayrılan cevaplar vermişlerdir. Bu görüşme sorusunda, "…nasıl karar verdiniz?" sorusu, esasında katılımcının karar verme sürecini etkileyen etmenleri bulmaya yöneliktir. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin en çok ortaklaşan cevapları;

a) Üniversite sınavlarından sonra yapılan öğretmenlik mesleği tercihinin çok bilinçli yapılmadığı,
b) Üniversite sınavları öncesi etkili bir mesleki yönlendirme yapılmaması,
c) Mevcut durumda meslek itibarının zedelenmesi,
d) Çalışma arkadaşlarının teşviki,
e) Sosyal çevrede ikinci üniversite okuyan arkadaşlardan etkilenme ve yeni tercih ettikleri bölüme duydukları ilgi,

konularında olmuştur. Bunlarla birlikte, meslek değiştirmek, üniversiteyi okuduğu bölümde atanabilme durumu, Devlet memurluğunun taşıdığı riskler, çocuklarına örneklik teşkil etme, açık öğretim programlarının sağladığı avantajlar da katılımcı okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite tercihlerinde etkili olan diğer bazı sebepler arasında sayılmıştır. Verilen bu cevapların bir kısmı alt temalar şeklinde bölümlenerek katılımcı görüşleri bu temalar altında verilmiştir.

Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlar çerçevesinde, özellikle lise düzeyinde mesleki yönlendirme faaliyetlerinin işlevsel hale getirilmesi, öğrencilerin meslek seçimi sırasında okul, aile ve çevrelerince yönlendirmenin doğru yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Üniversite yerleştirme puanı, ancak öğretmenliğe yettiği için Eğitim Fakültesi'ni tercih edenlerin, istediği bölüme giremediğinden dolayı öğretmenliği seçenlerin, ekonomik geçim derdi nedeniyle atanabilme ihtimalinin diğer mesleklere oranla fazla olmasından ötürü öğretmenliği tercih edenlerin istedikleri bölümleri okuyabilmek için ikinci üniversitelere yönelmeleri anlaşılabilir bir durumdur. Ancak ikinci üniversite sonrası, alan veya meslek

bakımından durumunda değişiklik yapan okul yöneticileri ve öğretmenlerin dört-beş yıl üniversite öğrenimi gördükleri alanlarda durmamaları, insan kaynağının yerinde kullanılıp kullanılmadığını tartışmaya açacaktır. Bu nedenle, öncelikle Millî Eğitim Bakanlığı ile Yüksek Öğretim Kurumu'nun yetkili organlarınca, sistemin ihtiyaç duyduğu kadar öğretmen adayının Eğitim Fakülteleri'ne alınması, önemli bir önlem olarak görülmektedir. Bu husus, Eğitim Fakülteleri'nin sıralamasını da olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca, öğretmenlik görevine başlayanların mesleklerini icra ederken; memnuniyet düzeylerini arttıracak önlemlerin alınarak akademik ve pedagojik yönden kendilerini geliştirmelerine destek olmak, öğretmenlerin sistem içinde kalmalarını sağlamak MEB tarafından alınması gereken önlemlerdendir.

4.2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?" sorusuna dair elde edilen bulgular içeriklerine göre tema ve alt temalara ayrılmıştır. Görüşme esnasında, soru iki kısma ayrılarak kendi alanlarında bir bölüm tercihi yapan katılımcılar varsa bu katılımcıların bölüm tercih sebepleri, kendi alanları dışında herhangi başka bir bölüm tercihi yapmışlarsa da alan dışına yönelmelerinin nedeni öğrenilmeye çalışılmıştır. İkinci alt probleme dair bulgu ve yorumlar Tablo 3'te gösterilerek ilgili başlıklar altında paylaşılmıştır.

Tablo 3: İkinci Alt Probleme İlişkin Tablo

SIRA NO	TEMALAR / KATILIMCI CEVAPLARI	f
1	Alan/meslek değiştirip, yeni alanda ilerlemek (M1, M2, M3, MY3, MY4, MY5, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö14, Ö15, Ö18)	17
2	Yaparken daha mutlu olacağı veya daha rahat bir mesaiye sahip olabileceği alanı/mesleği seçmek (MY2, MY5, Ö4, Ö15, Ö16, A2 ve A3)	7
3	Mesleğinde derinleşmek ve kişisel gelişimi arttırmak (M2, MY1, Ö1 ve Ö2)	4
4	Yaşanmışlıklar ve aile/arkadaş etkisi (Ö10, Ö12,Ö13, Ö17 ve Ö19)	5

4.2.1. Alan/Meslek Değiştirip, Yeni Alanda İlerlemek

Araştırmanın ikinci alt problemi olan, "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?" sorusuna; alan veya meslek değiştirmek, tercih edilen yeni alanda ilerlemek cevaplarını veren katılımcıların görüşleri bu başlık altında paylaşılmıştır. Katılımcılardan on yedisinin görüşme notlarından, kendi alanları dışında, farklı farklı bölüm, alan ve meslek tercihlerini değişik sebeplerle tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu katılımcıların ikinci üniversiteyi okumak için hangi bölümü, hangi sebeplerle tercih ettiklerine bakıldığında genelde, mevcut branşlarını/alanlarını değiştirmek istedikleri veya öğretmenlik mesleği yerine yeni bazı meslekler planladıkları görülmüştür. Bu başlık altında toplanan katılımcı görüşleri şu şekildedir:

Hem arkadaşlarının teşviki hem de o bölümde ilerleyebilmek için Sosyoloji bölümünü seçtiğini söyleyen M1, bu alanla beraber Tarih'e de ilgi duyduğunu ve şimdi de bu bölümü okuduğunu belirtmiştir:

"...Sosyoloji bölümü öncelikli tercihim oldu. Şu an tarih bölümünü de okuyorum. Bu alan da hem kişisel olarak ilgi alanıma giriyor, Sosyoloji ve Tarih. O anlamda zaten kişisel okumalarım var. Bazı makale yazmışlıklarım var. Toplumu gözlemleme, toplumun içerisinde olmak gibi gayretlerim var. Bu alanda sosyoloji ve tarih bölümü bana katkı sağlıyor diye iki bölümü, hem birbirini destekleyen bölümler. Hem, Sosyoloji okuyan birinin Tarih bilmesi önemli. Tarih okuyan birinin Sosyoloji bilmesi önemli. Bağlantılı bölümler olduğu için bu ikisini tercih ettim (M1)."

Şu an Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde okul yöneticiliği yaptığını belirten M2, Bakanlığın sınavlı atama ile beraber yöneticilik için şart koştuğu mülakat uygulamasının liyakat ilkesiyle uyuşmadığını belirtmiştir: *"Sosyoloji bölümünü ikinci üniversite olarak okumaya 2010 yılında başladım. Sosyoloji bölümünü bitirdikten sonra Aile Sosyal Politikalar Bakanlığında veya Adalet Bakanlığında da bu bölüm mezunlarının iş bulabileceği, iş alanlarının olduğunu gördüm. Bu da beni hedefime yönlendiren etkenler arasına girmiş oldu. Bu da benim amaçlarım arasında, bundan dolayı Sosyoloji okumaya karar verdim. Alan değişikliği yollarını*

birkaç defa düşündüm. Fakat alan değişikliğinin Türkiye'de veya ilimizde öyle çok kolay bir şekilde gerçekleşmeyeceğini de görmüş, denemiş oldum (M2)."

Ö3, tercih ettiği mesleğin kendisine yakın ve geleceği olan bir meslek olduğunu vurgulamıştır: *"İş Sağlığı ve Güvenliği bölümünü tercih ettim. Bu bölüm son zamanlarda devletimizin de çokça önem verdiği ve bu alanda kanunlar çıkarması, özel sektörde bu alanda yaptırımlar uygulamaya başlaması ile bu alanda çalışma olanaklarının artacağını öngörmemden dolayı seçtim. Ayrıca ekonomik nedenlerle ek iş yapabilirim diye düşündüm (Ö3)."*

Okumak için seçtiği bölüme gerekçe olarak, memurlara siyaset yapma imkânı verilmemesinden kaynaklı, siyasetle uğraşma isteği şeklinde tarif eden MY3, sözlerini şöyle sürdürmüştür: *"...Adalet okumaya karar verdim. Galiba biraz siyasete girme isteği, yönetici olma isteği bunda etkili oldu. Memurlara getirilen siyaset yasağı kapsamında da bu değerlendirilebilir. Yani memur öğretmenler, aslında mesleklerini yaparken bu imkân tanınırsa, belki de bu arayışa girmeyebilirdik. Farklı şeyler yapmak istiyor insan, hep sıradan aynı şeyleri yapmaktan bıkıyoruz (MY3)."*

"Farklı bir alanda okumak istedim. Artık farklı istediğim bir meslek olsun. Dikey Geçiş Sınavı'na (DGS) girerek Hukuk Fakültesine girmek istiyorum (Ö5)."

Ö6, kendi alanında ikinci üniversite okumayı düşünmediğini, bazı sebeplerden dolayı kendini savunabilmeyi öğrenmek istediğini belirterek tercihini buna göre yaptığını vurgulamıştır. *"Kendi alanımda bir bölüm okumayı hiç düşünmedim. Çünkü ben farklı bir alan istiyordum. Bölümüm sayısal, benim için en yüksek hedeflerden biri tıp okumaktı, ama olmadı. İnsanların bir nebze de olsa yani başına gelen bir olayda kendini savunması gerektiğini düşündüğümden Adalet'i seçtim. En azından nasıl savunmamız gerektiğini öğrenmek için ve biraz daha da kendini güçlü hissetmek adına tercih ettim. Yani etrafımda Adalet okuyan çok insan vardı. Benim mezun olduktan sonraki asıl hedefim avukat olmak da değil aslında (Ö6)."*

"Adalet bölümünü tercih ettim. Meslek lisesi mezunu olduğum için, hukuk eğitimi almayı çok istediğim için, Adalet bölümünü tercih ettim. Dikey geçiş sınavına girerek Hukuk Fakültesi'ne geçiş yapmak için (Ö7)."

Ö8, okuduğu Uluslararası İlişkiler bölümünün, Valilik bünyesinde açılan ofislerde çalışma imkânı verebileceğinden dolayı alanı dışında bir alana yöneldiğini belirtmiştir. *"Lisede göreve başladığım dönemde, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme süreci daha hızlı idi ve Avrupa Birliği sürecine girerken de her Valilik bünyesinde Avrupa Birliği birimi vardı. Genelde burada Uluslarası İlişkiler ve hukukçular atanıyordu. Ben de işte bu bölümü okuduktan sonra, belki geçiş yapabilirim diye tercih ettim. Kendi branşımı da sevdiğimden dolayı öğretmenliğe devam ettim (Ö8)."*

Toplumun sıkıntılarına hukuk alanında çare bulabilmek amacıyla meslek değiştirmeyi düşündüğü için okuduğunu ifade eden Ö9, sözlerine şöyle devam etmiştir:

"...Belki oradan işte hukuka geçebilirim şeyiyle Adalet'i okudum. Şu an Adalet'i bitirmiş bulunmaktayım. Ha, onunla belki dikey geçiş veya yatay geçişte bir Hukuk Fakültesi'ne geçip bir hukukçu olarak devam edebilirim diye, bu amaçla okudum. Hukuk seçmemin sebebi, biraz toplumsal sebeplere de bağlanabilir. Toplum içerisinde yaşadığımız birtakım sıkıntılar, hani ben bu sıkıntılara ne kadar çözüm olabilirimin kaygısı sebebiyle yönelmiş olabilirim. Ki bu bilinçle biraz yöneldim. Özellikle bir hukukçu olarak bu alanda daha aktif olabilirim (Ö9)."

Sosyoloji'yi ders içeriği sebebiyle tercih ettiğini ve liselerde bu dersi vermek istediği için okuduğunu vurgulayan Ö11, belki sonradan farklı bir branşa geçip orada yönetici olmak isteyebileceğini söylemiştir. *"Sosyoloji bölümüne karar verdim. Aslında ben özel eğitim bölümünü kazanmadan önce de Sosyoloji okumak istiyordum. Öğretmenlik görevimi yaparken başladım, sınav sonuçları açıklandı ve bitirdim. Okurken tabi toplum bilimi, iletişim, iletişim kuralları bunlar önemli şeyler. Gelişim nasıl olur, bunları anlıyorsun. Açık öğretim olduğu için çok marjinal bir faydası yok. Soruları yapıp geçiyorsun. Sonra unutuyorsun ama genel olarak bir bilgi kazandırıyor. İşi daha layıkıyla yapabilmek için daha iyi anlayabilmek için, faydası olacağını düşündüğüm için tercih ettim. Belki orada yöneticiliği de düşünebilirim (Ö11)."*

MY4, kendisi için daha heyecanlı ve ekonomik olarak daha rahat edeceğine inandığı avukatlık mesleğine geçebilmek için Adalet bölümünü seçtiğini ifade

etmiştir. *"Adalet bölümünü tercih ettim. Hukuk Fakültesi'ne girecek puanı alamayınca bu fakülteye en yakın bölüm olan Adalet bölümünü okumaya karar verdim. Adalet bölümünü seçmemdeki en büyük etken, DGS sınavı ile Hukuk Fakültesi'ne geçmek isteyişimdir. Çünkü hep avukat olmak istemişimdir. Avukatlık mesleğinin hem heyecanlı hem de daha ekonomi düzeyi yüksek olduğunu düşünüyorum. Adalet bölümü de benim için bir basamak anlayacağını (MY4)."*

Ö14, seçtiği alanla ilgili olarak *"Adalet okumayı tercih ettim. Bu alana ilgi duyduğum için, hayatın her alanında yaygın olarak adalet duygusunu yaşatmak için tercih yaptım. Bu bölümü bitirdikten sonra hukuku tamamlayıp avukatlık yapmak isterim (Ö14)."* demiştir.

Okuyamadığı için içinde bir ukde olarak kalan Felsefe bölümünde çalışmak için seçtiğini belirten Ö15, sözlerini şöyle sürdürmüştür:

"Ben, başta benim merakım dışında bir mesleği tercih ettim. Felsefe okumak benim içimde kalmış bir ukde. Felsefe hakikati arama serüvenidir. Ben lise yıllarında kütüphanemdeki felsefe kitaplarını okuyordum. Nihat Keklik, Jean Paul Sartre gibi yazarları okuyordum. Türkiye'de felsefecilerden yeteri kadar istifade edilmiyor. Hâlbuki felsefecilerin elastiki düşünme kabiliyeti vardır. Maalesef bir şekilde felsefecilerin Türkiye'deki vahim durumlarından dolayı çalışma alanları zaten kıt, zaten dar. Ancak benim bu mesleğe geçmem artık pek olası görünmüyor (Ö15)."

Öğretmenlik mesleğinin, emeklilik yaşına kadar devam ettirilecek bir meslek olmadığını belirten Ö18, bu nedenle emekli oluncaya kadar öğretmenlik mesleğinde kalmak istemediği için yeni bir meslek edinmeyi istediğini söyleyerek sözlerine şöyle devam etmiştir:

"Adalet'i seçtim. Hep böyle lisede okurken falan vardı kafamın bir köşesinde. Yani herkesin hayali tıptır. Ben de o zaman ama tıp hayalim falan yoktu. Halen de tıbbı bedava verseler yine okumam. Hatta matematiği de okumam. Ama şu an bana verseler bir iç mimarlık veya mimarlık yaparım ya da güzel sanatlarla ilgili bir bölüm okurum. Şeyi de seviyorum, siyaseti seviyorum aslında. Onu da diyebilirim. Yani böyle çok faal olmak değil de o tür dünyevi olayla da ilgilenmeyi seviyorum. Hani bilgi açısından, sevdiğim için. Yoksa böyle okuyup bitirirsem bile yapmam belki

onu bilmiyorum yani. Şartlarım elverirse Matematik mesleğini emekli oluncaya kadar sürdürmeyi düşünmüyorum (Ö18)."

Sosyoloji alanını seçtiğini ve bu alanda yüksek lisans yapmayı umduğunu söyleyen M3, şunları söylemiştir: *"Sosyoloji bölümünü okudum. Aslında orada yüksek lisans da yapmak istiyordum. Bu bölümle ilgili özellikle Harran Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrencisi almadıklarını, daha sonra yine aynı üniversitede eğitim bilimlerinde yüksek lisans açıldı. Kendi bölümüm olan Sınıf Öğretmenliği'nde Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında yüksek lisans yapıyorum. Şöyle de bir durum var aslında. Sonradan okuduğum bölüm olan Sosyoloji ile ilgili yüksek lisans yapmak isterdim. İmkânsızlıklardan dolayı tercih yapmadım. Aslında alan değişikliği planımız da vardı… (M3)."*

İkinci üniversite sürecinin normal süresinden uzun sürdüğünü ancak seçtiği alanı sevdiğini, bu alanda öğrencilerine faydalı olmak istediğini belirten Ö19 şunları söylemiştir:

"Çalıştığım meslek lisesinde, bölümümüzde öğrenci azalınca norm sorunu oldu. İkinci üniversite hakkımı, dört yıl önce kullanmaya karar verdim. Eğitim alanında çalışmayı seviyorum. Yine eğitim dalını tercih ettim. İlahiyata yönelmeyi düşündüm ancak, Arapça öğrenmenin ekstradan bir zaman gerektireceği düşüncesiyle, kayıt yaptırmadım. Sosyoloji Bölümüne kayıt yaptırdım. Çocuklarımın eğitimi, iş hayatım, okulu bitirmede çok geciktim. Ama Sosyoloji bölümünü sevdim. İnsan bilimi. Hayatı sorgulayan, yorumlayan, bir bilim. Düşünce dünyama çok etkisi oldu. Eğitim dünyasında; kişilikli, öz güvenli güzel insanların dünyasının, inşasında farklı bir kulvarda çalışmaya devam etmek istiyorum (Ö19)."

MY5, Ö6 ve Ö9 ile benzer gerekçelerle, hukuk alanına geçebilmek için Adalet bölümünü seçtiğini belirtmiştir. Sosyal yaşamdaki konumu, ekonomik refahı gibi sebeplerle bu alana yöneldiğini ifade eden MY5, sözlerine şöyle devam etmiştir:

"2009 yılında 'Kamu Yönetimi' bölümünü tercih ettim. Bir yıl okudum, ondan sonra bıraktım. Sonra 'Adalet' bölümünü tercih ettim. Edebiyat, tarih, felsefe gibi bölümlerde vardı aslında. Adalet'i tercih etmemin sebebi, var olan sosyal hayatta imkânları daha fazla, sizi daha çok güvenceye alabilecek, sırtınızda taşıdığınız bir güç, elinizdeki bir güç, bir imkân sağladığından dolayı meslek olarak

cazip geldi. Bir ikincisi sosyal yaşamın insanlar üzerindeki etkileri, olumsuz yönleri işte cezai uygulamalar, adalet, hak, hukuk açısından bir bakış açısı ve belki bu yönde insanlara bir yardımım dokunur amacıyla dediğim gibi bu da ikinci bir sebep olarak cazip geldi… (MY5)."

Araştırmanın ikinci alt problemi olan, "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?" sorusuna, katılımcıların yarısından fazlası (on yedi katılımcı), alan veya meslek değiştirmek, tercih edilen yeni alanda ilerlemek biçiminde yanıt vermişlerdir. Katılımcıların, bu amaçlarına yönelmelerinde farklı motivasyonların etkili olduğu görülmüştür. Bu bölümde görüşleri paylaşılan katılımcıların tamamı, alanları/meslekleri dışındaki bölümleri tercih etmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı, ikinci üniversite tercihlerine birbirine yakın gerekçeler sıralarken, geri kalan katılımcıların ifadelerinden değişik sebeplerle alan/meslek tercihi yaptıkları anlaşılmaktadır.

Katılımcılardan M1, Ö11 ve M3 yeni bir alan seçmek ve bu alanda ilerlemek maksadıyla bölüm tercihinde bulunduklarını vurgulamışlardır. Ö6, Ö9 ve MY5 avukatlık mesleğinin toplum nezdindeki statüsü, kendini savunmak, Hukuk alanında topluma faydalı olabilmek ve ekonomik refaha kavuşmak gibi gerekçelerle bölüm seçtiklerini, mümkün olursa yeni mesleklerini icra etmek istediklerini belirtmişlerdir. Ö7, Ö14 ve Ö15 ise seçmiş oldukları bölüme duydukları ilgi sebebiyle tercihte bulunduklarını ifade etmişlerdir. M2 ile Ö8, seçtikleri alandan mezun olduktan sonra Bakanlık değiştirmek istediklerini, geçecekleri bu yeni Bakanlık bünyesinde çalışmak istediklerini söylemişlerdir. M2'nin hem okuduğu Sosyoloji bölümünde mezuniyet sonrası Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde alan değiştirerek Felsefe grubu öğretmenliğine geçebilmeyi, hem de Sosyolog olarak farklı Bakanlıklarda çalışmayı istediği görülmüştür. Ö8 de özellikle Valilik bünyesinde kurulan Avrupa Birliği ofislerinde çalışmak istediğini paylaşmıştır.

Ö3, diğer katılımcılardan farklı olarak, öğretmenliğin yanında kendisine ekonomik getiri sağlayabilecek, dolayısıyla bu manada daha rahat yaşamasına katkı sunacak bir alanı (İş güvenliği) seçtiğini ifade etmiştir. Yine MY3, kendisiyle aynı alanı seçen katılımcılardan bir konuda ayrılarak, kendisinin siyasete girme isteği

olduğunu ve bu nedenle Hukuk alanına geçebilmek için Adalet okumaya karar verdiği belirtmiştir. Adalet okumayı seçen bir başka katılımcı (MY4), avukatlık mesleğinin hem daha heyecanlı hem de daha fazla gelir elde etme imkânına sahip olduğunu söyleyerek bu gerekçelerle tercihte bulunduğunu vurgulamıştır. Ö18 ise kendi branşını sevdiğini ancak emekli oluncaya kadar bu mesleğin yapılmasının doğru olmadığını savunarak meslek değiştirmek için tercih yaptığını söylemiştir.

Katılımcıların ikinci üniversite okumaya nasıl karar verdiklerini öğrenmeye yönelik birinci alt probleme ilişkin soruya verdikleri cevaplar ile bu bölümde verdikleri cevaplar genellikle uyumluluk göstermektedir. İlk görüşme sorusuna verilen cevaplar arasında bulunan; meslek seçimi sürecinde sıkıntı yaşayanlar, mesleki itibarın zedelendiğini düşünenler ile ikinci üniversite okumak için ilgi duydukları alanlara yönelenlerin genelinin bu bölümde, alan/meslek değiştirip yeni alan/mesleklerinde ilerlemek cevabını verdikleri görülmektedir.

Katılımcıların yarısından fazlasının ikinci üniversite okuyacağı bölüm tercihine karar verirlerken alan veya meslek değiştirmek için tercih yaptıklarını belirtmeleri üzerinde durulması gereken bin durumdur. Kimi katılımcıların liseden sonra üniversite okumak için istedikleri alanlara çeşitli sebeplerle gidemediklerinden, diğer katılımcıların ise öğretmenlik görevine başladıktan sonra diğer bazı mesleklerle veya öğretmenlik mesleğinin farklı alanlarıyla kendi alanlarını mukayese ederek değişik alanlara yöneldikleri görülmektedir. Dolayısıyla ikinci üniversiteyi okuma nedenleri aynı zamanda ikinci üniversite bölüm tercihlerini de şekillendirmiştir. Bu hususu iki şekilde tespit etmek mümkündür:

1- Araştırmanın çeşitli yerlerinde sözü edilen meslek seçimi ve mesleki rehberliğin önemi bir kez daha görülmektedir. Hangi bölümü, niçin tercih etmesi gerektiğini bilen bir gencin, mesleğine başladıktan belli bir süre sonra alan/meslek değiştirmek için arayış içine girmeyeceği öngörülebilir. Bu nedenle meslek seçimi ve mesleki rehberlik faaliyetlerine gereken önemin verilmesi elzemdir.

2- İstediği bölüm seçtiği halde, mesleğini icra ederken alan/meslek değiştirmek isteyenlerin iş başında desteklenmeleri hayati öneme sahiptir.

Araştırmanın bulgularından yola çıkarak katılımcıların bir kısmının mesleki ve kişisel gelişimleri için ikinci üniversite okudukları, çoğu katılımcının ise

gerekçeleri farklı olsa da ikinci üniversite tercihlerini meslek veya alan değiştirmek için yaptıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlik mesleğinden veya branşından memnun olmayan okul yöneticileri ve öğretmenlerin bu memnuniyetsizliklerine sebep olan hususlar, öğretmenleri iş başında mutsuzluğa, iş doyumsuzluğuna sevk edebilmekte ve tükenmişlik sendromunun baş göstermesine neden olabilmektedir. Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman (2005), tükenmişlik duygusunun ruhsal gerilim, iş doyumu ve yaşam doyumu ile yakın irtibatlı olduğunu söylemişlerdir. Yine Çetin, Basım ve Aydoğan'ın (2011) yapmış oldukları başka bir çalışmaya göre de bireylerin çalıştıkları organizasyonla bütünleşme, örgütüyle amaç birlikteliği sağlama ve örgütüne katkı sunabilmek için istekli ve motive olma ile alakalı duygusal bağlılık derecesinin azalması, çalışanlardaki duygusal açıdan zorlanma ve tükenme hali olan duygusal tükenmeyi de arttırdığını göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında, katılımcıların verdikleri cevaplardan hareketle çoğunlukla duygularla ifadesini bulan bu kavramların birbirlerini tetiklediği söylenebilir. Bu atmosferin sonucu olarak da meslek veya alan değiştirme isteği hâkim duygu haline gelebilmektedir.

Değişik alan/meslekleri seçen katılımcıların, tercih sebepleri arasına ekonomik olarak rahatlamayı eklemeleri dikkate değerdir. Ancak bu husus, daha önce de ifade edildiği gibi katılımcılar tarafından asli problem olarak gündeme getirilmemiştir. Bu bulgu ile öğretmenlik mesleğinin ekonomik refah düzeyi hakkında yordamalarda bulunmak mümkün olsa da ayrıntılı bir şekilde ele alınmak üzere, konuyla alakalı başka bir araştırma, yapılabilir.

4.2.2. Yaparken Daha Mutlu Olacağı veya Daha Rahat Bir Mesaiye Sahip Olabileceği Alanı/Mesleği Seçmek

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?" sorusuna katılımcılardan yedisi, ikinci üniversite okumak için tercih ettikleri alanları;

- kendilerini daha rahat ifade edebileceklerine inandıkları, yaparken daha mutlu olacakları

- aileleriyle daha uzun zaman geçirebilecek, daha rahat çalışmalarını sağlayacak bir mesaiye sahip alana veya mesleğe yönelmek

gerekçesiyle seçtiklerini ifade etmişlerdir. Kendileri için daha uygun gördükleri alana yöneldiklerini belirten katılımcıların, mevcut durumda icra ettikleri öğretmenlik mesleği ile ilgili görüşleri birbirinden farklılık göstermektedir.

MY2, kendisine yakın hissettiği alanı, etnik kökenine de uygun olması sebebiyle tercih ettiğini ve bitirirse alan değiştirmeyi düşündüğünü ifade etmiştir. *"İlahiyatta daha çok kendimi ifade edebileceğimi düşünüyorum. Alan olarak, yapı olarak biz zaten Arap kökenliyiz. Bize daha yakın bir yapının, alt yapımız önceden var. Konular da bize yabancı olmadığı için, ilahiyatı kendime daha yakın bulduğum için ilahiyat okumaya karar verdim. Branş anlamında oraya geçmeyi düşünüyorum (MY2)."*

Okuduğu ikinci üniversite programından mezun olunca emekli olan A2, serbest çalışmasına olanak sağlayacak bir alan seçmek istediğini belirtmiştir:

"*Hukuk Fakültesini tercih ettim. Çünkü Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra serbest avukatlık yapmayı düşünüyordum. Alanım dışında bir bölümü tercih ettim. Çünkü Hukuk Fakültesi öteden beri düşündüğüm bir bölümdü. Ayrıca emeklilik sonrası serbest çalışmaya elverişli bir bölüm seçmek istiyordum. Her iki isteğimi birden gerçekleştirecek bir bölüm olarak hukuk bana daha uygun geldi. Bir de babam 48 yaşında emekli olunca bir boşluğa girdi. Ben de aynı şeyi yaşamamak için böyle bir karar aldım (A2)."*

Öğretmenlik mesleğinin toplum nezdinde değerini yitirmesinden kaynaklı farklı bir alana yönelerek avukat olan A3, yeni mesleğini seçme gerekçelerini şöyle sıralamıştır:

"Hukuk programını tercih ettim. Sosyal bilimler olması, dinamik olması, zamanla değişiklikler göstermesi. Yani toplumun her kesimi ile alakadar olması vb.(A3)."

Mevcut durumda sınıf öğretmenliği yaptığını söyleyen Ö15, bu tercihinin ekonomik kaygılar dolayısıyla olduğunu ve esasında Felsefe alanına eskiden beri ilgi

duyduğunu belirtmiştir. İkinci üniversiteyi hangi bölümde okumaya, nasıl karar verdiğini ise şu şekilde ifade etmiştir:

"...Aslında soruyu tersten sormanız lazım. 'Peki, sen bu kadar felsefeye merak duyuyordun, o zaman neden sınıf öğretmenliği seçtin?' demek lazım. Aslında normalde benim hayatta birinci olarak kabul ettiğim, okumam gerektiğini düşündüğüm, geç kaldığım bir bilim Felsefe. Bir de şu var, çevre sizi felsefeci olarak biliyor. Bu alanda faydalı olabileceğimi inandığım bir alana kaydığımda, o insanları tam tatmin edebilecek miydim? Ben yıllarca beni sınıf öğretmeni olarak tanıyan birinin karşısında felsefeci olarak çıkma… Onları ne kadar ikna edebilirim. Bu benim kendimi ikna etmem, kendi merak duygularını tatmin edilmişlik olarak, tercih etmem söz konusu oldu (Ö15)."

Kendi alanında bir alan seçmenin öğretmenlik mesleğini devam ettirmek manasına geleceğini, bu nedenle şartları itibariyle kendisine daha cazip gelen hukuk alanına yöneldiğini vurgulayan MY5, bölüm tercihini şöyle ifade etmiştir: *"...Adaleti tercih etmemin sebebi, hukuk güzel geliyor, cazip bir bölüm olarak geliyor bana. Var olan sosyal hayatta imkânları daha fazla. Sizi daha çok güvenceye alabilecek, sırtınızda taşıdığınız bir güç, elinizdeki bir güç, bir imkân sağladığından dolayı meslek olarak cazip geldi, bir. İkincisi, sosyal yaşamın insanlar üzerindeki etkileri, olumsuz yönleri, işleri, cezai uygulamalar, adalet, hak, hukuk açısından bir bakış açısı ve belki bu yönde insanlara bir yardımım dokunur amacıyla (MY5)."*

Okul öncesi öğretmenliği yapan Ö4, evli olması hasebiyle haftanın her günü çalışmak zorunda olmasının evini ve çocuklarını ihmal etmesine sebep olduğu, dolayısıyla lise öğrencilerine eğitim verecekleri benzer bir alanda daha az ders yükü ile çalışmak istediğini belirtmiştir.

"Çocuk Gelişimi Eğitimi bölümünü tercih ettim. Bunun nedeni de branşa geçmek. Yani meslek okullarında, meslek liselerinde ders saatini azaltıp daha rahat bir meslek hayatı yürütmek için. Yani şu an görev yaptığım Anaokulu Öğretmenliği. Yani tam şöyle, haftanın her günü çalışıyorum. Evliyim, iki çocuk annesiyim. Birazcık da hayatımı rahatlatacak meslek lisesine geçtiğimde ders saatini azaltıp, eve daha çok vakit ayırabilmek için. Bir de on yıldır anaokulu öğretmenliği

yapıyorum. Çok tecrübe kazandım. Bu tecrübemi de lisedeki kızlara aktarmak istiyorum açıkçası… (Ö4).”

Ö4 gibi okul öncesi öğretmenliği yapan Ö16, okul öncesi öğrencilerinin, yaş gruplarından kaynaklı yaşadıkları zorluklardan hareketle, daha büyük yaşlardaki öğrencilere eğitim verebileceği bir alana, mesleğinin ileriki yıllarında geçmek üzere yöneldiğini ifade etmiştir. *“Şu anda, İstanbul Üniversitesi Çocuk Gelişimi bölümünü okuyorum. Bu bölümü tercih etmemin nedeni, meslek liselerine geçmek amacıyla tercih ettim. Çocuk seviye farkı olduğu için şu anda zorlanıyorum. O yüzden karar verdim. Yaş grubundan kaynaklı, velilerden ve kendimi geliştirmek amacıyla. Daha çok şu anki yaş grubunda çocuklara anlattığın şeyin geri dönütü çok zor oluyor. Ayrıca velilerin beklentileri çok farklı. Daha çok kendini yıpratmış gibi hissediyorsun. O yüzden meslek lisesinde hitap ettiğim çocukların seviyesi bana daha yakın olur (Ö16).”*

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Şanlıurfa’da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?” sorusuna, bulunduğu öğretmenlik mesleğinde veya branşında kendini yeterince ifade edemediklerini veya mevcut alanlarının çeşitli zorlukları sebebiyle yıpratıcı olduğundan, yaparken daha mutlu olmayı umdukları mesleğe/alana yöneldiklerini belirten katılımcıların görüşleri bu başlık altına alınmıştır. Katılımcılardan MY2, Ö15 ve MY5 zaten okumak istedikleri bölümleri tercih etmedikleri/edemedikleri, bu nedenle istedikleri bölümlerde yapmak istedikleri asıl mesleğe/alana yöneldiklerini, Ö4 ve Ö16 ise öğretmenliğe başladıktan sonra branşlarının kendilerini yorduğu, öğrencileriyle kontak kuramadıkları, daha büyük yaş gruplarıyla iletişim kurmak istedikleri gerekçeleriyle yeni bir alan/meslek seçtiklerini söylemişlerdir. Avukatlık yapmak için öğretmenlik yaparken emekli olan A2, emeklilik sonrası serbest çalışmasına imkân tanıyacak bir alana yönelmek istediğini ifade etmiştir. Öğretmenlik mesleğinin toplum nezdindeki değerinin azalmasını gerekçe olarak gösteren A3, bu değer arayışını dinamik olarak tanımladığı hukuk alanında sürdürmek istemiştir.

Terzi’nin (2017) yapmış olduğu çalışmada, öğretmenlerin iş doyumlarının mutluluk düzeylerine etkisinin olup olmadığı incelenmiş ve öğretmenlerin mutluluk

düzeyleri üzerinde iş doyumlarının etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonucuna göre öğretmenlerin meslekleriyle ilgili mutlu olabilmeleri iş doyumu ile ilintili bir husustur. Dolayısıyla mesleğinde iş doyumu yetersiz olan öğretmenlerin mutluluk düzeyleri de düşük olabilecek ve kendilerini daha mutlu hissedecekleri mesleklere yönelmeleri mümkün olabilecektir.

Bu maddede görüşleri paylaşılan katılımcılar, aynı zamanda araştırmanın birinci alt problemi olan ikinci üniversite okuma nedenleriyle ilgili soruya, meslek seçimi sürecini ve öğretmenlik mesleğinin zorluklarını işaret eden katılımcılardır. Buradan hareketle katılımcıların ikinci üniversite okumaya gerekçe olarak gösterdikleri hususların tercihlerine tesir ettiği sonucuna ulaşılabilir. Katılımcıların bir kısmı tarafından ifade edilen kendisini rahat ifade etmekten kastedilen hususun, yaparken mutlu olacakları, öğrencilere daha fazla faydalarının dokunacağına inandıkları alanlara yönelmek olduğu düşünülmektedir.

4.2.3. Mesleğinde Derinleşmek ve Kişisel Gelişimi Arttırmak

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?" sorusuna, öğretmenlik mesleğinde derinleşmek, kişisel gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla yöneldiklerini ifade eden katılımcıların görüşleri bu bölümde incelenmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplardan, birbirlerinden farklı gerekçelerle ikinci üniversite tercihi yaptıkları anlaşılmaktadır. Toplam dört katılımcı, ikinci üniversite okumak için seçtikleri bölümün mesleğini icra etmesine katkı sağlaması ve kişisel gelişim sağlaması şeklinde gerekçelendirmişlerdir.

M2, öğretmenliğin yapısı gereği toplumla iç içe bir meslek olduğu ve bu nedenle toplum kesimlerini daha iyi anlayabilmesine yardımcı olacak Sosyoloji bölümünü seçtiğini ifade etmiştir.

"Niçin Sosyoloji'yi tercih ettim? Millî Eğitim'de çalışan bir öğretmenin, toplumla iç içe zaman geçirdiği bilginiz dâhilindedir. Biz de Millî Eğitim'de çalışan öğretmen ve yöneticiler olduğumuz için sürekli öğrenci olsun, veli olsun, öğretmen

olsun bunlar toplumun birer paydaşları olması münasebetiyle bunlarla ilgili daha fazla bilgi becerim olsun zihniyeti temelinde bu işe başladım (M2)."

Ö2, öğretmenlik mesleğinden duyduğu memnuniyeti vurgulayarak, ikinci üniversite okuma isteğinin farklı alanlarda da kendisini geliştirme amacına dönük olduğunu söylemiştir: *"Ben şahsen bir üniversite daha okumayı düşünüyorum. Hâlihazırda mesleğimden çok memnunum. Çalışma şartlarından çok memnunum. Şu an sporla ilgiliyim, ilerde eğer yapabilirsem sporla ilgili bir bölümde fırsat bulursam yüksek lisans, olmazsa bir lisans eğitimi almayı düşünüyorum. Bu tamamen ilgi ve alakamla alakalı. Meslek olsun diye değil. Tamamen kendimi bir alanda geliştirebilmek için (Ö2)."*

Öğretmenlik mesleğini istemeden seçtiğini ancak isteyerek devam ettiğini belirten Ö1, bunun önemli bir ayrıntı olduğunu özellikle vurgulamak istediğini söylemiştir. Ö1, sözlerine şöyle devam etmiştir:

"Adalet bölümünü bitirdim. Mevcut bölümler arasında işe biraz bilgi olarak yarayacak o bana yakın geldi. Şu an Fizik öğretmeniyim. Bir ara kendi alanımla ilgili yapmak istedim, Harran Üniversitesi'nde niyetlendim. Sonra devam etmedim. Ama böyle bir şey varsa bilgi yönünden bize hayat boyu faydası olur diye okumak istedim. Yani böyle bir şeyi bir yerlerden sormaktansa kendim öğrenmek için okudum (Ö1)."

MY1, lise eğitimi sonrası okuduğu örgün üniversite bölüm ile öğretmen olarak çalıştığı alan ve tercih ettiği ikinci üniversite programı birbirinden farklı olan kadın bir katılımcı. Biyoloji tahsili alıp, sınıf öğretmenliğine atanan ancak ikinci üniversite olarak da İşletme bölümünü tercih edip dereceyle mezun olmayı başaran MY1'nin konuyla ilgili düşünceleri şu şekildedir:

"Tamamen farklı bir alan olsun istedim. Hiç bilmediğim denizlere yelken açayım dedim. O yüzden hani kendimi geliştirmek için İşletme bölümünü seçtim. İşletme vardı, kamu yönetimi vardı, adalet vardı farklı alanlar anlamında. İşletme bana farklı geldi. Bence bana güzel şeyler de kattığına inanıyorum. İşletmeyi çok severek okudum. Hiç bilmediğim bir alandı, heyecan vericiydi. Okurken yeni meslek düşünmedim, ama yani işletme mezunuyum. Belki farklı bir alan yani neyin ne olacağı belli olmuyor (MY1)."

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?" sorusuna, katılımcılardan M2, tercih ettiği ikinci üniversite bölümünü, öğretmenlik mesleğine katkı sağlaması, mesleğinde derinleşmek için okuduğunu belirtmiştir. Ö1, Ö2 ve MY1 ise kişisel yeterliliklerini arttırmak, ilgi duydukları farklı alanlarda da yeterli birikime sahip olabilmek için ikinci üniversiteye yöneldiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılar arasından Ö1 ve Ö2, öğretmenlik mesleğinden duydukları memnuniyeti özellikle belirtmişlerdir. MY1 ise bunu açıkça belirtmese de okuduğu bölümle ilgili şimdilik bir planının olmadığını söyleyerek öğretmenlik mesleğine devam edeceğini vurgulamıştır.

Bu bölümde görüşleri paylaşılan katılımcılar, araştırmanın birinci alt problemi olan ikinci üniversite okuma nedenleri ile ilgili soruya; tercih ettikleri alana ilgi duydukları, kişisel gelişimlerine katkı sağlamasını umdukları gibi gerekçelerle cevap vermişlerdir. Bu katılımcıların da diğer tüm katılımcılar gibi kendi alanları dışında yeni alanlara yöneldikleri, ancak bu yeni alanlarında elde etikleri birikimi okul yöneticiliği veya öğretmenlik mesleklerine sağlayacağı katkılar bakımından değerlendirdikleri görülmüştür.

4.2.4. Yaşanmışlıklar ve Aile/Arkadaş Etkisi

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?" sorusuna, katılımcılardan beşi, ikinci üniversiteyi okuyacakları bölüme karar verme süreçlerini etkileyen unsurları sayarken; yaşantılarında kendilerini etkileyen olayların, pratiklerin, aile desteğinin ve arkadaş yönlendirmesinin etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Bir arkadaşının ikinci üniversiteyi hararetli bir şekilde anlatıp tavsiye etmesi üzerine karar verdiğini belirten Ö10, şunları söylemiştir: *"Adaleti tercih ettim. Sebebi de belirttiğim gibi arkadaşın biraz teşvikiydi. Amacımız adaleti okuyup oradan zaman kaybetmeden ikinci üniversiteyi tamamen dört yıllık olarak bitirmekti. DGS sınavına girip devam etmeyi düşündük. Hala da çalışıyoruz. DGS'yi geçersek*

inşallah devamını getireceğiz. Alanımın dışında tercihte bulunmuş olmamın özel sebebi şu: Arkadaşımızın o hararetli anlatışı, güzel bir şekilde övmesi ve çevremizde özellikle gördüğümüz Adaleti bitirip hukuka geçen arkadaşlarımız olduğu için özellikle ve özellikle onu tercih ettik. Dediğimiz gibi arkadaşların teşviki bayağı önemli oldu (Ö10)."

Okuduğu ikinci üniversite bölümünün aile bireyleri arasında özel ihtiyaç sahibi birinin olmasından kaynaklandığını belirten Ö12, şunları söylemiştir: *"Ailem de bu bölümü (Özel eğitim öğretmenliği) seçmemi istiyordu aslında. Aile bireylerinden birinde özel gereksinimli bir birey var. Bu da tercih etme sebepleri arasında sayılabilir. Her iki bölümü de* (Katılımcı bölüm birincisi olmasından kaynaklı çift ana dal okumuştur.) *bitirdikten sonra kafamda özel eğitim bölümü olduğu için özel eğitim bölümünde çalışmaya başladım. Şu an bu bölümle ilgili yüksek lisans yapmak istiyorum (Ö12)."*

Ö10 gibi bir arkadaşının teşviki ile karar verdiğini söyleyen Ö13'ün görüşleri şu şekildedir: *"Adalet bölümünü tercih ettim. Sebebi arkadaşlarımdan etkilenmem, yani kolay bir şekilde okuyabilmem. Çünkü belli bir yaştan sonra ikinci üniversite okumak kolay değil. Adalet, Matematik ve Türkçe ağırlıklı olduğundan dolayı bizim de öyle bir temelimiz olmasından dolayı bunu tercih ettim ama başka bir üniversite derseniz ben o gücü kendimde göremem. Benim branşım Fizik. Fizik alanında olabileceğini kesinlikle düşünürüm. Ben öğretmenliği çok seviyorum. Öğretmenliği kendi tercihimle seçmiş değilim, kazayla seçtim. Ama öğretmenliği fazlasıyla sevmişim, kendimi vermişim. Ama öğretmenliğin itibarsızlaştığından dolayı bu şekilde, yoksa ben mesleğimden memnunum (Ö13)."*

Ö17, Ö12 ile benzer şekilde, bir öğretmeninin yaşamış olduğu bir sıkıntıdan dolayı etkilendiğini ve bu nedenle ikinci üniversite tercihi yaparken insanlara faydalı olabilecek bir bölümü seçtiğini ifade etmiştir:

"Acil Durum ve Afet Yönetimi bölümünü tercih ettim. Konya'da bir kaza olmuştu. Kaza değildi aslında, Zümrüt Apartmanı faciası olmuştu. Kurban Bayramı'nda bir apartman çökmüştü. Bayağı zor şeyler yaşandı. Benim öğretmenim de orada oturuyordu. Biraz fazla etkilendim, bundan dolayı. Belki insanlara

yardımcı olabilirim böyle bir şey okursam. Bu yüzden bahsettiğim ikinci bölümü okumaya karar verdim (Ö17)."

Örgün olarak okuduğu ilk üniversitede tercih ettiği bölümü okurken de sevmediğini anlatan Ö19, üniversite yıllarında kıyafeti ile ilgili yaşadığı bazı sıkıntıların da kendisini başka bir alanda ikinci üniversite okumaya yönlendirdiğini söylemiştir:

"...Çalışma hayatı, derken zorlu bir süreç olan başörtüsü zulmünden bıkkınlık geldi. Sürekli ikinci sınıf vatandaş olarak yaşamayı bir giysi gibi giydik. Evlendim, çocuklarım oldu. Eşim askeri hastanede cerrahi müdahale oldu, ziyaretine gidemedim. Dolayısıyla daha mutlu olacağım bir bölüm okumak ne aklıma geldi ne zamanım oldu. Hayatın yoğunluğu içinde kendimi çok ihmal etmişim. Kendimi, düşünce bazında yenilememe vesile oldu. Sınavlara çalışırken bilmediğim veya bilip unuttuğum yetilerime kavuştum. Bana göre, hayata birçok çerçeveden bakabilmeyi gösterdi. Moda tasarımı olarak güncellenmiş olan bölümümü, üniversitede, okurken bile sevemedim. Çalışma ortamındaki ilişkiler, şekilci bakış açıları vs. kendime hep bir kaçış aradım (Ö19)."

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?" sorusuna Ö12, seçmiş olduğu bölümü ailesinden birinin özel ihtiyaç sahibi olmasından dolayı ailesinin istediği üzerine tercih ettiğini belirtmiştir. Ö12'nin vermiş olduğu bu cevap diğer katılımcıların verdiği cevaplar arasında özgün bir cevap olma özelliği taşımaktadır. Ö17, Ö12 ile benzer şekilde bir yaşanmışlık üzerine ikinci üniversite bölümünü tercih ettiğini söylemiştir. Ancak Ö12'den farklı olarak Ö17, şahit olduğu bir kazanın üzerinde bıraktığı etkiden dolayı kendisi okumaya karar vermiştir. Ö19, üniversite okurken kılık kıyafeti sebebiyle maruz kaldığı uygulamalardan dolayı kendi bölümüne alışamadığını, üniversitede okuduğu bölümü de sevemediğini, hep bir çıkış yolu aradığını belirterek, ikinci üniversiteyi bir çıkış olarak gördüğünü ifade etmiştir. Ö10 ve Ö13 ise bir arkadaşlarından etkilendiklerinden dolayı ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini ifade etmişlerdir.

İkinci üniversite okumaya karar verme aşamasında birtakım yaşanmışlıklar ile arkadaş, sosyal çevre ve aile gibi çeşitli etki odaklarının bulunduğu sonucunun, ikinci üniversite alanını tercih aşamasında da kendini gösterdiği görülmüştür. Ancak bu başlık altında paylaşılan üç katılımcı görüşü, kendi özel yaşamlarını etkileyen birtakım olayların da ikinci üniversite tercihi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

İkinci alt probleme ilişkin katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde;

Bu bölümde araştırmanın ikinci alt problemi olan, "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?" sorusu yöneltilmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere görüşme sırasında, katılımcılara ikinci üniversite tercihlerini kendi alanlarında mı yoksa farkı alanlarda mı yaptıkları sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde, katılımcıların tamamının kendi alanları dışında bölüm tercihinde bulundukları görülmüştür. Katılımcıların tamamının ikinci üniversite okumak için kendi alanları dışında tercih yapmaları, ikinci üniversiteyi kendi alanlarında uzmanlaşmayı sağlayacak bir hizmet içi eğitim benzeri bir faaliyetten ziyade, değişik alanlarda donanım sahibi olabilecek bir fırsat olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Tercih sebeplerinin alan değiştirmek, yeni meslek diplomasına sahip olmak veya okuduğu yeni bölümün öğretmenlik mesleğinin icrasına katkı sağlaması amaçlarına yönelik olması bunun en önemli göstergesidir.

On yedi katılımcı; alan/meslek değiştirip yeni alanlarında/mesleklerinde ilerlemek, beş katılımcı; kendisini daha rahat ifade edebilecek bir alanda çalışmayı düşündükleri için, iki katılımcı; mesleklerinde derinleşmek, iki katılımcı; kişisel yeterliliklerini arttırmak, üç katılımcı ise; çeşitli yaşanmışlıkların ve aile/çevre teşvikiyle alan/meslek tercihinde bulunduklarını belirtmişlerdir.

Kendi alanları dışında ikinci üniversite okuyan ve sonrasında meslek değiştiren üç katılımcı, ileride avukat olabilmek için Adalet bölümünü seçtiklerini söylemişlerdir. Bu tercihin sebebini ise kendi haklarımızı bilmek, insanlara bu alanda

yardımcı olabilmek, kamu görevi dışında serbest çalışma ortamı, itibarlı bir meslek olması gibi gerekçelerle ifade etmişlerdir.

4.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, okudukları ikinci üniversite programından mezun olduktan sonra mesleklerinde/alanlarında herhangi bir değişiklik yapma planları var mı?" sorusuna katılımcılar tarafından cevaplara ilişkin temalar Tablo 4'te verilmiştir. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlar ilgili temalar altında paylaşılmıştır.

Tablo 4: Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tablo

SIRA NO	TEMALAR / KATILIMCI CEVAPLARI	f
1	İkinci üniversite eğitimi sonrası alan/meslek değiştirmek (Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö19, M2, MY2, MY4 ve MY5)	17
2	Öğretmenlik mesleğinin ilerleyen yıllarında veya emeklilik sonrası alan/meslek değiştirmek (Ö1, Ö3, Ö13, Ö16, Ö17, Ö18, M1 ve MY1)	8
3	İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra öğretmenlik mesleğine devam etmek (MY3 ve Ö10)	2

4.3.1. İkinci Üniversite Eğitimi Sonrası Alan/Meslek Değiştirmek

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, okudukları ikinci üniversite programından mezun olduktan sonra mesleklerinde/alanlarında herhangi bir değişiklik yapma planları var mı?" sorusuna, on yedi katılımcı ikinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra alan/meslek değiştirmek istediklerini belirterek cevap vermişlerdir. Öğretmenlik mesleğinden veya alanlarından ayrılmak isteme sebepleri farklı olan bu katılımcıların ortak noktaları, ikinci üniversiteden mezun olduktan hemen sonra veya kısa bir zaman içinde alan/meslek değiştirmek istemektedirler. Bu katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

"Farklı bir alanda okumaktaki amacım avukat olmaktır. Planım 5-6 yıl içinde meslek değiştirmek (Ö5)."

Adalet bölümünü bitirdikten sonra avukatlığa, daha sonra da hâkimlik-savcılık sınavlarına girerek meslek değiştirmek istediğini belirten Ö6 şunlara değinmiştir: *"Mezun olduktan sonraki yani iki yıllığı dört yıllığa tamamlamayı düşünüyorum. Benim mezun olduktan sonraki asıl hedefim avukat olmak da değil aslında. Hâkimlik savcılık sınavına çalışmayı düşünüyorum ama burada biraz yaş problem… (Ö6)."*

"Adalet'ten sonra Dikey Geçiş Sınavı'na girerek Hukuk Fakültesi'ne geçiş yapmak için. İlerleyen yıllarda ya da emeklilik bitiminde Hukuk Fakültesi mezunu olarak, avukatlık mesleğini icra etmeyi düşünüyorum (Ö7)."

Ö8, uluslararası ilişkiler alanında çalışmak istediğini ifade etmiştir: *"Şu anda meslek değiştirme gibi bir niyetim var. Uluslarası ilişkilerin son sınıfında uluslarası ilişkilerin iş imkânları ile ilgili bir ders var. Fakat o derste şöyle bir kural var: Özellikle uluslarası ilişkilerde, devlet memurları arasından özellikle büyükelçiliklerde geçiş yok. Yani Türkiye'deki bütün memurluklarda kurumlar arası geçiş var. Fakat uluslarası ilişkilerde, özellikle diplomat alanında devlet geçiş izni vermiyor. Özellikle bunun seçilmesinde biraz daha özen gösteriyor (Ö8)."*

Ö9, zaten meslek değiştirmek amacıyla Adalet bölümünü tercih ettiğini ve bu niyetinin halen canlı olduğunu şu sözlerle belirtmiştir: *"...Şu an Adalet'i bitirmiş bulunmaktayım. Alan değiştirmek fikrimden vazgeçmiş değilim. Bu bir süreçtir. Bunun için ciddi çalışmak gerekiyor. Hani öyle bir imkân da yakalayabilirsem öğretmenlikten oraya geçme durumum olabilir (Ö9)."*

Liselerde Sosyoloji dersi vermek isteyen Ö11, mezuniyet sonrası alan değişikliği planladığını vurgulamıştır: *"Onu da belki lisede Sosyoloji derslerine girerim, belki başlangıcında böyleydi. Farklı bir branşa geçebileceğini düşündüm (Ö11)."*

MY4, avukat olabilmek için ikinci üniversite okumaya karar verdiğini ve Adalet Bakanlığı bünyesinde çalışmak istediğini söylemiştir: *"...Eğer avukat olursam meslek konusunda ilk tercihim avukatlık mesleği olacak. Eğer avukat olamazsam, zaman neyi gösterir bilemem ama adalet bölümünden mezun olanların yapabileceği işlerle de uğraşmak istiyorum. Örneğin; şu an Adalet Bakanlığının*

uzlaştırmacı projesi var. Bu ve benzeri projelerde görev alıp meslek hayatımı daha heyecanlı daha ekonomik hale getirebilirim diye düşünüyorum (MY4).”

Ö14, “…*Bu bölümü bitirdikten sonra hukuku tamamlayıp avukatlık yapmak isterim.”* diyerek ikinci üniversite sonrası meslek değiştirme amacının devam ettiğini ifade etmiştir.

Gençlik yıllarından beri okumak istediği Felsefe bölümünü okuyan Ö15, yaşı sebebiyle *“Ancak benim bu mesleğe geçmem artık pek olası görünmüyor.”* demesine rağmen Araştırmanın yazım aşaması devam ederken, Millî Eğitim Bakanlığının açtığı alan değişikliği hakkından yararlanarak Şubat 2020’de Felsefe öğretmenliğine geçmiştir.

Sosyoloji alanında üniversitelerde ilerlemeyi planlayan M3, bu amacına gerçekleştiremeyince Millî Eğitim Bakanlığının alan değişikliği hakkından yararlanıp Felsefe grubu öğretmeni olmak istemiştir.

“…Uzun zaman alan değişikliği yapmayı da düşündük. Daha sonradan başvurular açıldığında Urfa’daki okulları inceledim. Felsefe Grubu derslerinin ihtiyaç açısından çok az olduğunu ve eğer atanırsam, en az iki okulda göre yapmam gerektiğini gördüğümden vazgeçtim. Sosyoloji alanında ve Felsefe grubunda öğretmenlik yapmasam dahi bu alanda çalışmak isterim… (M3).”

Adalet bölümünü bitirdikten sonra, DGS sınavını geçebilirse avukatlık yapmak istediğini söyleyen MY5, sözlerini şu şekilde sürdürmüştür:

“…DGS artık zor bir sınav. Rakipler fazla ve güçlü. Bu nedenle, bu sınavda başarılı olmak için de ciddi bir efor harcamak gerekiyor. Tabii bitmiş değil benim için bu süreç. Eğer okula geçersem mezun olduktan sonra gerekirse öğretmenlik mesleğini bırakıp bu bölümde devam etmek isterim (MY5).”

MY2, kendisi için daha uygun olduğunu düşündüğü İlahiyat alanını seçtiğini ve bu alanda çalışmak istediğini vurgulamıştır.

“…Bunu bitirdikten sonra alan değişikliği yapmayı kesinlikle düşünüyorum. Bunun içerisinde Arapça olabilir ya da başka Din Kültürü Öğretmenliği olabilir. Ama branş anlamında oraya geçmeyi düşünüyorum. Evet, DGS ile dört yıllık kazanıp bitirdikten sonra alan değiştirip yapmayı düşünüyorum (MY2).”

Okul öncesi öğretmeni olarak görev yapan Ö4, daha az ders yükü ile çalışmak istediği için tercih ettiği ikinci üniversiteden mezun olduktan sonra alan değiştirmek istediğini belirtmiştir.

"... Şu an birinci sınıftayım. Daha önümüzde üç yıl var. Dört yıllık fakülte. Bitirince inşallah başvuracağım. Umarım puanım ve kıdemim yeterli olur alan değişikliği için, geçmiş olurum (Ö4)."

Başlarda öğretmenlik mesleğine katkı sunacağını düşünerek tercih ettiği ikinci üniversite bölümünün sonradan bazı sebeplerden ötürü, meslek değiştirme amacına dönüştüğünü belirten M2, sözlerine şöyle devam etmiştir:

"Niçin Sosyoloji'yi tercih ettim? Millî Eğitim'de çalışan bir öğretmenin, toplumla iç içe zaman geçirdiği bilginiz dâhilindedir. Yalnız, Bakanlığın yönetici görevlendirme yöntemlerinden kaynaklı giderek bir tükenmişlik sendromu yaşamaya başladım. Hani her mülakat döneminde ne yapacağım, kime gideceğim, nasıl bir yol izleyeceğim düşüncesinden sıyrılıp sadece eğitim alanlarında kazanmış olduğum bilgi, beceriyi bu mesleğe aktararak daha verimli, daha faydalı olabileceğimi düşünmem gerekirken bu farklı olguları düşünerek verim kaybı yaşıyorum. Bu nedenden dolayı da Millî Eğitim Bakanlığından eğer bu Sosyoloji'yi mezuniyet alanıma yönelik bu, Aile Sosyal Politikalar olsun, o diğer bahsettiğin kurumlar olsun geçiş yapacağım (M2)."

Yaşadığı bazı sıkıntılardan dolayı alışamadığı bölümünü değiştirmek istediğini söyleyen Ö19, şunları söylemiştir:

"Okulu bitirdikten sonra bölüm değişikliği düşünüyorum. Eğitim alanında o kadar boşluk var ki. Çocuklarımızın; öz değerlerini benimseyen, dünyadaki gelişmeleri takip ederken, ufku açık, çok pencereden bakabilen, danışman ve öğretmenlere ihtiyacı var. Eğitim dünyasında; kişilikli, öz güvenli güzel insanların dünyasının, inşasında farklı bir kulvarda çalışmaya devam etmek istiyorum (Ö19)."

Türkçe Öğretmenliği bölümünde son sınıfında iken tekrar üniversite sınavlarına girerek ikinci bir bölüm tercih eden Ö2, yeni bölümünü bitirdikten sonra, Türkçe öğretmeni olarak atanmak istememiştir. "*Özel eğitim son sınıfa geldiğim zaman arkadaşlarım da bana bu soruyu sordular. Yani Türkçe öğretmenliğine ve özel eğitim öğretmenliğine de atanacak puanının olsa hangisini tercih edersin diye. Ben bu soruya kesinlikle Özel eğitim şeklinde cevap veriyordum. Şu anda da mesela*

iki yıl özelde zihin engelli öğretmenliği yaptım. Bir dönemdir de devletteyim. Şu an bana deseler ki senin kadro değiştirelim ister misin deseler, hayır tercihim özel eğitim olur kesinlikle (Ö2)."

Üniversitede bölüm birincisi olduğu için çift ana dal okuyan Ö12, mezuniyet sonrası birinci alanı olan sınıf öğretmenliği yerine, ikinci alanında çalışmayı seçmiştir. *"Her iki bölümü de bitirdikten sonra kafamda özel eğitim bölümü olduğu için özel eğitim bölümünde çalışmaya başladım. Şu an bu bölümle ilgili yüksek lisans yapmak istiyorum (Ö12)."*

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin katılımcı görüşlerini belirlemek için katılımcılara "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, okudukları ikinci üniversite programından mezun olduktan sonra mesleklerinde/alanlarında herhangi bir değişiklik yapma planları var mı?" sorusu sorulmuştur. Bu soruya on yedi katılımcı, ikinci üniversite eğitimlerini tamamlamalarının ardından alan veya meslek değiştirmek istediklerini ifade ederek cevap vermişlerdir. Bu katılımcılardan; Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö14, MY4 ve MY5 okudukları Adalet bölümünü açıktan tamamladıktan sonra Dikey Geçiş Sınavı'na girerek Hukuk Fakültesi'ne yerleşmeyi hedefledikleri görülmüştür. Bu katılımcılar Hukuk eğitimlerinin ardından çalışma hayatlarına avukat olarak devam etmek istediklerini beyan etmişlerdir.

Ö11, Ö19 ve M2 Sosyoloji bölümünde ikinci üniversite okuyan katılımcılardandır. Bu katılımcılar, mezuniyet sonrası yeni alanlarında çalışmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ö11 ve Ö19 MEB bünyesinde alan değişikliği yaparak öğretmenliğe farklı bir alanda devam etmek isterken M2 MEB dışında Sosyoloji alanında çalışmak istediğini belirtmiştir.

Üniversite yıllarında ikinci bir bölümü örgün olarak okuyan Ö2 ve Ö12, ikinci bölüm olarak Özel Eğitim Öğretmenliğini tercih etmişlerdir. Aynı zamanda Sınıf Öğretmenliği diploması sahibi olan Ö12 ve Türkçe Öğretmenliği diploması sahibi olan Ö2 atama branşı olarak Özel Eğitim Öğretmenliğini seçmişlerdir. Ö2 ve Ö12 bu alana yönelme sebeplerini, "özel ilgi duymak" şeklinde belirtmişlerdir.

Bu başlık altında görüşleri paylaşılan Ö8, Uluslararası İlişkiler alanında çalışmak istediğini söylerken Ö15 Felsefe alanına geçiş yaparak liselerde öğretmen olarak çalışmaya devam etmek istediğini ifade etmiştir. Yine MY2, İlahiyat bölümüne duyduğu özel ilgi sebebiyle bu alanda hizmet etmeyi hedeflediğini

paylaşırken Ö4, okul öncesinde kazandığı birikimi Çocuk Gelişimi alanına geçiş yaparak meslek liselerinde değerlendirmeyi düşündüğünü belirtmiştir.

Araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin esnekliğinden yararlanarak görüşmenin seyrine göre, önceden belirlenmiş sorular arasında olmayan sorular da katılımcılara yöneltilmiştir. Bu minvalde, Millî Eğitim Bakanlığından ayrılma isteklerini dile getiren katılımcılara, memnuniyetsizliklerini giderecek adımlar atılması halinde, yine de öğretmenlik mesleğinden ayrılma fikirlerinin değişip değişmeyeceği sorulmuştur. Verilen cevaplar, meslekten duygusal kopuş başladıktan sonra okul yöneticileri ve öğretmenlerin aldığı karardan geri dönmesinin zor olduğunu göstermiştir. Yine de okul yöneticileri ve öğretmenlerin içinde bulundukları durumu ölçebilecek, memnuniyet/memnuniyetsizlik düzeylerini belirleyebilecek araçlarla yetkili organlarca planlanmış önlemler alınması gerektiği aşikârdır.

4.3.2. Öğretmenlik Mesleğinin İlerleyen Yıllarında veya Emeklilik Sonrası Alan/Meslek Değiştirmek

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, okudukları ikinci üniversite programından mezun olduktan sonra mesleklerinde/alanlarında herhangi bir değişiklik yapma planları var mı?" sorusuna, sekiz katılımcının verdiği cevaplar bu başlık altında toplanmıştır. Bu katılımcılar, ikinci üniversite eğitimlerini tamamladıktan sonra alan veya meslek değiştirme ile ilgili hususun, mesleklerinin ileriki dönemlerinde karar verebilecekleri bir husus olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazıları ise böyle bir düşüncelerinin ancak emeklilik sonrası olabileceğini vurgulamışlardır. Bu katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Bulunduğu ildeki üniversitede yeni bir bölüm olduğundan o bölümde görev yapabilmek amacıyla Sosyoloji'yi seçtiğini ifade eden M1, şunları belirtmiştir:

"…Sosyoloji bölümü öncelikli tercihim oldu. Bizim üniversitemizde (Harran Üniversitesi kastediliyor.) Sosyoloji bölümü yeni bir bölümdü. Orada, ilerde Sosyoloji bölümünde yüksek lisans yapmak, doktora yapmak, belki üniversiteye geçmek öncelikli olduğu için Sosyoloji tercih ettim (M1)."

Ö3, tercih ettiği mesleğin ileride maddi olarak kendisini rahatlatacağını düşündüğünü ifade etmiştir: *"İş Sağlığı ve Güvenliği bölümünün devlet ve özel sektör alanlarında iş olasılıkları fazla ve meslek içeriği kendime yakın bir alan olarak gördüğümden, ileride bu alanda çalışma isteğimi arttırır diye düşünüyorum (Ö3)."*

Mezuniyet sonrası ikinci üniversite okuduğu alanda verimli olabilecek durumda olursa yeni mesleğini yapmak isteyen Ö18, şunları söylemiştir:

"... Bitirdikten sonra, yani hani kendimi bu alanda verimli olacağım bir yaşta veya durumda olduğumu fark edersem yaparım. Hukuku devam ettiririm yani. Ama sırf adı olsun diye yapacaksam yapmam... (Ö18)."

Ö16, ilerleyen yaşlarda okul öncesi öğretmenliği görevini sürdürmenin zor olacağını düşündüğünden alan değiştirmek istediğini söylemiştir. *"...Bitirdikten sonra meslek lisesine geçmeyi tabii ki düşünüyorum. Ancak uzun yıllar sonra geçmeyi düşünüyorum ben. Yani benim böyle yaşım 40'tan sonra zorlanacağımı düşünüyorum. Şu anda da zorlanıyorum ama severek yapıyorum işimi. Biraz daha böyle yaşım ilerlediği zaman meslek lisesine geçmeyi düşünüyorum (Ö16)."*

İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra, lisans düzeyinde devam etmek istediğini ancak meslek değişikliğinin ilerleyen zamanlarda karar vereceği bir husus olduğunu ifade eden Ö1, şunları söylemiştir:

"Ama zaman neyi gösterir, ilerde zamana göre, mekâna göre, yere göre, emeklilik yaşına doğru o zamanki vereceğin bir karar. Şu an düşünmüyorum. Hukuku bitirebilirsem bitirmeyi ama mesleğime öğretmen olarak devam etmeyi düşünüyorum (Ö1)."

Ö1 gibi şimdilik meslek değiştirme gibi bir niyetinin olmadığını ancak zamanın akışına göre ileride eğitimini aldığı İşletme alanında çalışmak isteyebileceğini aktaran MY1, şunları söylemiştir:

"... Okurken yeni meslek düşünmedim, ama yani işletme mezunuyum. Belki farklı bir alan yani neyin ne olacağı belli olmuyor. İlerde belki kendi işimi kurabilirim. En azından hani o bilgilere sahibim. Bilmiyorum yani şu an sadece genel kültür olsun diye okudum. Ama ilerde bundan faydalanırsam fena da olmaz (MY1)."

Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmediğini ancak öğretmenliği severek yaptığı için ancak emeklilik sonrası meslek değiştirmeyi düşünen Ö13, şunları söylemiştir:

"...Ben öğretmenliği çok seviyorum. Öğretmenliği kendi tercihimle seçmiş değilim, kazayla seçtim. Ama öğretmenliği fazlasıyla sevmişim, kendimi vermişim. Emekliliğimde düşünüyorum meslek değiştirmeyi. Ama çok fazla talep olduğu için üzerinde önünde çok engel getirildi ve bu yüzden ben sınava başvurmayı düşünmedim. Arkadaşlarım başvurdu ama ben o yükü kaldıramam (Ö13)."

Ö17, Ö13 gibi ikinci üniversite okuduğu bölüm ile ilgili meslek değişikliğinin ancak ileriye dönük olabileceğini ifade etmiştir:

"Öğretmenliğe devam etmeyi düşünüyorum. Belki ilerde olursa değişiklik yapabilirim, şu an kafamda bununla ilgili bir takvim yok. Planlı programlı bir şey değil (Ö17)."

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin katılımcı görüşlerini belirlemek için katılımcılara "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, okudukları ikinci üniversite programından mezun olduktan sonra mesleklerinde/alanlarında herhangi bir değişiklik yapma planları var mı?" sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan sekizi, ikinci üniversiteyi tamamladıktan sonra alan veya meslek değiştirmeyi düşündüklerini ancak bir önceki alt temada paylaşılan katılımcılardan farklı olarak bu değişikliği hemen yapmayı planlamadıklarını ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar, ileriki yaşlarda alan/meslek değiştirmeyi düşünebileceklerini söylerlerken, diğer bazı katılımcılar ise bu planlarını emekliliğe yakın ya da emekli olduktan sonraya bıraktıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan Ö1, Ö13, Ö17 ve Ö18, öğretmenlik yapmaktan keyif aldıklarını, dolayısıyla uzun vadeli planları arasında bulunan alan/meslek değişikliğini ileride yapacaklarını belirtmişlerdir. Bu değişikliğe, katılımcılardan Ö17 ve Ö18 ileriki yaşlarda karar vereceklerini, Ö1 emekliliğe yakın düşündüğünü ve Ö13 ise emekli olduktan sonrası için planladığını ifade etmişlerdir.

M1 Sosyoloji veya Felsefe alanında üniversitelerde çalışmayı istediğini ancak bunu ilerisi için düşündüğünü söylemiştir. Yine, Çocuk Gelişimi alanında ikinci üniversite okuyan Ö16, İş Sağlığı ve Güvenliği alanında okuyan Ö3 ve İşletme

alanından mezun olan MY1 de bitirdikleri bu alanlarda ileriki yıllarda çalışmayı planladıklarını belirtmişlerdir.

Bu alt temada paylaşılan katılımcıların görüşleri ile alan/meslek değiştirmek isteyen diğer katılımcıların görüşleri önemli oranda ayrışmaktadır. Bu katılımcılar, ikinci üniversite tercihi olarak mevcut alanlarından/mesleklerinden farklı alan/meslek tercihinde bulunsalar da okul yöneticiliği veya öğretmenlik görevlerinden hemen ayrılmayı istemediklerini beyan etmişlerdir. Dolayısıyla bu gruptaki okul yöneticisi ve öğretmenlerin mevcut alanlarına/meleklerine bağlılıklarının diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu katılımcılardan bazıları, okul yöneticiliği ve öğretmenliğin ileri yaşlarda icra edilmesinin zorlaşacağını düşünüyor olmaları muhtemeldir. Çalışma hayatının belirli yaş sınırlarıyla tarif edilemeyeceğini zımnen ifade etmiş olan, emeklilik sonrası ikinci üniversite okuduğu alanı/mesleği icra etmek isteyen katılımcıların da düşünceleri dikkate değerdir.

4.3.3. İkinci Üniversite Eğitimini Tamamladıktan Sonra Öğretmenlik Mesleğine Devam Etmek

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, okudukları ikinci üniversite programından mezun olduktan sonra mesleklerinde/alanlarında herhangi bir değişiklik yapma planları var mı?" sorusuna, bir katılımcı ikinci üniversite okumaya ilk karar verdiği zaman aslında meslek değiştirmek istediğini ancak sonradan bu fikrinden vazgeçtiğini belirtmiştir. Başka bir katılımcı ise hiçbir şekilde öğretmenlikten ayrılmayı düşünmediğini vurgulamıştır. Bu katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

MY3, aslında ikinci üniversite okumaya meslek değiştirmek için başladığını ancak daha sonra okul yöneticisi olunca fikirlerinin belli oranda değiştiğini belirtmiştir: *"...Başlamadan önce tabi adaleti okumaya ikinci üniversite olarak hukuka geçmeyi planlıyordum. Okul bitti, fakat süreç insanın anlayışını, düşüncesini değiştiriyor. Geldiğimiz noktada yaşadığımız şeyler, insanın kafa yapısını, beklentileri değiştiriyor. Yöneticilik yapmaya başladım bu süreçte. Öğretmenlikten sıkılmıştım. Bu süreçteki yoğun tempo biraz iyi geldi. Böyle kendimizi gerçekleştirme fırsatı bulduk diyelim. Bundan dolayı devam etmeyi istemedim vazgeçtim (MY3)."*

Ö10, okuduğu Adalet bölümünü bitirdikten sonra hukuk alanında dört yıllık fakülteyi bitirmeyi planladığını ancak avukatlık unvanı kazansa bile meslek değiştirmeyi düşünmediğini ifade etmiştir.

"...DGS sınavına girip devam etmeyi düşündük. Hala da çalışıyoruz. DGS'yi geçersek inşallah devamını getireceğiz. Aslında meslek değiştirmeyle ilgili herhangi bir planım yok. Bitirirsem, hukuku da bitirirsem, hatta stajı yapıp avukatlık unvanını kazansam bile öğretmenliği bırakmayı düşünmüyorum (Ö10)."

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin katılımcı görüşlerini belirlemek için katılımcılara "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, okudukları ikinci üniversite programından mezun olduktan sonra mesleklerinde/alanlarında herhangi bir değişiklik yapma planları var mı?" sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan ikisi, ikinci üniversite eğitimlerini tamamladıktan sonra öğretmenlik mesleklerinden ayrılmayı düşünmediklerini vurgulamışlardır. Bu katılımcılardan MY3, ikinci üniversite okumaya başladığı zaman meslek değiştirmeyi düşündüğünü ancak daha sonra bir okulda yönetici olarak göreve başlayınca bu fikrinden vazgeçtiği belirtmiştir. Ö10 ise başladığı ikinci üniversite bölümünün her aşamasını tamamlamayı istediğini ancak hiçbir şeklide öğretmenlikten ayrılmayı düşünmediğini ifade etmiştir.

Bu araştırmanın örnekleminde bulunan otuz katılımcı arasından yalnızca iki katılımcı, ikinci üniversiteden mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğini devam ettirmek istediklerini ifade etmişlerdir. Geriye kalan katılımcılar, değişik zaman dilimlerini tarif etseler de yeni alanlarında veya mesleklerinde çalışmaya devam etmek istediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlik mesleğiyle ilgili politikalar belirlenirken esas olan meslekte devamlılığı ve öğretmenlik alanında gelişimi ve verimliliği arttırmak olmalıdır. Bu bağlamda Aydın, Sarıer, Uysal, Aydoğdu-Özoğlu ve Özer'in (2014) belirttikleri gibi öğretmenlerin mesleğe kabul edilme aşamalarının, MEB ve YÖK arasındaki iş birliğine dayalı belirlenerek uzun soluklu planlama ve tutarlı, sürekli, dinamik, sürdürülebilir eğitim politikalarıyla oluşturulması beklenmektedir.

İkinci üniversite okuyan okul yöneticileri ve öğretmenlerin sayısının her geçen gün artması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak ikinci

üniversiteden mezun olanların önemli bir çoğunluğunun alan, hatta meslek değiştirmeye yönelmesi arzulanan bir durum olmamalıdır.

Üçüncü alt probleme ilişkin katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde;

Katılımcılara ikinci üniversite eğitimi sonrası alan/meslek tercihlerinde bir değişiklik yapmayı düşünüp düşünmediklerini öğrenebilmek amacıyla üçüncü alt problem yöneltilmiştir. Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenlerin, okudukları ikinci üniversite programından mezun olduktan sonra mesleklerinde/alanlarında herhangi bir değişiklik yapma planları var mı?" sorusuna katılımcıların önemli bir kısmı ikinci üniversiteden mezun olduktan hemen sonra veya ilerleyen yıllarda alan/meslek değiştirmeyi istedikleri yönünde cevap vermişlerdir. Emeklilik sonrası değişikliği yapabileceklerini ifade edenlerin yanında sadece iki katılımcı, mezuniyet sonrası alan/meslek değiştirmeyi düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgulardan yola çıkarak okul yöneticisi veya öğretmenlerin kendi alanlarından/mesleklerinden ayrılmak istemeleri dikkate değerdir. Katılımcılar arasında meslek değiştirmek yerine, öğretmenlik mesleğini farklı alanlarda yapmak isteyenlerin de olması bizi tekraren mesleki yönlendirme bahsine götürebilir. Bu konu ile ilgili olarak bireylerin çalıştıkları alanlarda memnun olmamalarının değişik gerekçeleri üzerine ayrı bir araştırma yapılabilir.

4.4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Katılımcılara, kendileri dışında okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite okuma nedenlerinin neler olabileceği hususunda fikirlerini öğrenmek için araştırmanın dördüncü alt problemi olan "Katılımcıların kendileri dışında, çevrelerinde ikinci üniversite okuyanların okuma nedenlerine dair görüşleri nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların bu soruya ilişkin ifadeleri Tablo 5'te verilmiş olup, dördüncü alt probleme dair bulgu ve yorumlar ilgili tema altında verilmiştir.

Tablo 5: Dördüncü Temaya İlişkin Tablo

SIRA NO	TEMALAR / KATILIMCI CEVAPLARI	f
1	Öğretmenlik mesleğinden memnuniyetsizlik ve alan/meslek değiştirmek (M1, MY1, MY2, MY3, MY5, Ö10, Ö7, Ö8, Ö9, Ö14, Ö18, Ö6, Ö2, Ö4, Ö12, Ö11, Ö3, A3)	18
2	Kişisel gelişim veya kariyer (M2, M3, MY1, Ö1, Ö2, Ö3, Ö9, Ö10, Ö13, Ö15, Ö16, Ö17, A2)	8

4.4.1. Öğretmenlik Mesleğinden Memnuniyetsizlik veya Alan/Meslek Değiştirmek.

Bu bölümde katılımcılara "Katılımcıların kendileri dışında, çevrelerinde ikinci üniversite okuyanların okuma nedenlerine dair görüşleri nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların önemli çoğunluğu (18 katılımcı) bu soruya, kendileri dışında okul ortamında veya sosyal çevrelerinde ikinci üniversite okuyanların öğretmenlikten;

- mesleki itibar aşınması,
- veli-öğrenci şikâyet mekanizması,
- toplumun mesleğe bakışındaki değişiklikler vb.

sebeplerle memnun olmadıkları, bu ve buna benzer gerekçelerle alan/meslek değiştirmek istedikleri şeklinde cevap vermişlerdir. Ayrıca çevrelerindeki kişilerin, istedikleri bölümü okuyamadıkları veya istedikleri bölümü okurlarsa atama sıkıntısı yaşayacaklarını düşündükleri için ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini düşünen katılımcıların da görüşlerine bu başlık altında yer verilmiştir. Konuya dair katılımcı görüşleri şu şekildedir:

Çevresinde ikinci üniversite okuyan kişilerin bir kısmının özenti sonucu başladıklarını belirten M1, öğretmenlik mesleğinden memnuniyetsizliğin de ikinci üniversite okumaya yönlendirdiğini söylemiştir: *"Çevremde de genelde gözlemlediğim iki şey var: Bir; var olan meslekten memnuniyetsizlikten kaynaklı, farklı seçenekleri ulaşmak için farklı bölümler okuyan arkadaşlarımız var. İkincisi de özenti bazen oluyor. Çevredeki insanlar okuyor, ben de okuyayım özentisi ile*

başlayanlar da oluyor. Ama genelde özenti ile başlayanlar, sonunu getirmiyor. Genelde terk ediyorlar, bırakıyorlar. Ama hedefi olan, mesleğinden memnun olmayıp farklı meslek seçenekleri veya mesleğinden memnundu, ama farklı mesleklerde de kendini geliştirmek isteyen arkadaşlar genelde okula başvuruyorlar ve devam ediyorlar, bitiriyorlar (M1)".

Kendisi dışında ikinci üniversite okuyan okul yöneticileri ve öğretmenlerin kendisi gibi başka bir kuruma geçmek için okuduklarını düşündüğünü söyleyen M2, sözlerine şöyle devam etmiştir: *"Son zamanlarda Anadolu Üniversitesi'nin bu ikinci üniversite çalışması toplumda epey bir karşılığını bulmuş durumda. Birçok bizim gibi durumda olan insanlar ikinci üniversiteyi seçmekte ve okumakta. Genel bir bölümünün, sanırım benimle aynı durumda aynı zihniyette olduğunu düşünüyorum. Kurum değiştirme amacı belki ön plandadır… (M2)."*

Ö2, çevresindeki arkadaşlarının okudukları ilk bölümlerin maddi kaygılarla atama sıkıntısı yaşamayacakları bölümler seçtiklerini ifade etmiştir. Ö2'e göre, ikinci üniversiteyi de daha rahat bir meslek edinmek için tercih etmişlerdir: *"Çevremde birkaç arkadaşım var. Onlar üzerine konuşacak olursam; maddi kaygılar, gelecek kaygısı, genelde devlet kadrolarına yerleşmelerinin zor olduğu bölümlerde arkadaşlar tercih etti. Hatta ikinci üniversitede özel eğitim okuyan benim gibi iki arkadaşım var, ikisi de tamamen atama kaygısı nedeniyle tercih etti bölümü. Benim fikrim de maalesef insanların ikinci lisans okuma lüksü şu şartlarda, Türkiye şartlarında gerek ekonomik olsun zor. O yüzden okuyan, bu duruma katlanan, bu cefaya katlananlar genelde daha rahat bir meslek edinmek adına okuyorlar diye düşünüyorum…(Ö2)."*

Ö4, Ö2 ile benzer şekilde, çevresinde ikinci üniversite okuyanların ilk üniversitelerini çeşitli şartlardan dolayı gönüllerindeki bölümlerden farklı bölümlerde okumak durumunda kaldıklarını belirtmiştir. *"Geçmişten bugüne illa herkesin içinde bir ukde kalmıştır. Şunu olacaktım, şunu olmalıydım. Ama şartlar, üniversiteden aldığı puan, farklı bir bölüm tercih etmemize neden olmuşsa eğer, yani ben arkadaşlar açısından öyle düşünüyorum. O, içlerinde kalanı gerçekleştirmek adına olabilir. Bir de daha rahat düşündükleri, kendilerini daha faydalı hissedecekleri bir*

meslek yaptıklarında daha faydalı olabilirler diye düşünüyorum. Sanki o yüzden okuyabilirler (Ö4)."

MY1, kendisi dışında ikinci üniversite okuyanların öğretmenlik mesleğinden memnun olmadıklarından ötürü okuyor olabileceklerini belirterek, *"Şu anki durumundan memnun olmayan insanlarımız çok. Hani sevmediği işi yapıyor. Belki alan değiştirmek istediği için olabilir."* demiştir. Ö3 de öğretmenlik mesleğinin bir süre sonra aynı biçimde tekrarlanan içeriklerinden dolayı tekdüzeleştiğinden bahsederek şunları söylemiştir: *"Öğretmenlik mesleği içinde belli bir süre sonra monotonlaşması, hep aynı içeriklerin farklı kademelerde verilmesi, mesleki doyuma sebep olduğu kanısındayım (Ö3)."*

İkinci üniversite okuyan okul yöneticileri ve öğretmenlerin kendisiyle aynı gerekçelerle okuduklarını söyleyen MY2, *"Bana göre ikinci üniversite okuyan herkesin ortak bir fikri var. Bulunduğu konum bunları tatmin etmiyor. Kendini tatmin edebileceği, kendini daha rahat ifade edebileceği bir bölüm okumayı düşünüyorlar. Ondan dolayı farklı bir üniversite veya ikinci üniversite okumayı düşünüyorlar. Bu da herkesin hayali benim de hayalim."* demiştir.

MY3, öğretmenlik mesleğinin zorluklarından dolayı öğretmenlerde tatminsizlik meydana geldiğini ve bu nedenlerden ötürü farklı mesleklere yöneldiklerini belirtmiştir. *"...Bunlar genelde düşünce şu oluyor; öğretmenlikten farklı bir meslek seçme arzusu. Yani öğretmenlik mesleği insanları artık tatmin etmiyor. Sohbetin başında da söylediğim gibi öğretmen mesleğinin bu son dönemlerde yapılan yanlışlardan biri öğretmenlik mesleği ayaklar altına serildi. Özellikle velinin, öğretmene bakışı çok kötü bir noktaya geldi. Öğrenciler üzerinde öğretmen ya da idarecilerin etkisi ya da yaptırımı azaldı. Öğretmenler kuşatılmış, sıkıştırılmış bir duruma girdi. Belki memurların çoğunluğu böyle, ama öğretmenler daha bunu yaşıyor. Bundan dolayı öğretmenlikten uzaklaşmak isteği...(MY3)."*

Ö6 de MY3 gibi öğretmenlik mesleğinin yıpratıcı olmasından dolayı çevresindekilerin ikinci üniversiteye yöneldiklerini söylemiştir: *"Bir arkadaşım yeni, öğretmenliğe yeni atanmış. Sözleşmeli öğretmenliğe başladı kendisi. Ama bu arada ekstra olur da öğretmenlik tutmaz diye, yerinde yan bir dal yapıyor. Bir arkadaşım da İngilizce öğretmeni. Hem İngilizce öğretmeni olmasının bir avantajı var. Yarın*

öbür gün dilden daha rahat bir şekilde doktora falan yaptığı zaman hâkimlik, savcılık için daha bir avantaj olacak. Yani genel yani arkadaşların çoğu, öğretmenlik mesleğinin yıpratıcı özelliğinden dolayı ikinci üniversite tercih ettiler (Ö6)."

Emeklilik sonrası icra edilebilecek bölümlerin tercih edilmesiyle beraber, bazı arkadaşlarının branşlarından duydukları memnuniyetsizlik sebebiyle başka branşlara geçmek için ikinci üniversite okuduklarını ifade eden Ö8, şunları söylemiştir: *"İnsanların bazıları sadece işte ikinci üniversite okumak için okuyanlar da var. Fakat belki emekli olduktan sonra özellikle öğretmenler için söyleyim. Emekli olduktan sonra özellikle kendi alanları dışında herhangi bir kurumda çalışmak isteyenler var ya da kendi branşından memnun olmayıp branş değiştiren arkadaşlar. Bir arkadaşım İlahiyat Fakültesi mezunuydu. Daha sonra Edebiyat bölümünü bitirdi. Şu anda Edebiyat Öğretmenliği yapıyor. Bir diğer birlikte mezun olduğum arkadaş, Tarih öğretmeni. Fakat Tarih öğretmenliğini sevmiyorum dedi. O da Edebiyat öğretmenliğine geçiş yaptı. Fakat benim branşımla ilgili veya okuduğum üniversite ile ilgili şu anda öyle bir değişiklik talebinde bulunmadım. Ama değiştirmek talebinde bulunan oluyor mu? Evet oluyor (Ö8)."*

Kendisi dışında ikinci üniversite okuyanların, ilerde alan değiştirebilmek için okuduğunu söyleyen Ö9, bunun gerekçesi olarak da birçok kişinin arzuladığı alanlarda çalışamamasını ve bundan dolayı tatminsizlik yaşamasını göstermiştir. *"Tabi çevremde okuyanlar var. Özellikle öğretmen camiasında ikinci üniversiteye son zamanlarda yönelme oranı gittikçe yükseliyor. Bunun önemli sebeplerinden biri, okuduğu alanın tatminsizliği. Hani belki alan değiştirebilirim amacıyla okuyanlar var bayağı. Yani nihayetinde geldiğimiz toplum itibari ile hepimizin ilk tercih etmiş olduğumuz bölüm ya da meslek belli bir aşamadan sonra aslında okumak istediğimiz, hedeflediğimiz alanın olmadığının farkına vardık. Bunun en önemli sebebi de işte üniversite hazırlık aşamasında bu anlamda ciddi bir rehberliğin olmayışı. Ailelerin biraz daha bilinçsiz olması, tamamen çocuğun o anki duygusal yaklaşımı sebebiyle bu tercihler oluştu. Okuyanların geneli işte ilerde alan değiştirebilme amacıyla okumakta (Ö9)."*

Kendisinin ikinci üniversite tercihinin tamamen bilgi sahibi olma amaçlı olduğunu belirten Ö10, kendisi dışında ikinci üniversite okuyanların gerekçelerini

şöyle sıralamıştır: *"Belki de kendi mesleklerinden memnun değillerdir. Ya da isteyerek gelmemişlerdir. Belli sıkıntılardan dolayı değiştirmek istiyor olabilirler. Onlardan dolayı olabilir. Belki de maddiyat olabilir. Belki daha iyi bir bölüme geçip daha iyi bir gelir elde etmeyi düşünüyor olabilir. Ama bunu tam olarak söyleyemeyiz. Bunu arkadaşlarla görüşmek gerekiyor (Ö10)."*

MY4, Ö10 ile benzer şekilde okul yöneticileri ve öğretmenlerin daha iyi bir gelir elde edebilecekleri bir meslek sahibi olabilmek için okuduklarını düşünmektedir. *"Bence yöneticiler ve öğretmenler, ikinci üniversiteyi hem maddi durumlarını iyileştirmek hem de kariyer yapmak için birer araç olarak gördüklerinden ötürü tercih ediyorlardır diye düşünüyorum (MY4)."*

Ö11 engelli öğretmenliğini kazandığı zaman bu bölümü istemediğini ve aslında bu bölümden bir kaçış yolu olarak ikinci üniversiteyi okumak istediğini söylemiştir. Ancak öğretmenlik mesleğine başladıktan sonra, mesleğinin kendisini sardığını, öğretmenliği sevmeye başladığını ve kendisinin ikinci üniversite okuma isteğinin meslekten kaçış olmadığını vurgulamıştır. Ö11'nın kendisi dışında ikinci üniversite okuyanlara dönük görüşleri şu şekildedir: *"Özel ilgisi ile alakalı olabilir. Atandıktan sonra zaten okuma alışkanlığı yoksa bir şekilde okumaz ya da okuma alışkanlığı varsa kitap da okuyabilir. Aslında şöyle. Bir arkadaşım demişti ki; ikinci üniversite niye okuyorsun ki? Kendin oku. İlla sınava girmen mi lazım onları öğrenmen için. Ama bence diploma önemli bir şey. Onun için okuyor olabilirler. Bence uzmanlaşmak önemli bir şey. Benimki kaçış için olmadı ama öğretmenlik mesleği dışındaki bir arkadaş, öğretmenlik için ikinci üniversite okuyorsa o belki kaçış için olmuş olabilir. Sosyoloji bölümünü bitirenler zannediyorum Sosyolog unvanını, onu da alıyorlar. Ama ben o unvanı hak edecek bir durumda değilim (Ö11)."*

Kendisi aynı anda çift ana dal okuyan Ö12, birbirine benzer içeriklere sahip bölümlerin kişiye katkı sağladığını belirterek, *"Diğer arkadaşların ikinci üniversite okuma nedenleri olarak, kendi çevremde genelde bulundukları branşta atama yapılamaması gerekçesini görüyorum. Bazen de kendi bölümleriyle çok benzer ikinci bir bölüm okuyanlar olabiliyor. Mesela sınıf öğretmenliğinde okuma yazma ve beden eğitimi dersleri ile özel eğitim bölümündeki derslerin çok benzer olması benim bu*

bölümü tercih etmeme sebep olmuştu. Yani benzeşik programlar tercih sebebi olabiliyor." demiştir.

"Artık öğretmenlik mesleği itibarsızlaştırıldığı için ve mesleği hakkı ile icra etmek çok güç bir hal aldığından dolayı diğer yönetici ve öğretmenler tercih ediyor olabilirler (Ö14)."

Ö18, okul yöneticileri ve öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin zorlukları ve toplum nezdindeki değerini kaybetmesinden dolayı ikinci üniversite okumaya yöneldiklerini ifade etmiştir. *"Yani büyük sebep öğretmenlikten kaynaklı. Yani hakikaten değer olarak düşürüldü öğretmenlik. Eski kalitesini kaybetti. Öğrenci karşısında, veli karşısında. Yani insanla uğraşmak zaten zor bir şey. İnsanla uğraşan her meslek sıkıntı yaşıyor bu anlamda. Ondan kaynaklı. Yoğun olabilir, onun dışında da mesleğini sevmediği için. Artı belki benim gibi, belki zamanında doğru tercih yapmamıştır. Sırf hani aldığı puanın da yettiği bir yerlere girmiş olabilir (Ö18)."*

Çevresinde çok sayıda ikinci üniversite okuyan arkadaşının olduğunu söyleyen MY5, öğretmenlik mesleğinin icrası zor bir meslek haline geldiğini ve insanların bundan dolayı farklı arayışlara girdiğini söylemiştir. *"Çevremde çok böyle arkadaşım var. Yeni yazılanlar, mezun olup meslek değiştirmeyenler, mesleğini değiştirip avukat olanlar, doktor olanlar. Ekonomik özgürlük, sağladığı avantajlar, mesleklerdeki yetersiz uygulama alanlarından dolayı memnuniyetsizlik… Hatta son zamanlarda bir kararla öğretmenler açısından performans uygulamasını pilot illerde başlamış olması, sonradan uygulamadan vazgeçilmiş olsa da öğretmenler açısından yıkıma sebep oldu. Düşünün ki, bu ne demek? Bir öğrenci, kendi öğretmenini değerlendirebilecek. Bu nedenle de öğretmenler mesleklerine beslemiş oldukları aşkı yavaş yavaş kaybediyorlar. Severek yapmış oldukları meslek ve sunulan haklar koşullar ve yıpranmışlık sebebiyle bu meslekten uzaklaşmalarına sebep olabiliyor. Ben şunu da rahatlıkla söyleyebilirim ki; emeklilik hakkı verilirse eğer, bu öğretmenlik mesleğinden ayrılmayı düşünen onlarca insan tanıyorum (MY5)."*

Çevresindeki arkadaşlarının kendisiyle aynı gerekçelerle ikinci üniversite okuduklarını söyleyen A3, görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

"Benim çevremde ikinci üniversite okuyan arkadaşlarım var tabii ki. Onlarla sohbetlerimde de tamamen benimle aynı noktada olduklarını görüyorum. Belli bir

yaştan sonra ikinci üniversite okumak kolay olmuyor bırakıp gitmek. O yüzden genelde aynı, yani öğretmenliğin değersizleştirildiğini düşünüyor arkadaşlarım o yüzden okuyorlar (A3).”

Bu araştırma kapsamında görüşülen katılımcıların dışında kalan okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite okuma nedenleri ile ilgili fikir sahibi olabilmek adına, katılımcılara çevrelerinde ikinci üniversite okuyanların olup olmadığı sorulmuştur. Bu soruya, katılımcıların tamamı okul çevresinde, arkadaş çevrelerinde ya da aile içerisinde, ikinci üniversite okuyan okul yöneticisi veya öğretmenlerin bulunduğu yönünde bilgi vermişlerdir. Bunun üzerine, araştırmanın örneklemi dışında kalan okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite okumayı neden tercih ediyor olabilecekleri hususunda yordamalarda bulunulmak istenmiştir. Bu minvalde katılımcılara, çevrelerindeki okul yöneticisi veya öğretmenlerin ikinci üniversite okuma nedenlerinin neler olabileceğine yönelik sorular sorulmuştur. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar, araştırmanın örneklemi dışında bulunan ve ikinci üniversite okuyan okul yöneticileri ve öğretmenlerin kişisel görüşlerini değil, örnekleme dâhil katılımcıların bu hususta beyanlarını yansıtmaktadır.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Katılımcıların kendileri dışında, çevrelerinde ikinci üniversite okuyanların okuma nedenlerine dair görüşleri nelerdir?” sorusuna, katılımcılar genellikle kendi ikinci üniversite okuma gerekçeleri üzerinden kıyas yaparak cevap vermeyi seçmişlerdir. Bazı katılımcılar (M2, MY2, Ö12, A3 vd.), çevrelerindeki okul yöneticileri ve öğretmenlerin kendileriyle aynı gerekçelerle okuduklarını ifade ederlerken, bazı katılımcılar (Ö10,Ö11 vd.), kendi gerekçelerini sıraladıktan sonra kendileri dışında ikinci üniversite okuyanların okuma gerekçelerine dair bilgilerini veya tahminlerini belirtmişlerdir. Katılımcıların önemli bir kısmı (on sekiz katılımcı) kendileri dışında ikinci üniversite okuyan okul yöneticileri ve öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinden duydukları memnuniyetsizlik, mesleklerinde veya alanlarında yaşadıkları tatminsizlik, öğretmenlik mesleğinin zorlukları ve mesleğin itibarsızlaşması gibi gerekçelerle tercihte bulunduklarını paylaşmışlardır.

Okul yöneticileri ve öğretmenlerin, ikinci üniversite okuma gerekçelerini; MY2 ve MY3, öğretmenlik mesleğinde tatminsizlik yaşamaları, M1, MY1 ve Ö10 de

öğretmenlik mesleklerini icra ederlerken memnuniyetsizlik yaşamalarını, Ö8 ve Ö9 ise branşlarından memnun olmadıklarından dolayı olduğunu ifade etmişlerdir. MY3 ve Ö6, öğretmenlik mesleğinin zorlukları nedeniyle okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite okuduklarını vurgularken, A3, Ö14, Ö18 ve MY5 ise bu zorlukların kaynağında bulunan öğretmenlik mesleğinde meydana gelen itibar kaybı ve değersizleştirmenin asıl gerekçe olduğunu belirtmişlerdir. Bu katılımcıların çevrelerindeki ikinci üniversite okuyan okul yöneticileri ve öğretmenler, genelde farklı bir meslek veya alana geçmek istemektedirler. Ö7 de bu kişilerin meslek/alan değiştirmek için ikinci üniversite okuduklarını ifade etmiştir.

Ö2 ve Ö4 kendileri dışında ikinci üniversite okuyanların, daha rahat bir mesleğe kavuşmak arzusunda olduklarını, M1 ve Ö8 ise bu kişilerin özenti sebebiyle de tercihte bulunmuş olabileceklerini dile getirmişlerdir. Ö8 ayrıca, öğretmenlikten emekli olduktan sonra yapılabilecek değişik mesleklere yönelmenin de sebepler arasında olduğunu söylemiştir. Ö2, Ö4 ve Ö12, okudukları ilk üniversiteye yerleşirken maddi kaygılardan dolayı kolay atanabilecekleri alanlara yönelenlerin, asıl okumak istedikleri alanların diplomasına ikinci üniversite yoluyla ulaştıklarını söylemişlerdir. Uzmanlaşmanın ve diploma sahibi olmanın önemine vurgu yapan Ö11, ikinci üniversite okuyanların alanlarında veya farklı alanlarda uzmanlaşmak sebebiyle okuduklarını ifade etmiştir. Ö3, diğer katılımcılardan ayrılarak öğretmenlik mesleğinin belli bir süre sonra tekdüze bir hal almasından dolayı okul yöneticileri ve öğretmenlerin meslek değiştirmek için ikinci üniversite okumaya yöneldiklerini dile getirmiştir.

Bu araştırmanın örnekleminde bulunanların tamamının çevresinde, ikinci üniversite okuyan bir ya da birden fazla okul yöneticisi veya öğretmenin bulunması, eğitim camiasında ikinci üniversiteye duyulan ilginin boyutlarını görme noktasında ışık tutabilecek bir veridir. Katılımcılar okul, aile veya sosyal çevrelerinde bulunan okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite okuma nedenlerini, genellikle kendilerinin okuma nedenlerini referans alarak cevaplamışlardır. Görüşme esnasında, katılımcıların kendileri dışında ikinci üniversite okuyanlarla ilgili, bazen bire bir görüşmelerine dayalı bilgiler paylaştıkları, bazen de okuma sebepleri ile ilgili tahminlerde bulundukları görülmüştür.

4.4.2. Kişisel Gelişim veya Kariyer

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan "Katılımcıların kendileri dışında, çevrelerinde ikinci üniversite okuyanların okuma nedenlerine dair görüşleri nelerdir?" sorusuna, bu çalışmaya katılanlardan on üçü, okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite tercihlerine etki eden faktörler arasında, kişisel gelişim ve daha iyi bir kariyer sahibi olmak düşüncesinin yattığını ifade etmişlerdir.

A2, M2 ve Ö1, kendileri dışında, ikinci üniversite tercihinde bulunan okul yöneticileri ve öğretmenlerin kurum değiştirmeyi istemenin yanında, bilgi edinmek, kişisel gelişim amaçlı da okuduklarını belirtmişlerdir.

"*Bence diğer okul yöneticisi ve öğretmenler ikinci üniversiteyi farklı bir alanda kendilerini geliştirmek ya da farklı bir konuma geçiş yapmak amacıyla tercih ederler (A2).*"

"Bir kısmının da mesleki olarak daha kendini geliştirebilmek, eğitim seviyesini yükseltmek istemişlerdir. Bu nedenlerle ikinci üniversiteyi istediklerini düşünüyorum (M2)."

"Yakın çevremi biliyorum. Bu konuda onlar da benimle aynı. Bilgi edinmek için. Cebinde olsun, lazım olursa yani çok sıkılırsan geçebilirsin, geçmeyebilirsin. Bu manada yani yoksa özel bir sebep olacağını zannetmiyorum (Ö1)."

Çalışma hayatına başlamamış olan öğretmen adaylarının, genelde maddi kaygılar ve atanabilecekleri bölümlere yönelme gerekçeleriyle ikinci üniversite okuduklarını düşündüğünü söyleyen Ö2, çalışma hayatına dâhil olan eğitim çalışanlarıyla ilgili olarak ise şunları söylemiştir:

"Hâlihazırda atanmış bir öğretmen veya yöneticiden bahsediyorsak, bence onların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçecekleri bir bölüm belki hobi bir bölüm olabilir (Ö2)."

Bilginin sürekli değiştiğini ve insanın değişime ayak uydurabilmesi için sürekli okumak durumunda olduğunu anlatan MY1, okul yöneticileri ve öğretmenlerin bu ihtiyacı karşılayabilmek için ikinci üniversite okuduklarını ifade etmiştir. *"Öyle bir bilgi çağında yaşıyoruz ki, inanın şu an bizim bugün*

öğrendiklerimiz bile yeterli değil. Yani biz zamana yetişemiyoruz. Bilgi, bizden çok ilerde. O nedenle insanlar artık gerçekten bir şey öğrenmeye ihtiyaç olduğunun farkına vardılar. Kendi yerimizde saymamak için daha çok okuyoruz. Daha çok yeni bilgiler öğrenmeye çalışıyoruz. O olabilir. İşte diyorum ya, günü yakalamaya çalışıyoruz. O yüzden ne kadar okursak bu bizim hanemize artı puan olarak kaydediliyor. Ben şu an iki üniversite okudum, yüksek lisans yaptım. Ama yine kendimi yetersiz görüyorum. Sürekli kitap okuyorum. Ama yine bu konuda bir tatminsizlik var bende. İnsanlarda da bu var bence. Onlar da bunun farkında. O yüzden okuyor olmalılar (MY1)."

Eğitim camiasında, alan değiştirmek için ikinci üniversite okuyanların sayısının her geçen gün arttığını söyleyen Ö9, ikinci üniversite tercihi olarak Sosyoloji' yi seçenler için şunları söylemiştir: *"...Kimi de Sosyoloji gibi biraz da o alanda merakını giderme, biraz daha bilgi sahibi olmak için okumakta. Bu biraz da yaşadığı toplumun, yaşadığı sıkıntıların getirdiği bir netice olabilir. Çünkü Sosyoloji okuduğu zaman belki bu alanda biraz daha aktif olabilirim, birtakım çözümlemeler de söz sahibi olabilirim, birtakım işte sivil toplum örgütlerinde söz sahibi olabilme durumunda olabilirim gibi yaklaşımlarla Sosyoloji özellikle okumada ciddi bir artış var. Özellikle ben Adalet'i okuduktan sonra, bu anlamda uzaktan olmasına rağmen ciddi bir katkısını gördüm. Hani bu şu demek. Daha önce belki bir alana yoğunlaşmışken atıyorum mesela Tarihçisin, Sosyoloji 'de okudun. O alanda da belki Tarih'i daha önce okuduğun alanla ilgili de ciddi katkı sunuyor. Daha farklı bakmanı sağlıyor. Yani ben insanların hani oturup var olanla yetinmekten ziyade, bu arada kendi hayatları ile ilgili yeni çıkarımlarda bulunma noktasında tavsiye ediyorum ve katkı göreceklerini de umuyorum (Ö9)."*

Ö10'e göre, kendisi dışında ikinci üniversite okuyanlar, yalnızca bilgi sahibi olmak için okuyorlardır. *"...Dediğim gibi hukuk alanında insanların bilgi sahibi olmaları gerektiğini düşünüyorum. Sadece bilgi amaçlı. Bilgi sahibi olmak için okuduğum bir bölümdür. Şu anda kendi mesleğimden memnunum, öğretmenliği isteyerek seçtim. İnsanlar bilgi sahibi olmak istemelerinden dolayı tercih ediyor olabilirler (Ö10)."*

Öğretmenlik mesleği ile diğer bazı mesleklerin toplumsal karşılığının aynı olmadığından dolayı insanların ikinci üniversite okumaya yöneldiğini söyleyen Ö13, konuya ilişkin görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: *"İnsanlar sürekli gelişmek ister, sürekli yükselmek ister. Yani öğretmenlerden ziyade, idarecilerin birçoğunun bu anlamda yükselmesini düşünmesi ile alakalı. Şimdi öğretmen ve diğer insanlar sürekli itibar görmek ister. Yani bunu da etiket anlamında kullanmak istiyorlar. Bir öğretmen mi bir avukat mı derseniz, benim gözümde öğretmendir. Ama toplumun gözünde, avukat kesinlikle öğretmenlikle kıyaslanamayacak bir meslek (Ö13)."*

Ö15, kendisi dışında ikinci üniversite okuyan öğretmenlerle yapmış olduğu sohbetten hareketle, özellikle Felsefe alanını tercih eden kişilerin cinsiyetine göre bir değerlendirme yapmıştır. Katılımcının görüştüğü kişinin cümlelerinden, cinsiyetten kastının eve daha fazla zaman ayırma olduğu anlaşılmaktadır. *"...Bir matematikçi vardı. 'Niye okuyorsun?' dedim. Felsefe düşünme melekesini geliştirdiği için okuduğunu söyledi. Benimle aynı gerekçelerle. Bir bayan vardı mesela. Ona sordum, hatırlıyorum. Onun cinsiyetine daha uygun olduğunu söylemesi beni şaşırtmıştı. Felsefe alanındaki liselerde daha az saatte ders olduğu için, az ders alıp diğer geri kalan süreyi evde geçirme isteğinden tercih ettiğini söylemişti. Özellikle matematikçilerin ve aktivistlerin, toplumu yönlendirebilecek kişilerin, felsefe okumalarının muhakkak gerekli olduğunu söylemişti. Benim düşüncelerime çok yakın düşünceler. Bu bölümü bayanların daha çok tercih etmeleri, onlara branş olarak ders sayısını daha az olması, merakla beraber ağır basıyor gibi geliyor bana. Erkeklerin ise ufuklarını geliştirme, geniş bir bakış açısıyla görmeleri gibi iki durumla karşılaştım (Ö15)."*

Bulunduğumuz çağda, gelişen dünyanın insanları farklı alanlara yönelttiğini ve tek diplomanın artık kâfi gelmediğini belirten Ö16, kendisi dışındaki okul yöneticileri ve öğretmenlerin tercih gerekçelerine, kendi gerekçeleriyle cevap vermeyi tercih etmiştir. *"Yani insanlar, artık bence bilim geliştiği için, dünya geliştiği için, artık tek diploma yeterli değil. İnsanlar kendilerini geliştirmek istiyorlar. Yani ben de onlardan biriyim aslında. Kendimi geliştireyim, ne bileyim daha farklı konumlara geleyim diye düşündüm. O açıdan bence tek diploma yeterli değil. Bu bölümü de bitirdikten sonra başka bir bölüm okumayı düşünebilirim.*

Yüksek lisans yapmayı düşünebilirim, idarecilik yapmayı düşünebilirim kendimi geliştirmek için aslında (Ö16)."

Ö17, okul yöneticileri ve öğretmenlerin, öğrencilerine daha faydalı olabilmek için okuduklarını söylemiştir. *"Diğer yönetici ve öğretmenler, ikinci üniversite okumayı, kendilerini geliştirmek için tercih ediyor olabilirler. Belki alanları ile ilgili bir şeydir. Akademik açıdan gelişimlerini istiyor olabilirler. Öğrencilerine daha fazla faydalı olabilmek için okuyor olabilirler, kişisel gelişim içinde okuyanlar olabilir (Ö17)."*

İnsanların artık bir alanda eğitim almakla yetinmediğini, birden fazla alana yöneldiğini söyleyen M3, toplumun mesleklere bakış açısının da bu tercihte etkili olduğunu vurgulamıştır. *"Yani birçok arkadaş ikinci üniversite diploması almak, bir defa etiket açısından almak olumlu. İnsanlar farklı gözle bakıyorlar, bu olabilir. Ama yakın çevremde, ilişki kurduğum arkadaşların bir kısmında gerçekten bilgilenmek, ayrı bir alanda bir çalışma yapmak, hatta Sosyoloji ile yetinmeyip Tarih bölümünü ayriyeten okuyanlar veya başka bir alanda okuyanlar, Kamu Yönetimi gibi alanlara yönelenler… Onlar için biraz da uğraş, yani zevk aldıkları alanlar, kendilerini yetiştirmek ve geliştirmek için bu alanlara seçtikleri düşünüyorum (M3)."*

Ö19, dünyadaki gelişmelere paralel olarak eğitim camiasının da kişisel gelişimlerine önem verdiklerini mutlulukla müşahede ettiğini söylemiştir. *"Ben ikinci okula başladıktan sonra, özellikle eğitim alanında dünyadaki gelişmelere paralel olarak öğretmen ve yöneticilerin de kendilerini yenilemeleri gerektiğini düşünüyorum. Gördüğüm kadarıyla görevde yükselmek veya unvan değişikliği için yüksek lisans yapanların sayısı her geçen gün artıyor. Bu vesile ile insanlar kendilerini geliştirme ihtiyacı ve imkânı yakalıyorlar. Bu güzel bir gelişme (Ö19)."*

Katılımcılara yöneltilen ve araştırmanın dördüncü alt problemi olan "Katılımcıların kendileri dışında, çevrelerinde ikinci üniversite okuyanların okuma nedenlerine dair görüşleri nelerdir?" sorusuna, bu bölümde görüşleri paylaşılan katılımcılar, bilgi çağının insanları donanımlı olmaya ittiğinden hareketle ikinci üniversite okumaya duyulan ilginin arttığını ifade ederek cevap vermişlerdir. A2, M2, Ö1, Ö2, MY1, Ö9, Ö10, Ö15, Ö16, Ö17 ve Ö19, kendileri dışında ikinci üniversite okuyan yönetici ve öğretmenlerin, bilgilerini arttırmak, farklı alanlarda

donanım sahibi olmak, sahip oldukları diploma sayısını arttırmak, eğitim alanındaki yeniliklere hazır olmak gibi gerekçelerle yöneldiklerini belirtmişlerdir. Bu katılımcılar, konu ile ilgili görüşlerini sıralarken farklı gerekçeler saymış olsalar da ana eksenin kişisel gelişim ve bilgiye sahip olma yönünde olduğu görülmüştür. Ö13 ve M3 ise bu gerekçelerin yanına ikinci üniversite okumak için tercih edilen bölümlerin toplumsal karşılığı, statüsü, saygınlığı gibi gerekçelerle beraber, maddi imkânlarının da etkili olduğunu vurgulamıştır.

Katılımcıların birinci alt probleme (İkinci üniversite okumaya nasıl karar verdikleri) ve ikinci alt problem (İkinci üniversite alan/meslek tercihlerini nasıl yaptıkları) ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde;

- Birinci alt probleme verilen cevaplarda, on iki katılımcının ikinci üniversite okumaya karar vermelerine gerekçe olarak kişisel gelişim cevabını verdikleri,
- İkinci alt probleme verilen cevaplarda ise dört katılımcının bu cevabı verdiği görülmüştür.

Katılımcıların ikinci üniversite okuma ve alan seçme gerekçeleri ile çevrelerinde ikinci üniversite okuyanların gerekçeleri birbirleriyle örtüşmektedir. Farklı sorulara kişisel gelişim cevabı veren katılımcıların da büyük oranda aynı katılımcılar olduğu tespit edilmiştir.

Dördüncü alt probleme ilişkin katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde;

Bu bölümde, katılımcıların çevrelerinde ikinci üniversite okuyan okul yöneticisi ve öğretmenlerin konuya ilişkin görüşlerinin neler olabileceğini öğrenebilmek adına katılımcılara "Katılımcıların kendileri dışında, çevrelerinde ikinci üniversite okuyanların okuma nedenlerine dair görüşleri nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların tamamı çevrelerinde ikinci üniversite okuyan meslektaşlarının olduğunu belirtmişlerdir. Meslektaşlarının tercih sebepleri ile ilgili olarak ise kendi tercih sebeplerine benzer değerlendirmeler yapan katılımcılar; kendileri dışında ikinci üniversite okuyanların, çoğunlukla öğretmenlik mesleğinden

duydukları memnuniyetsizlik, alan/meslek değiştirme, istedikleri bölümleri okuyamama, asıl istedikleri bölümlerde atanamama korkusu sebebiyle olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar, bu gerekçelerin dışında, okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite kararlarının kişisel gelişimleri için, daha iyi bir kariyere sahip olabilmek veya özenti sonucu olduğunu/olabileceğini belirtmişlerdir. Katılımcıların, bu konu ile ilgili vermiş oldukları cevaplar içeriklerine göre gruplandırılarak alt temalar oluşturulmuş ve katılımcı görüşleri bu alt tema başlıkları altına alınmıştır.

4.5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Okudukları ikinci üniversite sonrası meslek değiştirerek avukatlığa başlayan üç katılımcıya, görüşme sorularının ilk üçüne ek olarak, araştırmanın beşinci alt problemi olan "İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra meslek değiştiren okul yöneticisi ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihi yaparken meslek değiştirmeyi planlamışlar mıdır?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir:

Tablo 6: Beşinci Alt Temaya İlişkin Tablo

SIRA NO	TEMALAR / KATILIMCI CEVAPLARI	f
1	İkinci üniversite eğitimine sonrası alan/meslek değiştirmek meslek değiştirmek için başladım. (A1)	1
2	İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra veya emeklilik sonrası karar vereceğim. (A2 ve A3)	2

A1, kendisinin Adalet okumaya başladığı zaman amacının meslek değiştirmek olduğunu aktararak, o yıllarda sınavların ve geçiş sınavlarının şimdiki kadar zor olmadığını belirtmiştir. *"Ben ikinci üniversiteye başladığım zaman Adalet bölümü henüz öğretmenler arasında bugünkü kadar yaygınlaşmış değildi. İkinci üniversiteye başvurduğum ilk andan itibaren meslek değiştirme fikri vardı bende. Bölümü bitirdikten sonra Dikey Geçiş Sınavı'na (DGS) girerek bir özel üniversitenin Hukuk Fakültesi'ne yerleştim. Şu an kendi avukatlık büromda mesleğimi icra ediyorum. Son yıllarda özellikle Adalet bölümüne eğitim camiasından ciddi yönelim*

olduğunu biliyorum. Bu nedenle hem sınavlar zorlaştı hem de DGS puanları çok yükseldi. Yakın çevremde bitirmiş veya bitirmek üzere olan çok arkadaşım var ama bir türlü sınavı geçemiyorlar (A1).”

A2, ikinci üniversiteyi tercih ettiği zaman öğretmenlikten ayrılmayı ilk başta planlamadığını ama mezun olduğunda emeklilik yaşı da gelince emekli olduğunu ifade etmiştir: *“Hukuk Fakültesi’ni seçerken öğretmenliği bırakmayı düşünmedim. Zaten emekliliğimin dolduğu yıl mezun oldum. Ancak bu bölümü daha erken bir tarihte bitirmiş olsaydım, öğretmenliği bırakmayı düşünebilirdim (A2).”*

İkinci üniversiteyi okurken bitirip sonra karar vermeyi düşündüğünü belirten A3, esasında meslek değiştirme fikrinin olduğunu da ifade etmiştir:

“İkinci üniversiteye başladığım zaman hani ben bitireyim, ondan sonra karar vereyim diye düşünüyordum. Bitirince kararımı verdim. Ama hani böyle bırakırım diyordum daha önceden de (A3).”

Beşinci alt probleme ilişkin katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde;

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde okul yöneticisi veya öğretmen olarak görev yaparken, okuduğu ikinci üniversite programından sonra meslek değiştirerek avukat olan A1, A2 ve A3’un görüşlerine, araştırmanın bu bölümünde yer verilmiştir. Bu kapsamda katılımcılara, görüşme sorularından ilk üçü sorulmuş, bu sorulara verdikleri cevaplar yukarıda paylaşılan ilgili temaların altında paylaşılmıştır. Araştırmanın beşinci alt problemi olan “İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra meslek değiştiren okul yöneticisi ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihi yaparken meslek değiştirmeyi planlamışlar mıdır?” sorusuna A1, ikinci üniversiteye başvurduğunda meslek değiştirmeyi planladığını vurgulamıştır. A2 ve A3 ise ikinci üniversiteye başladıkları zaman hemen karar vermediklerini süreç içinde karar vermek istediklerini belirtseler de A2, mezun olur olmaz öğretmenlikten emekli olarak avukatlık stajına başlamış, A3 ise mezuniyet sonrası öğretmenlikten istifa ederek yeni mesleğini icra etmiştir. Bu üç katılımcının görüşlerinden yola çıkarak, ikinci üniversite eğitimi sonrası meslek değiştiren okul yöneticisi ve öğretmenlerin çeşitli sebeplerle öğretmenlik mesleğinden uzaklaşmak ve Millî Eğitim camiasında

bulamadıkları mesleki doyumu başka mesleklerde aramak niyetiyle ikinci üniversite okumaya yöneldikleri anlaşılmaktadır.

4.6. ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Okul yöneticisi ve öğretmen olarak görev yaparken, okudukları ikinci üniversite sonrası yeni mesleklerini icra etmek üzere Millî Eğitim Bakanlığından ayrılan A1, A2 ve A3'ün yeni meslekleriyle ilgili düşünceleri bu bölümde paylaşılmıştır. Bu minvalde adı geçen katılımcılara, araştırmanın altıncı alt problemi olan "İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra meslek değiştiren okul yöneticisi ve öğretmenlerin yeni meslekleri ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların ilgili soruya verdikleri cevaplar aşağıda paylaşılmıştır:

Tablo 7: Altıncı Alt Temaya İlişkin Tablo

SIRA NO	TEMALAR / KATILIMCI CEVAPLARI	f
1	Yeni mesleğimden memnunum (A1).	1
2	Avukatlık stajım devam ediyor, memnun kalacağımı düşünüyorum (A2).	1
3	Şu anki mesleğimden memnunum ama manevi doyum açısından öğretmenliği özlüyorum (A3).	1

A1, yeni mesleği ile memnuniyetini şu sözlerle ifade etmiştir: *"Her mesleğin kendine göre zorlukları, sıkıntıları, olumlu veya olumsuz tarafları var tabi. Öğretmenlik veya idarecilik yıllarımda yaşadığım sıkıntıları düşündüğüm zaman şu an daha mutlu olduğumu söyleyebilirim. En azından çalışma hayatımın sınırlarını ben belirliyorum. Üzerimde veli, müfettiş, performans gibi ilginç uygulamaların baskısı yok. Tabi yine de öğretmenlik mesleği baskın bir meslek olduğu için hala eğitim camiasındaki gelişmeleri yakından takip ediyorum. Arkadaş çevremin önemli bir kısmı öğretmenlerden oluşuyor. Avukat arkadaşlarım da var artık. Bunu bir avantaj olarak görüyorum (A1)."*

A2, öğretmenlikten emekli olduktan sonra yeni mesleği olan avukatlıkta stajının devam ettiğini vurgulamıştır. *"Şu anda avukatlık stajı görmekteyim. Henüz mesleği icra edecek bir duruma gelmedim. Ancak memnun kalacağımı düşünüyorum. Öğretmenlikte 25 yılımı tamamladım. Bu mesleğin daha fazla sürdürebileceğine pek inanmıyorum. Tam zamanında öğretmenliği bıraktığımı düşünüyorum (A2)."*

A3 öğretmenlik mesleğinden ayrılmasına gerekçe olarak gösterdiği hususların yeni mesleğinde kısmen giderildiğini ancak manevi doyum açısından öğretmenlik mesleğini aradığını belirtmiştir:

"Şu anki mesleğimle ilgili olarak manevi olarak bu meslek de beni tatmin etmiyor. Mesleğini nasıl yaptığın, karşındaki toplum, insanların tavırları, davranışları bunlar önemli. Öğretmenliği manevi olarak aramıyorum da değil. Özlüyorum manevi açıdan. Öğretmenliği bırakmama gerekçe olan hususlar bu yeni mesleğimle kısmen giderildi. Ama manevi açıdan öğretmenlik benim için daha iyi. Bazen insan içinde bulunduğu şeyin kıymetini bilemiyor. Farklı bir noktaya kayınca görebiliyorsun. Ama şunu söylemeliyim hiçbir meslek insanı tatmin etmiyor. Türkiye şartlarında mesleki olarak hazır olmak bir yana insanlar bir iş yaptığı zaman karşılığını manevi olarak da görmek istiyor (A3)."

Altıncı alt probleme ilişkin katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde;

İkinci üniversite eğitimi sonrası meslek değiştiren A1, A2 ve A3'e yeni mesleklerinden memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Böylece, bu katılımcıların okul yöneticiliği veya öğretmenlikten ayrılmalarına sebep olan hususlarla ilgili yeni mesleklerinde aradıkları şeyi bulup bulamadıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu minvalde katılımcılara, araştırmanın altıncı alt problemi olan "İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra meslek değiştiren okul yöneticisi ve öğretmenlerin yeni meslekleri ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorusu sorulmuştur. Bu soruya A1, her mesleğin kendine göre birtakım zorluklarının olduğunu ancak toplamda yeni mesleğinden memnun olduğunu belirterek cevap vermiştir. A2, henüz avukatlık stajı yaptığı için mesleğini aktif olarak icra edemediğini ancak yeni mesleğinden memnun kalacağını tahmin ettiğini söylemiştir. A3 ise öğretmenlikten ayrılmasına sebep olan

öğretmenlik mesleğinin değersizleştirilmesi boyutuyla memnun olduğunu fakat bu meslekte de toplumun genel karakter özelliklerinden kaynaklanan sorunların mevcut olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcılar arasında A2, yeni mesleğine başlamak için emekli olmayı tercih etmiştir. A2'nin böylelikle hem maddi olarak kendini nispeten güvenceye almak hem de emeklilik yıllarında boşluğa düşmemek ve yaşam kalitesini arttırmak istediği söylenebilir. Araştırmanın diğer bölümlerinde mesleğinin ileriki yıllarında veya emekliliğe yakın meslek değiştirmeyi düşünebileceklerini ifade eden başka katılımcılarımız da (Ö1, Ö13, Ö17 ve Ö18 gibi) olmuştur.

A1 ve A3'ün yeni mesleklerinin de kendine has bazı zorluklarının olduğunu ifade etmeleri, öğretmenlik mesleğinden ayrılmayı düşünenler açısından yol gösterici olabilir. Özellikle A3'ün manevi doygunluk açısından öğretmenliği özlediğini ve meslekten uzaklaştıktan sonra öğretmenliğin kıymetinin daha iyi anlaşıldığını belirtmesi bu açıdan değerlendirilmesi gereken bir husustur.

4.7. İKİNCİ ÜNİVERSİTE OKUMAYI TAVSİYE ETME HUSUSUNDAKİ KATILIMCI GÖRÜŞLERİ

İkinci üniversite sonrası meslek değiştiren katılımcılar dışındaki katılımcıların bir kısmı ile yapılan görüşme esnasında, görüşmenin gidişatına göre, ikinci üniversiteyi tavsiye edip etmedikleri sorulmuştur. Yedi katılımcıya yöneltilen bu soruya, gelen cevapların tamamı tavsiye ettikleri yönünde olmuştur. Katılımcıların konuya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

M1, çevresindekilere eğitim aldıkları zaman hoşlarına gidecek bölümleri okumaları yönünde tavsiyede bulunduğunu ifade etmiştir. *"...Çevremde okuyanlar var. Genelde biz de çevremde özellikle çevremdeki arkadaşlara ikinci üniversite okumaları yönünde teşvikte bulunuyorum. Özellikle kendi ilgi alanlarına hitap eden, eğitim alacakları zaman hoşlanacakları bölüme bir yönlendirmemiz oluyor (M1)."*

Ö4, çevresinde kendisi dışında ikinci üniversite okuyan kişilerin okuma gerekçeleri hakkındaki görüşlerini açıklarken, kendilerini daha faydalı hissedecekleri ikinci bir üniversiteyi okuması gerektiğini belirtmiştir. Bunun üzerine, Ö4'ya ikinci

üniversite okumayı tavsiye edip etmediği sorusu yöneltilmiştir. Soruya Ö4'nın verdiği yanıt şöyledir: *"Kesinlikle tavsiye ederim, neden? İlk üniversite okuduğumuz zaman yaşadığımız kaygıları, ikinci üniversite okuduğumuz zaman yaşamıyoruz. Hatta ben üniversite sınavında görev almıştım. Dört yıllık fakülteyi bitirmiş, ama yeniden meslek değiştirmek isteyenler çok rahat bir şekilde sınava giriyorlar. Hiçbir kaygıları yok ve başarılı oluyorlar. Kendilerine güvenleri çok fazla. O yüzden ben, içlerinde kalmışsa eğer, okumak istedikleri bölüm varsa, kesinlikle herkes denemeli (Ö4)."*

Esasında ikinci üniversite okumaya karar verdiğinde meslek değiştirmeyi planladığını ancak daha sonra okul yöneticisi olunca, bu planını ertelediğini söyleyen MY3, meslek değiştirmek için olsun veya olmasın ikinci üniversite okumanın kişiyi geliştirdiğini belirterek şunları söylemiştir: *"Tabii ki tavsiye ederim. Okuduğum bölümle ilgili çok yeni şeyler öğrendim. Yani bunlar sırf kariyer yapma sebebiyle olmasa da günlük hayatta kullanabileceğimiz çok bilgiye vakıf oldum. Bu nedenle, herkesin mutlaka bir veya iki bölümde kendilerini yetiştirmeleri, geliştirmelerini isterim tabii ki (MY3)."*

Özellikle çalışan anneler için zaman ayırmak zor olsa da sağladığı katkıları düşündüğünde herkese tavsiye ettiğini söyleyen Ö6, sözlerini şöyle sürdürmüştür: *"Kesinlikle tavsiye ederim. Benim için hem anne hem öğretmen olmak çok zor bir durum. Hepsini bir arada idare etmek, ders çalışmak da çok sıkıntılı. Ama buna rağmen bu ders ortamının ben de kazandırdıklarıyla kendime ayrı bir ortam hazırlıyorum. Çünkü insan bir üniversiteye gittikten sonra, zihni daha fazla genişliyor. Konulara daha hâkim oluyor. Algılama düzeyi daha fazla artıyor. Bu nedenle insan ne kadar farklı bölüm okursa o kadar farkındalık artıyor. Kesinlikle tavsiye ederim (Ö6)."*

Ö16, bir taraftan çalışmaya devam ederken bir taraftan okumanın, büyük bir avantaj olduğunu vurgulayarak, ikinci üniversite okumayı tavsiye etmiştir. "*Ben kesinlikle ikinci üniversite okumayı diğer arkadaşlara da tavsiye ediyorum. Zaten sınava girmeden geçtik, o yüzden tavsiye ediyorum. (Ö16, ikinci üniversiteye yerleşmenin sınavsız olduğunu vurgulamaktadır.) Ben hep açık öğretim okudum zaten. Gayet memnunum hem çalışıp hem okudum. Teorik bilgi eksikliği olabilir ama*

uygulamayla zaten bence şu anda uygulama çok önemli. Millî Eğitimin yeni şeyinde de var. (Katılımcı, MEB'in 2023 Eğitim Vizyonu'nu kastetmektedir.) Üniversitede teorik bilgi veriyorlar. Sonra sınıfa giriyorlar. Uygulama yok, bir şey yok. Bence en güzeli açıktan okumak. Yani hem çalışıp hem okumak (Ö16)."

İkinci üniversite okumayı tüm Eğitim Fakültesi mezunlarına tavsiye ettiğini ifade eden M3, bu tavsiyesini kendi okumuş olduğu bölüm üzerinden ayrıntılandırmıştır. Okuduğu bölümün, öğretmenlerin tamamını ilgilendiren boyutlarının olması hasebiyle tavsiye ettiğini belirtmiştir. M3'in soruya ilişkin diğer görüşleri şu şekildedir: "*Şöyle bir şey söyliyim. Ben hatta Sosyoloji bitirdiğim zaman bunu fark ettim. Mesela bir öğretmenin olmazsa olmazı, sosyal bilimlerle ilgili duyarlı olması gerekir. En azından bazı kitapları, Sosyoloji ile ilgili bazı kitapları derinlemesine analiz ederek farklı kaynaklardan bunu derleyip okuması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü sadece eğitim bölümünden mezun olan bir öğretmende evet birtakım bilgiler vardır. Ama toplumu anlama, toplumu yorumlama, buna karşı strateji geliştirme anlamında çok eksik kalıyor. Hatta sanırım şöyle bir şey olsa, Sosyoloji'nin bazı dersleri eğitim alanında okutulursa çok faydalı olacağını düşünüyorum (M3)."*

Görüşmenin akışı içerisinde, bazı katılımcılara, ikinci üniversite okumayı okul yöneticileri ve öğretmenlere tavsiye edip etmedikleri sorulmuştur. Bu soruya cevaben, MY3 ve Ö6 eğitim camiasında görev yapanların kendilerini geliştirmek için ikinci üniversiteyi okumaları gerektiğini savunmuşlardır. Özellikle Ö6, kendisinin meslek değiştirmek için ikinci üniversite okuduğunu ifade etmesine karşın, meslek değiştirmek için olsun veya olmasın eğitim camiasına, kişisel gelişim için dahi olsa ikinci üniversite okumayı tavsiye etmiştir. M1, herkesin hoşuna gidecek bir bölümü ikinci üniversite olarak okumalarını tavsiye ederken, Ö4, okul yöneticileri ve öğretmenlerin daha verimli olacaklarına inandıkları bölümlere yönelmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Ö16, çalışarak okumanın olanaklarından yararlanmak için ikinci üniversitenin önemli bir fırsat olduğunu söylemiş, M3 ise okuduğu Sosyoloji bölümünün tüm eğitim çalışanlarına katkı sağlayabileceğinden yola çıkarak kendi okuduğu bölümü özellikle tavsiye etmiştir. Netice itibarıyla görüşme sırasında kendisine "İkinci üniversite okumayı tavsiye eder misiniz?" sorusu yöneltilen

katılımcıların tamamı, değişik gerekçelerle de olsa tavsiye ettiklerini vurgulamışlardır.

Değişik alan veya meslek tercihinde bulunarak ikinci üniversite okuyan okul yöneticileri ve öğretmenlerin, diğer okul yöneticileri ve öğretmenlere de ikinci üniversite okumayı tavsiye etmeleri, ilgili katılımcılar açısından ikinci üniversite okuma kararının aceleye getirilmiş geçici bir heves olarak değil, düşünülerek ve neticesi hesaplanarak verildiğini göstermektedir. Diğer katılımcılara, ikinci üniversite okumayı tavsiye edip etmedikleri sorusu yöneltilmediğinden bu hususta bir değerlendirme yapılmamıştır.

Katılımcılar, okul yöneticileri ve öğretmenlere, hatta bazı katılımcılar ulaşabilecekleri herkese, asıl okumak istedikleri, içlerinde ukde olarak kalan, kendilerini daha iyi ifade edebileceklerini düşündükleri veya ilgi duydukları alanlarda ikinci üniversite okumayı tavsiye ettiklerini belirtmişlerdir. Meslek değiştirmek için ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini söyleyen katılımcılar, meslek değiştirmek için olmasa bile kendilerini geliştirmek adına, herkesin mutlaka ikinci bir üniversite okumaları gerektiğini ifade etmişlerdir. İkinci üniversite okumak için tercih edilen alanların kendilerini geliştirdiği, bakış açılarını genişlettiği ve olayları daha farklı yorumlamaya başlamalarına olanak sağladığı hususlarında katılımcı görüşleri ortaklaşmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma, Şanlıurfa'da görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite okumalarına sebep olan etmenleri araştırmaya yöneliktir. Katılımcılara yöneltilen görüşme soruları ile ikinci üniversite okumayı neden istedikleri, bölüm tercihlerine karar verirken nelere dikkat ettikleri, bölümü bitirdikten sonra okudukları bölümle ilgili bir planlarının olup olmadığı, katılımcılara göre ikinci üniversite okuyan okul yöneticileri ve öğretmenlerin tercih sebeplerinin genel olarak neler olabileceği konularındaki görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Katılımcılar, değişik yaş grupları ve cinsiyetlerden seçilmiş, farklı branşlara sahip sekiz okul yöneticisi ile on dokuz öğretmen ve üç de meslek değiştiren avukattan müteşekkildir. Katılımcıların on beşi Adalet, dördü Sosyoloji, üçü Özel Eğitim Öğretmenliği, ikisi Çocuk Gelişimi ve birer kişi de Uluslararası İlişkiler, İlahiyat, Acil Durum ve Afet Yönetimi, Felsefe, İşletme ve İş Sağlığı ve Güvenliği bölümlerini tercih etmişlerdir. Adalet bölümünü tercih eden üç katılımcı, bu bölümden mezun olduktan sonra Dikey Geçiş Sınavı'na girerek Hukuk Fakültesi'ne geçiş yapmışlardır. Bu üç katılımcı, mesleklerine şu an avukat olarak devam etmektedirler.

Sonuç ve öneriler bölümü, araştırma soruları temelinde ve araştırma sorularına dayalı olarak belirlenen temalar çerçevesinde oluşturulmuştur. Katılımcılarla yapılan görüşmelerin çıktıları, ilgili araştırma sorusu veya tema başlığı altında paylaşılarak ortaya çıkan sonuçlar araştırmaya eklenmiştir. Araştırmanın bulgularından elde edilen hususlar ve bu hususlara dönük araştırmacı tarafından ifade edilen öneriler ilgili bölümlerde yer almıştır.

5.1. SONUÇLAR

Bu araştırma kapsamında yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgulardan aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Katılımcılar, araştırmanın birinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite okumaya ne zaman, nasıl karar vermişlerdir?" sorusuna ilişkin olarak;

- Açık öğretimin sağladığı avantajlar,
- Tercih ettikleri alana duydukları merak ve kişisel gelişimlerine katkı sağlamak,
- Çevreden (aile, arkadaş, sosyal çevre) etkilenme,
- Meslek seçimi esnasında yaptıkları hatalar dolayısıyla mesleklerini beğenmeme,
- Öğretmenlik mesleğindeki itibar kaybı ve mesleğin kendine özgü çeşitli zorlukları,
- Seçtikleri branşta atanamamaları gerekçesiyle yeni bir alana yönelmek
- Meslek değiştirmek

şeklinde cevaplar vermişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı görüşlerinden elde sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

1- Yedi katılımcı, öğretmenlik mesleğine karar verirlerken; daha kolay iş bulabilme, sınav puanlarının ancak Eğitim Fakültesi'ne yettiği, başka çarelerinin olmadığı gibi sebeplerin seçimleri üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle, bu katılımcılar açısından yukarıda sayılan sebepler dolayısıyla öğretmenlik mesleğine karşı bir soğuma meydana gelmiş ve neticede ikinci üniversite okumaya karar verilmiştir. Katılımcılardan bazıları, mesleği icra etmeye başladıktan sonra öğretmenliğe ısındıklarını beyan etmişlerdir.

2- Yedi katılımcı, öğretmenliğin doğasından kaynaklanan bazı zorlukların olduğu, Millî Eğitim Bakanlığının kimi uygulamalarının eğitim çalışanları ile öğrenci/veliyi karşı karşıya getirdiği, bundan kaynaklı olarak mesleğin itibar kaybına uğradığını söylemişlerdir. Bu katılımcılar, okul yöneticisi ve öğretmenlere yapılan

birtakım şiddet olayları ile beraber yukarıda sayılan sebeplerle ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini belirtmişlerdir.

3- On bir katılımcı, ikinci üniversite okumaya karar verme sebebi olarak; ilgi duydukları, okumayı çok istedikleri ancak çeşitli sebeplerle okuyamadıkları meslek/bölüm olarak ifade ettikleri alanlarda eğitim alma şeklinde ifade etmişlerdir. Bu katılımcılar bu alanların kişisel gelişimlerine katkı sağlayacak olmasını da gerekçeleri arasında saymışlardır. Bu görüşler katılımcıların üçte biri tarafından belirtilmiştir.

4- Dört katılımcı, üniversite tercihlerini yaparlarken öğretmenliği isteyerek seçmedikleri, dolayısıyla bu mesleği beğenmedikleri, ayrıca öğretmenlik mesleğinin itibar kaybına uğraması gibi gerekçelerle meslek değiştirmek için ikinci üniversite okumaya karar verdiklerini beyan etmişlerdir.

5- Katılımcıların yarıya yakını (on dört katılımcı), ikinci üniversiteye sınavsız kayıt yapılabilmesi ve açık öğretimin sağladığı kolaylıkları, ikinci üniversite okumaya temel gerekçe olarak saymışlardır. Özellikle sınavsız kayıt imkânı, katılımcıların bazıları tarafından büyük bir rahatlık şeklinde ifade edilmiş ve bunu öğrendikten sonra ikinci üniversite okumaya niyetlendiklerini ifade etmişlerdir.

6- On katılımcı, arkadaşları ve sosyal çevrelerinin etkisi/yönlendirmesiyle ikinci üniversite okumaya yönelmişlerdir. Arkadaş çevresi olarak da özellikle çalışma arkadaşlarının teşviki olduğu bazı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. İkinci üniversite okumaya, arkadaş teşviki ile karar vermiş olsalar da bu kararın altında yatan başka sebeplerin olduğunu ifade eden katılımcılar da olmuştur.

7- İkinci üniversite okuma gerekçeleri, belirlenen alt temalara alınamayan üç katılımcıdan, biri üniversite tercihini yaparken ekonomik olarak kendisini garantiye alabilecek bir alana yöneldiğini, diğeri okuduğu bölümde atama kontenjanlarının az olması nedeniyle ve bir diğeri çocuklarına örnek olmak, her yaşta okumanın mümkün olduğunu gösterebilmek şeklinde cevaplar vermişlerdir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Katılımcılar, ikinci alt problemi olan "Şanlıurfa'da görevli okul yöneticileri ve öğretmenler, ikinci üniversite tercihlerini, hangi sebeplerle ve hangi bölümlerde / alanlarda yapmaktadırlar?" sorusuna ilişkin olarak;

- Yapılan görüşmeler neticesinde, katılımcılardan hiçbirinin mevcut durumda öğretmenlik yaptıkları alanda, ikinci üniversite okumayı tercih etmedikleri görülmüştür.
- Katılımcıların bir kısmı, öğretmenlik mesleğinin farklı alanlarını tercih etmiş, diğer kısmı ise öğretmenlik mesleğinden farklı bir meslek alanına yönelmişlerdir. Bu bölümdeki katılımcı görüşleri;
- Alan/meslek değiştirip yeni alanda ilerlemek,
- Kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri bir alan/meslek seçmek,
- Yaşanmışlıklar ve çevrenin teşviki,
- Mesleğinde derinleşmek ve kişisel yeterliliğini arttırmak şeklindedir.

1- İkinci üniversite okumak için tercih ettikleri bölümlerle ilgili olarak on yedi katılımcı, alanları dışında alan/bölüm tercih ederek bu alanda derinleşmek ve meslek hayatlarına bu yeni alanda devam etmek istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar alanları dışında bir alan/meslek seçmenin gerekçelerini ise; hukuki bir alt yapıya sahip olmak, ekonomik olarak rahatlamak, toplumda itibarı daha yüksek olan mesleğe yönelmek, ilgi duydukları alana/mesleğe yönelmek biçiminde ifade etmişlerdir.

2- Yedi katılımcıdan üçü, bulunduğu öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmediklerini ve bu branşlarda kendilerini istedikleri gibi ifade etmekte zorlandıklarını, iki katılımcı ise mevcut alanlarının doğası gereği bir kısım zorluklarının olması münasebetiyle yıprandıklarını ve icra ederken daha mutlu olacaklarını tahmin ettikleri mesleğe/alana yöneldiklerini belirtmişlerdir. Bir katılımcı ise emekli olduktan serbest çalışabileceği bir alanı tercih ettiğini söylemiştir. Diğer bir katılımcı ise dinamik bir meslek olması münasebetiyle hukuku seçtiğini belirtmiştir.

3- Katılımcılardan dördü, ikinci üniversite tercihlerini, yeterliliklerini üst seviyelere çıkarmak ve ilgi alanlarına giren değişik branşlarda da kişisel gelişimlerini arttırmak için yaptıklarını ifade etmişlerdir.

4- İkinci üniversite tercihlerine etki eden hususlar ile ilgili olarak beş katılımcı, aile ve arkadaş teşviki ile yaşadıkları bazı olayların etkisiyle bölüm tercihinde bulunduklarını söylemişlerdir.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Katılımcılar üçüncü alt problem olan ikinci üniversite okudukları alan/bölümü bitirdikten sonra mevcut meslek/alanlarıyla alakalı herhangi bir planlarının olup olmadığı hususunda görüşlerini;

- İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra alan/meslek değiştirmek,
- Öğretmenlik mesleğinin ilerleyen yıllarında veya emeklilik sonrası alan/meslek değiştirmek,
- İkinci üniversite eğitimi sonrası öğretmenlik mesleğine devam etmek

1- On yedi katılımcı, ikinci üniversiteden mezun olduktan sonra, kısa bir zaman zarfında alan/meslek değiştirmek istediklerini beyan etmişlerdir. Katılımcılardan bazıları öğretmenlik mesleğini farklı alanlarda devam ettirmek istediklerini ifade ederlerken, diğer katılımcılar öğretmenlik mesleğinden ayrılarak yeni mesleklerini icra etmek istediklerini vurgulamışlardır.

2- Sekiz katılımcı, ikinci üniversiteyi tamamladıktan sonra alan/meslek değişikliği hususunda karar vermek için mesleklerinin ileri yıllarını, yaş olarak ilerlemeyi veya emekliliğe yakın zamanda değerlendirmeyi uygun bulduklarını ifade etmişlerdir.

3- İki katılımcı, ikinci üniversite eğitiminden sonra meslekleri ile ilgili bir değişiklik yapma planlarının olmadığını vurgulamışlardır. Bu katılımcılardan biri, ikinci üniversite okumaya başladığı zaman meslek değiştirmeyi amaçladığını ancak sonra bu fikrinden vazgeçtiğini belirtmiştir.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Katılımcıların kendileri dışındaki okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversite okuma nedenlerine ilişkin görüşleri, aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır:

- Meslek/alan değiştirmek istediklerinden,
- Kişisel gelişimlerine katkı sağlamak ve iyi bir kariyer sahibi olabilmek için,

1- Katılımcıların yarıdan fazlası (18 katılımcı), kendileri dışında okul ortamında veya sosyal çevrelerinde ikinci üniversite okuyanların; mesleki itibar kaybı, okul yöneticisi ve öğretmenlere yönelik şikâyet mekanizması, toplumun mesleğe bakışındaki değişiklikler, atama sıkıntısı yaşamayacakları alanlara yönelme gibi sebeplerle memnun olmadıkları, bu ve buna benzer sebeplerle alan/meslek değişikliğinde bulunmak isteyebileceklerini söylemişlerdir.

2- On üç katılımcı, kendileri dışındaki okul yöneticileri ve öğretmenlerin ikinci üniversiteyi kişisel gelişimlerine katkı sağlamak ve daha iyi bir kariyer sahibi olmak düşüncesiyle okuduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, donanımlarını arttırmak, farklı alanlarda bilgi sahibi olmak, diplomalarını arttırmak, eğitim alanında yaşanan yeniliklere adapte olmanın da gerekçeler arasında bulunduğunu belirtmişlerdir.

3- Katılımcılardan bazılarıyla yapılan görüşme esnasında, bahsinin geçmesi münasebetiyle ikinci üniversite okumayı tavsiye edip etmedikleri sorulmuştur. Yedi katılımcıya yöneltilen bu soruya, katılımcıların tamamı ikinci üniversite okumayı tavsiye ettikleri yönünde cevaplar vermişlerdir. Katılımcılar, okul yöneticileri ve öğretmenlere, asıl okumak isteyip okuyamadıkları veya ilgilerinin yoğunlaştığı alanlarda ikinci üniversite okumayı tavsiye ettiklerini belirtmişlerdir.

5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın beşinci alt problemi olan **"**İkinci üniversite eğitimini tamamladıktan sonra meslek değiştiren okul yöneticisi ve öğretmenler, ikinci

üniversite tercihi yaparken meslek değiştirmeyi planlamışlar mıdır?" sorusuna ilişkin olarak katılımcılar,

1- İkinci üniversite sonrası meslek değiştiren katılımcılardan biri, ikinci üniversite tercihi yaparken meslek değiştirme amacının mevcut olduğunu belirtmiştir.

2- İki katılımcı ise meslek değiştirmeye ikinci üniversite okuma sürecinde karar verdiğini ifade etmiştir.

5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

1- Bir katılımcı, yeni mesleğinin kendine özgü birtakım zorlukları olsa da bu mesleğinden memnun olduğunu söylemiştir.

2- Bir katılımcı, avukatlık stajına yeni başladığı için yeni mesleğini icra etmeye başlayamadığını ancak yeni mesleğinden memnun kalacağını düşündüğünü ifade etmiştir.

3- Diğer bir katılımcı ise yeni mesleğinin de bazı zorluklar barındırdığını ve manevi olarak kendisini tatmin etmediğini beyan etmiştir. Bu katılımcı, manevi açıdan öğretmenlik mesleğini özlediğini de ifade etmiştir.

5.2. ÖNERİLER

1- **Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin katılımcı görüşleri incelendiğinde;** meslek seçimi sırasında yapılan hatalar dolayısıyla öğretmenlik mesleğini beğenmeme, mesleki itibar kaybı, seçtikleri branşta atanamamaları gerekçesiyle yeni bir alana yönelmek ve meslek değiştirmek gibi görüşlerin irdelenmesi gerektiği muhakkaktır.

Yukarıda sıralanan katılımcı görüşlerinden hareketle Millî Eğitim Bakanlığının özellikle lise yıllarında öğrencileri mesleğe yönlendirme çalışmalarına ağırlık vermesi ve bu çalışmaların işlevsel hale getirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda öğretmen liseleri tekrar hayata geçirilerek, öğrencilerin henüz genç

yaşlarda öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmeleri ve mesleğe hazır hale getirilmeleri sağlanabilir.

Öğretmenlik mesleği ile ilgili atılan bazı adımların eğitim iş görenlerinden ziyade, toplumun geneli dikkate alınarak atılması, okullara ve öğretmenlere bakış açısını değiştirmekte ve neredeyse her veli kendisini zımnen işveren konumunda görmektedir. Eğitim politikaları belirlenirken eğitim camiasının sürece dâhil edilmesi, eğitim politikalarının daha kalıcı olabilmesi için zemin hazırlayabilecektir. Ayrıca bu öğretmenlerin mesleğe kabulü ile ilgili usulün yarıştırma üzerine değil, adaylar arasından öğretmenlik yapmaya hak kazanmış olanlardan seçme üzerine kurgulanması daha yerinde olacaktır. Bu seçme sürecinin, ehliyet ve liyakat esasları çerçevesinde objektif kriterler belirlenerek planlanmasının hayatiyeti göz önünde bulundurulmalıdır.

Okudukları ikinci üniversite sonrası meslek değiştirmeyi hedefleyen okul yöneticileri ve öğretmenlerin, meslekten ayrılmalarına gerekçe olarak gördükleri hususların giderilmesi ve tanımı gereği bir ihtisas mesleği olan öğretmenliğin kolay vazgeçilebilir bir meslek görünümünde olmaması için gerekli çalışmalar Millî Eğitim Bakanlığı liderliğinde yapılmalıdır.

2- **Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin katılımcı görüşleri irdelendiğinde**; bütün katılımcıların kendi alanları dışında bir alan/meslek tercih etmiş olmaları yine meslek seçimi ve mesleki rehberlik faaliyetlerin işlevselliği ile ilintilidir. Ortaokul ve lise düzeyinde mesleki rehberlik faaliyetleri yapılmalı ve bu faaliyetler, dosyada bulundurulması zorunlu evraklar olmaktan ziyade ülke gerçekleriyle uyumlu, uygulanabilir teklifler haline getirilmelidir.

3- **Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin katılımcı görüşlerine göre**; katılımcıların tamamına yakını ikinci üniversiteyi bitirdikten hemen sonra veya ileriki yıllarda alan/meslek değiştirmek istemektedirler. Böylesi bir tabloda işveren konumundaki Millî Eğitim Bakanlığının eğitim öğretim hizmetlerinin iş görenleri olan öğretmenleri ile ilgili iş başında yetiştirme, iş doyumu sağlama, motivasyonlarının arttırılması, iş görenleri ilgilendiren düzenlemelerle ilgili geniş tabana yayılmış istişarelerden sonra uygulamaya geçilmesi gibi bir dizi önlemi hayata geçirmesi yararlı olabilir.

4- **Araştırmanın altıncı alt problemine ilişkin katılımcı görüşlerine göre**; özellikle ikinci üniversite eğitimi sonrası meslek değiştirmeyi düşünen okul yöneticisi ve öğretmenlerin, bu konuda karar vermeden önce, meslek değiştirmiş okul yöneticisi ve öğretmenlerle görüşmeleri daha sağlıklı karar almalarına yardımcı olabilir.

Kaynakça

Acar, V. N. (2003). *PDR'de Yirmibeş Yıl (Makaleler).* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Akar, C. (2012). Üniversite seçimini etkileyen faktörler: İktisadi ve İdari Bilimler öğrencileri üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 7*(1), 97-120.

Akdemir, Ç. (1991). Okullarımızda mesleki rehberliğin önemi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1*(2), 76-83.

Akdemir, O. (2011). Yükseköğretimimizde uzaktan eğitim. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 1*(2), 69-71.

Akgün, F., ve Buluş, E. (2011). 3G Mobil iletişimin m-öğrenme uygulamalarına yansıması. *International Educational Technology Conference*, İstanbul.

Akyüz, Y. (2012). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi. (gözden geçirilmiş 22.baskı)

Altuncı, Y.T., Salman C. ve Doğan Z.M. (2009). Mesleki eğitim sorunları ve yeni model arayışları. *I. İnşaat Mühendisliği Eğitim Sempozyumu Bildiri Kitabı* (s.315-318). Antalya. http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/16692_56_08.pdf adresinden edinilmiştir.

Antalyalı, O. L. (2004). *Uzaktan eğitim algısı ve yöneylem araştırması dersinin uzaktan eğitim ile verilebilirliği*. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.148496)

Avşaroğlu, S., Deniz, M. E., ve Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 115-129.

Aydın, A., Sarıer, Y., Uysal, Ş., Aydoğdu-Özoğlu, E., ve Özer, F. (2014). Türkiye'de öğretmen istihdamı politikalarının değerlendirilmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice], 20(4), 397-420. doi: 10.14527/kuey.2014.016

Aydın, C. H. (2011). *Açık ve uzaktan öğrenme: öğrenci adaylarının bakış açısı*. Ankara: Pegem Akademi.

Aytekin, A. (2005). *Meslek seçimini etkileyen sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler (Isparta örneği)* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 188194)

Bayrakdar, A. (2013). *Hareketli Grafik Tekniği İle Tv Reklamı Hazırlanması (Anadolu Üniversitesi İkinci Üniversite Reklam Filmi Uygulaması).*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Boz, A. (2019). *Öğretmen adaylarının teknoloji kabullenme ve kullanımı bağlamında uzaktan eğitim algılarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 563478)

Bozkurt, A. (2013). Açık ve Uzaktan Öğretim: Web 2.0 ve Sosyal Ağların Etkileri. *Akademik Bilişim 2013,* (s.689-694). Akdeniz Üniversitesi, 23-25 Ocak, Antalya.

Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, *3*(2), 85-124.

Can, Y. ve A. Yazılıtaş (2006). Polis meslek yüksekokulu öğrencilerinin meslek seçimine etki eden faktörler ve okullarını algılama biçimleri. *Polis Bilimleri Dergisi, 8* (2), 73-96.

Ceylan, C. ve Bayram, N. (2006). Mesleki bağlılığın örgütsel bağlılık ve örgütten ayrılma niyeti üzerine etkilerinin düzenleyici değişkenli çoklu regresyon ile analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *20*(1), 105-120.

Ceylan, V. K. ve Gündoğdu, K. (2018). Bir olgubilim çalışması: kodlama eğitiminde neler yaşanıyor? *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 8*(2), 1-34.

Çalışkan, Eser (2015). *Meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 381163)

Çakır, M. A. (2003). *Bir mesleki grup rehberliği programının lise öğrencilerinin mesleki kararsızlık düzeylerine etkisi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 205187)

Çakır, M. A. (2006). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Çatı, K., İştar, E. ve Özcan, H. (2016). Üniversite tercihlerine etki eden faktörlerin incelenmesi: Türkiye genelinde bir alan araştırması. *Journal of Higher Education & Science / Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, *6*(2).

Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Millî Eğitim Dergisi*, *162*(1), 139-157.

Çetin, F., Basım, H. N. ve Aydoğan, O. (2011). Örgütsel bağlılığın tükenmişlik ile ilişkisi: öğretmenler üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), 61-70.

Çınar, Ç. (2011). *Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında benlik algısının önemi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 296663)

Demirdöven, İ. H. (2011). Meslek etiklerindeki sorunların kaynağı üzerine: Kaygı. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, *16*, 47-52.

Dinçer, S. (2006). Bilgisayar destekli eğitim ve uzaktan eğitime genel bir bakış. *Akademik Bilişim,* Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Düzakin, E., ve Yalçinkaya, S. (2008). Web tabanlı uzaktan eğitim sistemi ve Çukurova Üniversitesi öğretim elemanlarının yatkınlıkları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *17*(1), 225-244.

Ekinci, N. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve alan seçiminde etkili olan motivasyonel etkenler. *İlköğretim Online, 16*(2), 394-405.

Erdoğmuş, N. (2003). *Kariyer Geliştirme*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Erdoğmuş, N. (2011). İş ve meslek danışmanlığı. file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Documents/ISKUR-IMD-EgitimKitabi.pdf adresinden edinilmiştir.

Ertekin, Yücel (1987), "Halkla ilişkiler ve meslekleşme olgusu.", *Halkla İlişkiler Sempozyumu*, 20-21 Nisan 1987. TODAİE Yayınları: Ankara.

Fırat, M. (2016). 21. Yüzyılda Uzaktan Öğretimde Paradigma Değişimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science, 6*(2), 142-150. DOI: 10.5961/jhes.2016.151

Gall, M. D., Borg, W. R., & Gall, J. P. (1996). *Educational research: An introduction*. Longman Publishing.

Gönülaçar, Ş. (2016). Türkiye'de öğretmen imajı ve itibarı üzerine bir inceleme.https://www.academia.edu/20607351/T%C3%BCrkiye_de_%C3%96%C4%9Fretmen_%C4%B0maj%C4%B1_ve_%C4%B0tibar%C4%B1_%C3%9Czerine_Bir_%C4%B0nceleme adresinden edinilmiştir.

Günbayı, İ. ve Yassıkaya, B. (2011). Meslek lisesinde çalışan yönetici ve öğretmenlerin Leonardo Da Vinci projesi hakkında görüşleri: Bir durum çalışması. *E-International Journal of Educational Research*, *2*(3), s. 13-34.

Gümüş, M. ve Fırat, M. (2016). Açık ve uzaktan öğrenmenin tercih edilme nedenlerine ilişkin bir veri toplama aracının geliştirilmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, *2*(4), 158-168.

Hakan, A. (1996). *Batı Avrupa Açıköğretim Programlarının Değerlendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın No:494

Hepkul, A. (2014). Meslek lisesi tercihi sürecinin keşifsel olarak incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14*(2), (41-52).

İşman, A. (1998). *Uzaktan eğitim*. Sakarya: Değişim Yayınları.

İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi.

Karagülle, B. (2007) *Türkiye'de işsizliğe bir çözüm önerisi olarak Türkiye İş Kurumu'nun iş danışmanlığı hizmetleri* (Uzmanlık tezi). https://statik.iskur.gov.tr/tr/rapor_bulten/uzmanlik_tezleri/BA%DEAK%20KARAG%DCLLE%20(T%DCRK%DDYE%92DE%20%DD%DES%DDZL%DD%D0E%20B%DDR%20%C7%D6Z%DCM%20%D6NER%DDS%DD%20OLAR.pdf adresinden edinilmiştir.

Kaya, Z. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme.* Ankara: Pegem Yayıncılık.

Kepçeoğlu, Muharrem. (2004): *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.

Keskin, N. Ö. (2010). Mobil öğrenme teknolojileri ve araçları. *Akademik Bilişim*, *10,* 490.

Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi,* 21, 73-94.

Kuru, M. ve Uzun, H. (2008). Türkiye'de öğretmen adaylarının seçiminde 1954 örneği. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *28*(3), 207–232.

Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı Kuramlar, Uygulamalar,* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (2003). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (2014). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı* (4. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kuzu, Y., Sıvacı, S. Y. ve Kuzu, O. (2018). Üniversite tercihini etkileyen faktörlerin ikili karşılaştırması. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (37), 128-156.

Mayring, P. (2000). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*. (A. Gümüş, ve M.S. Durgun, Çev.) Adana: Baki Kitabevi.

Merriam, S.B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*, San Francisco: Jossey-Bass.

MEB (2017). http://aol.meb.gov.tr/www/okulumuz/icerik/1

Murat, M., Ünişen, A. ve Kanadlı, S. (2010). Eğitim Fakültesine yeni başlayan öğrencilerin öğretmenlik mesleğini algılayışları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *9*(33), 226-244.

Mutlu, M.E.,Özöğüt Erorta, Ö., Kayabaş, İ. ve Kip, B. (2007). Açıköğretimde e-Sertifika Programları. *Akademik Bilişim'07 - IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri***,** 31 Ocak - 2 Şubat 2007 Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Okur, M. R. (2019). Merkezi yerleştirme uygulamasının açık öğretim sistemine etkisinin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, *7*(3), 1288-1308.

Onur, B. (2004). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Özbek, E. (2014). Açık ve uzaktan öğrenmenin günümüzdeki durumu. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, *3*(3), 154-165.

Özkanal, B. ve Özgür, A. Z. (2017). Türkiye'de Yükseköğretimde Açık ve Uzaktan Öğrenme Yöntemi İle İletişim Eğitimi Üzerine Değerlendirmeler. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, *9*(4), 5-24.

Öztürk, A., Kara, Y., Özkeskin, E. E. ve Uça Güneş, E. P. (2017). Açık ve uzaktan öğrenenlerin öğrenme yönetim sistemi ve öğrenme malzemelerine ilişkin memnuniyet durumları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, *3*(4), 81-107.

Öztürk, Ö. (2018). Açıköğretim Programlarına kayıt yaptıran ve yaptırmayan öğrencilerin Açıköğretim Sistemine yönelik görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 4*(2), 157-170.

Özyürek, R. ve Kılıç-Atıcı, M. (2002). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında kendilerine yardım eden kaynakların belirlenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 17*(2), 33-42.

Razon, N. (1983). Meslek seçimi ve mesleğe yöneltme. *Türk Eğitim Dergisi, 8*, 23-31.

Sarıkaya, T., ve Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *7*(2), 393-423.

Sağlık Bakanlığı (2020). https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/covid-19-rehberi/COVID-19_REHBERI_GENEL_BILGILER_EPIDEMIYOLOJI_VE_TANI.pdf

Selvi, Ö. (2012). Bilgi toplumu, bilgi yönetimi ve halkla ilişkiler. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, *1*(3), 191-214.

Super, D. E. (1963). *Seikoncepts in Vocational Development, In D. E. Super, R. Starishevsky.* N. Matlin & J. P. Jordaan (Eds.), Career Development: Seltconcept Theory. N. Y.: Teachers College, Columbia University, s. 1-16.

Sterbenz, C. (2015). *Here's Who Comes After Generation Z and They'll Be the Most Transformative Age Group Ever*, http://www.businessinsider.com/gen eration-alpha2014, 7-2.

Tan, H. (1992) *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: MEB Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi.

Taşocak, G., Kaya, H., Şenyuva, E., Işık, B. ve Bodur, G. (2011, Mayıs). Hemşirelik eğitiminde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitim yöntemi ile verilen hasta eğitimi dersine ilişkin görüşleri ile kaygıları arasındaki ilişki. *International Educational Technology Conference*, İstanbul. https://www.researchgate.net/profile/Emre_Cam/publication/313404198_Acik_Erisim_Arsivleri_ve_Egitim_Arastirmalarinda_Kullanimi/links/5d7e8c07a6fdcc2f0f71366b/Acik-Erisim-Arsivleri-ve-Egitim-Arastirmalarinda-Kullanimi.pdf#page=277 adresinden edinilmiştir.

Telman, C. (2002). *Başarıya giden yolda meslek seçimi.* İstanbul: Epsilon Yayınları.

Terzi, S. (2017). Öğretmenlerin İş Doyumları ile Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *6*(17).

Toker Gökçe, A. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-12.

Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, *6*(4), 543-559.

Ulusoy M. F., Görgülü S. (1995). *l. Hemşirelik esasları-temel kuram, kavram, ilke ve yöntemler.* Cilt:1. Ankara: Çağın Ofset.

Vurucu, F. (2010). *Meslek lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yeterliliği ve meslek seçimini etkileyen faktörler* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.249055)

Yeşilyaprak, B. (2016). Mesleki gelişim kuramları üzerine bir eleştirel değerlendirme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *2*(6).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yurdakul, B. (2005). Uzaktan Eğitim. Özcan Demirel (Ed.). *Eğitimde Yeni Yönelimler* (s.271-288). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Yurdakul, S., Gür, B. S., Çelik, Z., Kurt, T. ve Olçum, A. (2016). Öğretmenlik mesleği ve mesleğin statüsü. *Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi*.

EKLER

EK-1 Gönüllü katılım formu

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında yüksek lisans öğrencisi olan M.Fatih HANPOLAT tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı, Şanlıurfa'nın merkez üç ilçesinde (Karaköprü, Haliliye, Eyyübiye) görevli, okul yöneticileri ve öğretmenlerden ikinci üniversite okuyanların, ikinci üniversite okuma gerekçelerini belirlemektir. Bu çalışmaya katılırsanız, sizden 30 dakika kadar zaman ayırmanız istenecektir. Bu çalışmada, sizden tarafınıza yöneltilen görüşme sorularına samimi cevaplar vermeniz beklenmektedir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmeyecektir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir ve elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.

Çalışma, kişisel rahatsızlık verecek unsurlar içermemektedir. Ancak, çalışma sırasında sorulardan ya da herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmayı yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Çalışma sonunda, bu çalışmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için M. Fatih HAPOLAT (414 – 3157782, fatihhanpolat@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Ad Soyad	Tarih	İmza
……..……	…./…./…..	

EK-2 Yarı yapılandırılmış görüşme formu

I.BÖLÜM

Katılımcı Bilgi Formu

Cinsiyetiniz : ☐ Kadın ☐ Erkek

Yaş :

MEB Bünyesindeki Göreviniz : ☐ Öğretmen ☐ Md.Yrd. ☐ Müdür

MEB Bünyesindeki Branşınız :

Görev Yeriniz (İlçe) :

Seçtiğiniz İkinci Üniversite Programı :

Yeni Göreviniz (Meslek değiştirenler için) :

Meslekteki kıdem yılınız (Mevcut meslek) :

Meslekteki kıdem yılınız (Öncekiler) :

II.BÖLÜM

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. İkinci üniversite okumaya ne zaman / nasıl karar verdiniz?
2. Hangi bölümü/programı tercih ettiniz? Neden?

a) Kendi alanınızda ikinci üniversite okumaya neden ihtiyaç duydunuz? (Görev yaptığı branşı tercih eden katılımcılara sorulacaktır.)

b) Alanınız dışında farklı bir bölümü/programı tercih ettiyseniz sebebi nedir? (Görev yaptığı branştan farklı bir branşı tercih eden katılımcılara sorulacaktır.)

3. Okuduğunuz bölümü/programı bitirdikten sonra meslek tercihiniz ile ilgili bir planınız var mı? Açıklar mısınız?
4. Sizce diğer yönetici ve öğretmenler ikinci üniversite okumayı neden tercih ederler?

İkinci üniversite okumanın ardından meslek değiştiren öğretmene yukarıdakilere ek olarak (3. soru hariç) sorulacak sorular:

5. Okuduğunuz bölümü/programı seçerken öğretmenlik mesleğini bırakmayı düşünmüş müydünüz?
6. Yeni mesleğinizden ne ölçüde memnunsunuz? Açıklar mısınız?

EK-3 Ses kayıt izin belgesi

Kıymetli katılımcı;

Görüşme esnasında vereceğiniz cevaplar analiz edilirken herhangi bir veri kaybına mahal vermemek için görüşmeyi ses kayıt cihazı ile kaydetmek istiyorum. Ses kayıt cihazına kaydedilen cevaplar etik ilkeler çerçevesinde üçüncü kişilerle paylaşılmayacak, bilimsel amaçlar dışında kesinlikle kullanılmayacaktır. Görüşmenin ses kayıt cihazıyla kaydedilmesine izin vermediğiniz takdirde, görüşmemiz yazılı olarak kayıt altına alınacaktır. Sizinle …/…/… tarihte saat …/…'te …….'de yapacağımız görüşmeyi ses kayıt cihazı ile kaydetmeme izin veriyor musunuz?

…/…/20..

M.Fatih HANPOLAT

Harran Üniversitesi Eğitim Bilimleri

Yüksek Lisans Öğrencisi

Benimle …/…/… tarihinde, saat …/…'te …….'de yapacağınız görüşmeyi ses kayıt cihazı ile kaydetmenize

☐ izin veriyorum,

☐ izin vermiyorum.

…/…/20..

İMZA

EK-4 Etik Kurul onay belgesi

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

Tarih: 13.02.2019
Saat: 14:00
Sayı: 2019/12
Konu: M. Fatih HANPOLAT

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun yaptığı toplantı sonucunda Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi M. Fatih HANPOLAT'ın araştırmacı, danışmanı **Doç. Dr. Mustafa ÖZMUSUL**'un yürütücü olduğu **"Şanlıurfa'da Görevli Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin İkinci Üniversite Okuma Nedenleri"** konulu yüksek lisans tez çalışması oy birliğiyle uygun bulunmuş ve 13 Şubat 2019 tarihinden geçerli olmak üzere onaylanmıştır.

Prof. Dr. Murat AKGÜNDÜZ
Başkan

Doç. Dr. Z. Demet KIRBULUT
Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Abdullah ÇELİK
Katılmadı

Prof. Dr. Mehmet ÖNAL
Katılmadı

Prof. Dr. Mehmet İrfan YEŞİLNACAR

Dr. Öğr. Üyesi Nazmiye Güzel CENNETKUŞU

Dr. Öğr. Üyesi. Adnan KİRMİT

EK-5 İl Milli Eğitim Müdürlüğü izin belgesi

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 26292541-44-E.9750352 17.05.2019
Konu : Anket Çalışması
(Muhammed Fatih HANPOLAT)

HARRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi :05.05.2019 tarih ve 3832 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Muhammed Fatih HANPOLAT'ın "Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin İkinci Üniversite Okuma Nedenleri" konulu tez çalışması kapsamında hazırlanan anketin Müdürlüğümüze bağlı Haliliye,Karaköprü,Eyyübiye İlçesinde bulunan tüm okul/kurumlarda görev yapan öğretmen ve yöneticilere uygulanmasına ilişkin ilgi yazı ve ekleri değerlendirilmiş olup;

Söz konusu uygulamanın sonuçlarının Müdürlüğümüzce paylaşılması ve uygulamanın eğitim öğretim faaliyetini aksatmadan, gönüllü katılımcı belgesi alınıp, gönüllülük esasına dayalı olarak 14.06.2019 tarihine kadar yapılmasında herhangi bir sakınca görülmemiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Erdal ŞEKEROĞLU
İl Milli Eğitim Müdür V.

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı ile Aynıdır
20.05.2019
Mustafa KITIK
İl Milli Eğitim Müdürü

Adres: Hamidiye Mahallesi, Necmettin Cevheri Blv No:20, 63300
Şanlıurfa Merkez/Haliliye/Şanlıurfa
Elektronik Ağ:
e-posta:

Bilgi için: Mehmet TOSUN
Tel: 0 (414) 280 63 57
Faks: 0 (414) 280 63 99

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 546c-fa49-37ef-8cee-a9ee kodu ile teyit edilebilir.